TÜRK BORÇLAR HUKUKU'NDA KISMI İFA

ARZU SUNGUR SOYSAL

TARAFINDAN

YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ'NE
SUNULAN TEZ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

NİSAN 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

İNTİHAL SAYFASI

Bu tez içerisindeki bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranıl çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmanın orijinal olmayan her türlü kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

Adı Soyadı: Arzu SUNGUR SOYSAL

İmza:

ÖZET

TÜRK BORÇLAR HUKUKU'NDA KISMİ İFA

SUNGUR SOYSAL, Arzu

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Dr. Mehmet KILIÇ

Nisan 2019, 130 sayfa

Hukukumuzda kural edimin bütün olarak ifasıdır. Bu kuralın istisnası ise yedek bir hukuk kuralı olarak düzenlenen kısmi ifadır. Kısmi ifa her şeyden önce edimin bölünebilir olmasına ilişkin bir konudur. Fakat kısmi ifanın caiz olup olmadığının tespitinde her somut olay kendi içinde değerlendirilir. Kısmi ifanın caiz olup olmadığının tespitinde kanunun yanı sıra taraf iradeleri, sözleşme, genel hukuk kuralları, dürüstlük ve iyiniyet kuralları, ticari örf ve adetler ve halin icabı da etkilidir. Hukuka uygun bir kısmi ifa ile borç, ifa oranında sona erer. Hukukumuzda kısmi ifa, bir istisna olarak düzenlenmiş ve alacaklının korunması amacından da uzaklaşılmamıştır. Yargı kararları da bu doğrultuda şekillenmiştir. Bu çalışma ile kısmi ifa konusu tüm hüküm ve sonuçları ile birlikte, ifa kavramından başlanarak ilişkili kavram ve hukuki müesseselere değinilmek suretiyle ele alınmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: İfa, kısmi ifa, borç.

ABSTRACT

PARTIAL PERFORMANCE IN TURKISH LAW OF OBLIGATIONS

SUNGUR SOYSAL, Arzu

Department of Private Law

Supervisor : Assoc. Prof. Mehmet KILIÇ

April 2019, 130 pages

Under our law, rule is the execution of the debt with full performance. The exception to this rule is the partial performance, which is regulated as a constructive rule. Partial performance is primarily a matter of divisibilty of the debt. However, also in determining whether partial performance is permissible, each case shall be evaluated within itself. Apart from the rules provided under codes, wills of the parties, goodfaith and goodwill, commercial traditions and customs are also effective in determining whether partial performance is permissible. The debt case to exist in the amaount of performance rovided thatsuch partialperformance has been executed in accordence with law. Under our law, partial performance has been provided as an exception and thus, the aim of protecting the creditors has not been disregarded. Judicial decisions are also shaped aroundthis approach. With this study, the issue of partial performance has been adressed with its all terms and results by referring to the related concepts, starting from the cencept of performance and legal transactions.

Keywords: Performance, partialperformance, liability

Sevgili eşim Gökhan SOYSAL’ a

TEŞEKKÜR

Uzun süren bu çalışmamı tamamlamamda destek olan hocam Doç. Dr. Dr. Mehmet KILIÇ'a ve yaşamımın her alanında bilgisi, tecrübesi ve desteği ile hep yanımda olan Av. Zarife KARABULUT GÜLEÇ'e teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL SAYFASI i
ÖZET ii
ABSTRACT iii
İTHAF iv
TEŞEKKÜR v
İÇİNDEKİLER vi
GİRİŞ 2

BÖLÜM I

İFA KAVRAMI

1. GENEL OLARAK İFA 4
1.1 İfa Kavramı 5
1.2 İfanın Hukuki Niteliğini Açıklayan Görüşler 9
1.2.1 Genel Sözleşme Görüşü 9
1.2.2 Maddi Fiil Görüşü 10
1.2.3 Sınırlı Sözleşme Görüşü 11
1.3 İfanın Unsurları 14
1.3.1 İfanın Tarafları 14
1.3.2 İfanın Yeri 16
1.3.3 İfanın Zamanı 17
1.3.4 İfanın Konusu 18
1.4 İfa Konusu Olarak Edim 18
1.4.1 Edimin Geçerlilik Unsurları 20
1.4.2 Edim Çeşitleri 21
1.4.2.1 Taşıdığı Öneme Göre Edimler 22
1.4.2.2 Konusuna Göre Edimler 22
1.4.2.3 Niteliğine Göre Edimler 24

1.4.2.4 Süresine Göre Edimler 25
1.4.2.5 Doğurdukları Sonuçlara Göre Edimler 27
1.4.2.6 Ferdi-Toplu Edimler 27
1.4.2.7 Bölünmesine Göre Edimler 28
1.4.2.8 Parça-Çeşit Edimleri 29
1.4.2.9 Seçimlik Edim (Borç) 31
1.5 Edime Uygun İfanın Şartları 32
1.5.1 Kuralın İstisnaları 32
1.5.1.1 Seçimlik Yetki 33
1.5.1.2 İfa Yerine Geçen Edim 34
1.5.1.3 İfa Amacıyla Yapılan Edim 35
1.5.2 Gereği Gibi İfa Etmeme-Kötü İfa 38
1.5.2.1 Ayıplı İfa 39
1.5.2.2 Eksik İfa 39

BÖLÜM II

GENEL OLARAK KISMİ İFA VE ALACAKLININ KISMİ İFAYI RED HAKKI

1. GENEL OLARAK KISMİ İFA KAVRAMI 42
2. KISMİ İFAYI BELİRLEYEN UNSURLAR 47
2.1 Taraf İradeleri 48
2.2 Edimin Niteliği 50
2.3 Somut Menfaat Durumu 51
3. KISMİ İFA SAYILMAYAN HALLER 53
3.1 Dönemsel Edimli Borçlar Yönünden 53
3.2 Kısmi İmkânsızlık 54
3.3 Kısmi Hükümsüzlük 59
3.4 Kısmi Borç 61
3.5 Kısmi Kefalet 61
3.6 İbra Sözleşmesi 62

4. PARA VE FAİZ BORÇLARININ KISMİ İFASI VE TBK M. 100/I'E GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ 64
5. ALACAKLININ KISMİ İFAYI RED HAKKI 67
5.1 Edim Bir Bütün Olarak İfası Gereken Bir Edim Olmalıdır 69
5.2 Borcun Tamamı Muaccel Olmalıdır 71
5.3 Borcun Tamamı Çekişmesiz Olmalıdır 73

BÖLÜM III

KISMİ İFAYI KABUL YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. SÖZLEŞME KISMİ İFAYA İZİN VERMEKTE İSE 75
2. EDİMİN NİTELİĞİNİN KISMİ İFAYA UYGUN OLMASI VE TARAFLARI BİRDEN FAZLA OLAN BORÇ İLİŞKİLERİ BAKIMINDAN EDİMİN NİTELİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 77
3. DÜRÜSTLÜK KURALININ KISMİ İFAYA İZİN VERMESİ 82
4. TİCARİ TEAMÜLÜN KISMİ İFAYA İZİN VERMESİ 83
5. KANUNDAN DOĞAN KABUL YÜKÜMLÜLÜĞÜ 84
5.1 Borçlar Kanunundan Doğan Kabul Yükümlülüğü 84
5.1.1 TBK m. 76 Gereğince Geçici Ödeme 84
5.1.2 TBK m. 84/2 Gereğince 86
5.1.3 TBK m. 100 Gereğince 88
5.1.4 Bağlanma Parası 90
5.1.5 Cayma Parası 92
5.1.6 TBK.' nun 486. Maddesi Gereğince 93
5.1.7 TBK m. 593 Gereğince 94
5.1.8 Diğer Kefalet Sözleşmeleri Bakımından Kısmi İfayı Kabul Yükümlülüğü 95
5.1.9 Takas 97
5.1.10 İnşaat Sözleşmeleri Bakımından Yargı Kararları Gereğince Kısmi İfayı Kabul Yükümlülüğü 99
5.2 Ticaret Kanunundan Doğan Kabul Yükümlülüğü 100
5.3 Diğer Kanunlardan Doğan Kabul Yükümlülüğü 103

BÖLÜM IV

KISMİ İFANIN SONUÇLARI

1. İFA ORANINDA SONA ERME 107
2. BAKİYE ALACAK HAKKININ DEVAMI VE ALACAKLIYA TANINAN HAKLAR 108
3. ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ 111
4. KISMİ İFANIN BORCUN HANGİ KISMINA MAHSUP EDİLECEĞİ 116
SONUÇ 121
YARARLANILAN KAYNAKLAR 124

Kısaltmalar

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BK	: 818 Sayılı Borçlar Kanunu
bknz.	: bakınız
c.	: Cilt
dn.	: dipnot
E	: Esas
HD	: Hukuk Dairesi
İİK	: İcra İflas Kanunu
K	: Karar
m.	: madde
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
Y.	: Yargıtay

GİRİŞ

Türk Borçlar Hukuku'nda kısmi ifa başlıklı tezimiz dört bölüm olarak hazırlanmıştır. İlk bölümde ifa; hukuki niteliği ve unsurları ile çerçevelenmiş, özellikle ifanın konusu olan edim, edime uygun ifa ve istisnaları ele alınmıştır. İkinci bölümde kısmi ifa ve alacaklının kısmi ifayı red hakkı, üçüncü bölümde kısmi ifayı kabul yükümlülüğü irdelenmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise ifa oranında sona erme, bakiye alacak hakkının devamı ve alacaklıya tanınan haklar, zamanaşımının kesilmesi ve kısmi ifanın borcun hangi bölümüne mahsup edileceğine ilişkin kısmi ifanın sonuçları incelenmiştir.

İlk olarak Türk Borçlar Kanunu'nda ve doktrinde ifa kavramı ve kısmi ifa ile ilişkili kavramların değerlendirilmesi ile genel bir çerçeve çizilmiştir. Daha sonra "kısmi ifa" kavramı özel olarak ele alınmıştır. Kısmi ifa konusu incelenirken edim ve edim türleri konusuna özel olarak değinilmesindeki amaç kısmi ifanın ancak bölünebilir edimler açısından mümkün olabilmesinden kaynaklanmaktadır. Kısmi ifanın diğer müesseselerden ayırt edilmesi açısından sürekli ve dönemsel edimli sözleşmeler ise ayrıca ele alınmıştır.

TBK m. 84/I "Borcun tamamı belli ve muaccel ise, alacaklı kısmen ifayı reddedebilir" hükmü ile düzenlenmiştir. Söz konusu madde bir önceki yasa dönemi olan BK m. 68'deki hali ile korunmuştur. Kısmi ifaya ilişkin düzenleme emredici nitelikte olmayıp yedek hukuk kuralı niteliğindedir. Buna göre taraflar sözleşme ile kısmi ifayı kabul yükümlülüğü getirebilirler ya da kabul yükümlülüğünü ortadan kaldırabilirler[1]. Bu sözleşme özgürlüğünün bir sonucudur[2].

Alman Medeni Kanunu'nun m. 266'da kısmi ifa "Borçlu kısmi ifada bulunmaya yetkili değildir" hükmü ile düzenlenmiştir. Alman Medeni Kanunu'ndaki düzenlemeden farklı olarak Borçlar Kanunu'ndaki düzenleme ile; borçlunun borcun bir kısmı yönünden

---

[1] **OĞUZMAN, M. Kemal/ ÖZ, M. Turgut;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2013, s. 287; **EREN, Fikret;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017, s. 943; **GÜMÜŞ, Mustafa Alper;** Kısmi İfa, Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 606; **ŞEN, Elif;** Kısmi İfa, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nisan 2018, s. 108.

[2] **KILIÇOĞLU, Ahmet;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2016, s. 84, **EREN;** s. 313.

ihtilaf çıkarması halinde herhangi bir ilam ya da belgeye ihtiyaç duyulmaksızın alacaklının kısmi ifayı kabule zorlanabileceği sonucu çıkarılabilmekteydi[3]. Bu yanlış anlaşılmaya müsait yanıltıcı anlatım Türk Borçlar Kanunu'nda da düzeltilmemiştir. Hükmün bu hali uygulamada alacaklılar açısından pek çok olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Fakat böyle bir tercihin icra hukuku bakımından sonuçlarının ağır olması borçlular açısından caydırıcıdır. Zira haksız şekilde borcun bir kısmını inkâr eden borçlu, icra inkâr tazminatı ile karşı karşıya kalır. Ayrıca borçlu inkâr ettiği kısım yönünden giderek ağırlaşan temerrüt hükümleri ile karşı karşıya kalır[4].

[3] **TEKİNAY, S. Sulhi/ AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla;** Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1988, s. 1017; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 288.

[4] **ERTAŞ, Şeref;** Borçların İfası İle İlgili Yeni Borçlar Kanunu'nun Değerlendirilmesi, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet YAVUZ' a Armağan, s. 308.

BÖLÜM I

İFA KAVRAMI

1. GENEL OLARAK İFA

Borçlar Kanunu'nda ifa yerine "ödeme=tediye" kelimesi de kullanılmaktaydı[5]. BK m. 62'nin başlığı "borç olmayan şeyin tediyesi", m. 84'ün başlığı "kısmen tediye halinde" şekliyle düzenlenmişti. BK m. 68 metninde ise "Borcun miktarı muayyen ve tamamı muaccel olduğu takdirde alacaklı kısmen vuku bulan tediyeyi reddedebilir. Alacaklı kısmen tediyeyi kabul ederse borçlu, borçtan ikrar eylediği kısmı tediyeden imtina edemez." hükmü ile ifa yerine tediye ifadesi kullanılmıştı.

Tediye kelimesi sözlük anlamı ile; isim, ticaret, para vb. bir şey verme, ödeme; gerçekleşen bir alacağı para ile ödeme şeklinde tanımlanmıştır[6]. İfa kelimesi ise sözlük anlamı ile; isim, bir işi yapma, yerine getirme; ödeme şeklinde tanımlanmıştır[7]. İfanın öncelikli anlamının bir işi yapma, yerine getirme şeklinde tanımlanmış olması dikkate alındığında ifa kavramı tediye, ödeme kelimesine nazaran daha geniş kapsamlıdır[8]. Türk Borçlar Kanunu'nun bazı hükümlerinde ödeme kelimesi kullanılmaya devam edilmektedir. Fakat bu kullanımla kastedilen para borçlarıdır[9].

---

[5] **DALAMANLI, Lütfü/KAZANCI, Faruk/KAZANCI, Muharrem;** İlmi ve Kazai İçtihatlarla Açıklamalı Borçlar Kanunu Cilt II, İstanbul 1990, s. 87; **FEYZİOĞLU, Feyzi Necmeddin;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt II, İstanbul 1977, s. 4; **ARSEBÜK, Esat;** Borçlar Hukuku, Cilt II, İstanbul 1943, s.647; **İNAN, Ali Naim**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1984, s. 437; **TUNÇOMAĞ, Kenan;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1972, 1. Cilt, s. 401; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 196; **ERZURUMLUOĞLU, Erzan;** Türk-İsviçre Borçlar Hukuku Sistemine Göre Borçluya Yüklenemeyen Nedenlerden Dolayı Edimin Yerine Getirilememesi, Ankara 1970, s.3.

[6] http://www.tdk.gov.tr.

[7] http://www.tdk.gov.tr.

[8] **OSER, H./SCHÖNENBERGER, W.;** Borçlar Hukuku, Ankara 1950, s. 592; **FEYZİOĞLU,** s. 4; **ARSEBÜK,** s. 647; **TUNÇOMAĞ,** s. 663; **ŞEN,** s.34.

[9] **EREN,** s. 929; **KILIÇOĞLU,** s.560.

1.1 İfa Kavramı

İfa, sözleşme ile üstlenilen edimin doğru ve eksiksiz bir şekilde yerine getirilerek alacaklının tatmin edilmesi ve böylelikle borcun sona erdirilmesidir[10]. Borcun nihai amacı ifadır[11]. Borcun beklendiği şekilde ifasından söz edilebilmesi için edimin; taraf iradeleri, yer, zaman, miktar ve niteliğe uygun şekilde yerine getirilmesi gerekmektedir[12]. Diğer bir ifadeyle; ifa ile borcun sona erdiğinden söz edilebilmesi, ifanın unsurları olan taraf iradeleri, konu, zaman ve yer yönünden edime uygun olmasına bağlıdır[13]. Borçlar Kanunu'nda olduğu gibi Türk Borçlar Kanunu'nda da ifa kavram tanımlanmamıştır[14].

İfa "edim fiilinin yerine getirilmesi" ya da "edim sonucunun yerine getirilmesi" şeklinde gerçekleşmektedir[15]. Bu konuda doktrinde en sık verilen örnekler hizmet sözleşmesinde ifa, edim fiilinin; eser sözleşmesinde ise edim sonucunun yerine getirilmesi şeklinde gerçekleşir[16].

Geçerli şekilde kurulmuş borç ilişkisinin borçlu açısından en önemli sonucu borcun kurulan ilişkiye uygun şekilde ifa edilmesidir. Borcun konusu borcun kaynağına göre değişmekle birlikte ifanın konusu olan edim her halükârda verme, yapma veya yapmamaya

---

[10] **EREN,** s.928; **REİSOĞLU, Safa;** Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2014, s. 292; **NOMER, Haluk N.;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2015, s.265; **ŞENGÜL, Mehmet;** Prof. Dr. İsmet Sungurbey' e Armağan Borçlar Hukuku Genel Hükümler Konferansları I, İfa (Kavram; Kişi, Konu, Yer, Zaman Unsurları), İstanbul 2014, s. 278; **KILIÇOĞLU,** s. 560; **OSER/SCHÖNENBERGER,** s.592.

[11] **VON THUR, Andreas;** Borçlar Hukuku Umumi Hükümler, Ankara 1983, s. 457, **SAYMEN, Ferit H./ELBİR, Halid K.;** Türk Borçlar Hukuku, İstanbul 1958, s.584; **ERDOĞAN, İhsan;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017, s.169; **OLGAÇ, Senai;** Kazai ve İlmi İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu Şerhi Genel Hükümler, Ankara 1976, s. 141; **ERZURUMLUOĞLU,** s.3.

[12] **GÜMÜŞ,** s. 603; **EREN,** s. 928

[13] **REİSOĞLU,** s. 292; Yargıtay 19 HD 02.03.2011 tarih ve 2010/9278 E-2011/2743 K "Menfi tespit-istirdat davası taraflar arasındaki sözleşme uyarınca kurulması öngörülen basınç düşürme ve ölçüm istasyonunun Botaş Telekomünikasyon ve Scada Sistemine bağlantısı için davacı tarafından ödenen bedelin iadesi istemine ilişkindir. Bu durumda uyuşmazlığın çözümü için öncelikle davalı tarafından yerine getirilmesi gereken söz konusu edimin tam ve doğru bir şekilde ifa edilip edilmediği veya ne suretle ifa edildiği ya da bu edimin ifa edilmemesinin hangi yanın kusurundan kaynaklandığı, sistemin çalışıp çalışmadığı gibi hususların tespit edilmesi gerekir." (www.kazancı.com.tr).

[14] **REİSOĞLU,** s. 292; **KARAHASAN, Mustafa Reşit;** Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Şubat 2003, Cilt 2, s. 747; **ARSEBÜK,** s. 647; **EREN,** s. 928; **TUNÇOMAĞ**, s. 401; **VON THUR,** s. 458.

[15] **EREN,** s. 928.

[16] Bu konuda tez çalışmamızda yararlanılan kaynakların neredeyse tamamında bu örneklere yer verildiği gözlenmiştir.

ilişkindir[17]. Hukukumuzda borcun kaynakları üç başlık altında toplanmıştır; haksız fiil, sebepsiz zenginleşme ve sözleşme. Haksız fiillerden ve sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlarda ifa, verme borcudur. Sözleşmeden doğan borç ilişkilerinde ise ifa verme borcu olarak kararlaştırılabileceği gibi yapma veya yapmama borcu olarak da kararlaştırılabilir[18].

İfanın en yaygın konusu "verme" borçları olup bunlar arasında da en yaygın olanı cins borçlarının özel bir türü olan[19] "para" borçlarıdır. Öyle ki; gerek Borçlar Kanunu'nda gerek Türk Borçlar Kanunu'nda para borçlarının ifası ayrı/özel bir madde ile düzenlemiştir[20]. Borçlar Kanunu'nda ifa yerine tediye yani ödeme kavramı kullanılmıştır.

Kısmi ifa kavramı da genel olarak para borçlarına ilişkindir. Fakat verme borçları salt para borçlarından ibaret değildir. Örneğin taşınır satış sözleşmesinde satıcının üzerine düşen edimin konusu malın teslim edilmesidir. Bu çerçevede, ifa ödemeyi de kapsayan bir üst kavramdır[21].

Türk Borçlar Kanunu'nda ise artık "tediye/ödeme" kullanımından vazgeçilerek BK m. 62 karşılığı TBK m. 78' de "Borçlanılmamış edimin ifası", BK m. 84. karşılığı TBK m. 100'de "Kısmen ödemede", 112. madde ile başlayan ikinci ayrım başlığı "Borçların ifa edilmemesinin sonuçları" ifadeleri ile değiştirilmiştir. Benzer şekilde BK' nun m. 113. karşılığı TBK m. 131'de "tediye" yerine "ifa" kelimesi kullanılmıştır.

Ödeme kelimesinin kullanımına TBK m. 76, 78/III, 100, 101, 102, 103 ve başkaca maddelerinde de devam edilmiştir. Fakat bu kullanımlarda ödeme sözcüğü ifa sözcüğünün daha dar anlamıyla para borçlarının ifasını belirtmek amacıyla kullanılmıştır[22]. Zira

---

[17] **KILIÇOĞLU,** s. 560; **YILDIRIM, Abdulkerim;** Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015, s. 40.

[18] **KILIÇOĞLU,** s. 560; **EREN, s.** 929; **CANSEL, Erol/ ÖZEL, Çağlar;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, Ankara 2017, s.142.

[19] **VON THUR,** s.59; **ARSEBÜK,** s. 80; **ANTALYA, O. GÖKHAN;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, İstanbul 2016, s. 56; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 9; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip/ HATEMİ, Hüseyin/SEROZAN, Rona/ ARPACI, Abdulkadir;** Prof. Dr. Rona SEROZAN İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme, İstanbul 2016**,** s. 8.

[20] **İNAN**, s. 443; **AYDINCIK, Şirin;** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Borçların İfası (TBK 83-111) Hükümlerine İlişkin Olarak Getirilen Değişiklikler, Prof. Dr. Şenol Akyol'a Armağan, s. 158; **BARLAS, Nami;** Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, İstanbul, 1992, s.5.

[21] **ERDOĞAN,** s. 170; **KILIÇOĞLU,** s. 561; **OSER/SCHÖNENBERGER,** s.592; **EREN,** s. 929;

[22] **MAKARACI, Aslı;** Para Borçlarının İfası (Ödeme), Prof. Dr. İsmet Sungurbey' e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları, s. 321; **ERTAŞ,** s.307; **RESİOĞLU,** s. 292; **EREN,** s. 929.

GÜNVER tarafından ödeme, paranın taşıdığı satın alma gücünün devri olarak tanımlanmaktadır[23].

İfaya ilişkin hükümler her iki kanun döneminde de genel hükümlerde düzenlenmiştir. Doğmuş olduğu sebepten bağımsız olarak her türlü borç ilişkisine uygulanır. TMK m. 5'de "Bu Kanun ve Borçlar Kanununun genel nitelikli hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır." hükmü ile "ifa" kavramının uygulama alanı belirlenmiştir. Eşya, aile ve miras hukukuna ilişkin iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler özellikle bu kapsamda yer almaktadır. İfaya ilişkin hükümler çoğunlukla düzenleyici niteliktedir. Buna göre anılan hükümler kanun hükmünden, taraf iradelerinden ya da işin niteliği yönünden aksi anlaşılmadığı takdirde uygulama alanı bulur[24]. Diğer taraftan, -TBK m. 97'de olduğu gibi- ifaya ilişkin hükümlerden bazıları yalnız iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden doğan borçlara, bazıları -TBK m. 99'da olduğu gibi- ise bir şey teslimine ilişkin borçlara uygulanır[25].

İfa borcun sona ermesini sağlayan bir sebeptir. Hatta borcun doğal sona erme şeklidir[26]. Buna rağmen Türk Borçlar Kanunu'nda da ifa borcu sona erdiren hallerden ayrı bölümde düzenlemiştir[27]. Fakat sürekli ve dönemli borç ilişkilerinde ya da sözleşme ile birden fazla borcun doğduğu hallerde ifa yalnızca konusu olan borcu sona erdirmektedir[28]. Buna göre ifa; kural olarak borç ilişkisini değil, borç ilişkisinin içerdiği müstakil borcu sona erdirmektedir[29]. Bu nedenle ifa ile borç ilişkisinden doğan borçların tamamı sona ermez. Dolayısıyla ifa, dar anlamda borcu sona erdiren bir sebeptir[30]. İfanın borç ilişkisini sona

[23] **GÜNVER, Osman R.;** Para Borcunun İfasının Bir Hizmet Alanına Dönüşümü, Ödeme Hizmetleri, Prof. Dr. Seza Reisoğlu Armağanı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Türkiye İş Bankası A.Ş. Vakfı), s. 687.

[24] **GÜMÜŞ,** s. 606; **EREN,** s. 529.

[25] **EREN,** s. 929.

[26] **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1008; **OSER/SCHÖNENBERGER,** s. 592.

[27] **İNAN,** s. 437; **CANSEL/ÖZEL,** s. 231.

[28]**ŞENGÜL,** s. 278; **KILIÇOĞLU,** s. 560; **EREN,** s.929.

[29] **EREN,** s. 929; **ŞENGÜL,** s. 278 "Dolayısıyla bir borç ilişkisinde kural olarak borcun ifasıyla birlikte o borç ilişkisi de sona erer. Ancak sürekli ve dönemli edimleri içeren borç ilişkilerinde ifa ile borç ilişkisi sona ermez" ifadelerini kullanarak EREN' e göre tersinden bir tanımlama yapmıştır.

[30] **ŞENGÜL,** s.278; **KILIÇOĞLU,** s.560; **EREN,** s. 929; **CANSEL/ÖZEL,** s. 235.

erdirebilmesi için bu ilişkiden kaynaklanan tüm asli ve fer'i sonuçların ifa edilmesi gerekir[31]. Özellikle sürekli ve dönemli borç ilişkilerinde ifa, bu tür bir ilişkinin içerdiği belirli tek bir borcu ortadan kaldırmaktadır. Bir kira sözleşmesinde ya da iş sözleşmesinde durum böyledir[32]. Kiracının her ay kiralayana ödediği kira bedeli, kira sözleşmesinden doğan borç ilişkisinin değil tek bir edimin ifasıdır. İşverenin işçiye maaş alacağını ödemesi de borç ilişkisini ortadan kaldırmaz.

Tek bir borç ve alacaktan oluşan ani edimli borç ilişkilerinde ise ifa hem dar anlamda borcu hem de borç ilişkisini sona erdirmektedir. Bir taşınmazın satışı bu duruma örnek gösterilebilir. Birden fazla borcu kapsayan bir borç ilişkisinde borçların tamamının ifa edilmesi de hem dar anlamdaki borçları hem de borç ilişkisini sona erdirir[33]. Ani edimli bir sözleşme asli ve yan edimleri kapsıyorsa asli ya da yan edimlerden birinin ifası diğerinin de ifası sonucunu doğurmaz. Fakat aksi sözleşme ile açıkça kararlaştırılmış veya olayın özelliklerinden böyle anlaşılıyorsa; asli edimin ifası, yan edimlerin de ifası anlamına gelir[34].

Netice itibariyle ifa, alacak hakkını ortadan kaldıran bir olaydır. Buna göre hukuki niteliği itibariyle def'i değil bir itirazdır. Yani taraflar aralarında anlaşmak suretiyle ifayı etkisiz hale getiremezler. Taraflar ileri sürmeseler bile ifa hâkim tarafından resen dikkate alınır[35].

Halefiyet, müteselsil borçlulardan biri ya da kefilin ifası ya da alacağın temlikinde ise ifa borcu sona erdirmemektedir. Bu durumda alacağın ifada bulunan kişiye geçmesi sonucu doğmaktadır[36].

---

[31] **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1009; **KILIÇOĞLU,** s. 560; **REİSOĞLU,** s. 292'de "Bir borç ilişkisinden doğan borçların tümünün ifası halinde, kural olarak borç ilişkisi de son bulur" şeklinde ifade edilmiştir.

[32] Bu konuda tez çalışmamızda yararlanılan kaynakların neredeyse tamamında bu örneklere yer verildiği gözlenmiştir.

[33] **FEYZİOĞLU,** c. 2, s.3; **VON THUR,** s. 49; **ERDOĞAN,** s.169; **EREN,** s. 928; **REİSOĞLU,** s. 292; **KILIÇOĞLU,** s.560; **AYAN,** s. 307.

[34] **KILIÇOĞLU,** s. 560; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1009; **EREN,** s. 930; **AYAN,** s.25.

[35] **VON THUR,** s. 457; **AYAN, Mehmet;** Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), Konya 2012, s. 307; **EREN,** s. 930. Başka bir ifade ile defide olduğu gibi tarafların bunu mutlaka ileri sürmeleri gerekmez.

[36] **EREN,** s. 930.

1.2 İfanın Hukuki Niteliğini Açıklayan Görüşler

Borcun ifasının hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Bu konuda farklı görüşler ileri sürülmektedir[37]. Borçlanılan edimin yerine getirilmesi ile ifanın gerçekleştiği kabul edilecek midir? Yoksa yerine getirilen edimin ifa amacıyla mı yerine getirildiği konusunda ayrıca bir sözleşme yapılması mı gerekmektedir? İfanın hukuki niteliği ile ilgili olarak doktrinde üç görüş bulunmaktadır. Bunlar; genel sözleşme, hukuki fiil ve sınırlı sözleşme görüşleridir[38].

1.2.1 Genel Sözleşme Görüşü

Bu görüşe göre ifa, hukuki niteliği gereği bir sözleşmedir. Buna göre alacaklının edimin ifasını teklif etmesi üzerine borçlunun bu teklife ilişkin görüşünü bildirmesi ile ifa sözleşmesi kurulur[39]. Ancak maddi fiil ve hukuki işlem unsurlarının varlığı halinde ifa sözleşmesinden söz edilebilecektir. Yani ifa, edim fiilinin yerine getirilmesi ve tarafların borcun sona erdiğine ilişkin birbirine uygun irade beyanlarının bir araya gelmesi sonucuna bağlıdır[40].

Alacaklı, ifa teklifini kabul etmekle alacak üzerinde tasarruf etmiş olur. Bu durumda alacaklı fiil ehliyetine ve tasarruf yetkisine sahip olmalıdır. İfanın bir sözleşme olduğu kabul edildiğine göre bu durumda borçlu da sözleşme ehliyetine sahip olmalıdır. Taraflardan birinin ya da her ikisinin işlem ehliyetine sahip olmaması durumunda ifa sözleşmesinin geçerli olabilmesi için kanuni temsilci tarafından yapılması gerekir. Tarafların birinin ya da her ikisinin ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlı olması durumunda ise ifa sözleşmesinin, geçerliliği kanuni temsilcinin izin veya icazetine bağlıdır[41].

---

[37] **OSER/SCHÖNENBERGER,** s.592; **ARSEBÜK,** s. 678; **REİSOĞLU,** s. 292; **EREN,** s. 930; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1010; **ERCOŞKUN ŞENOL, Kübra H.;** Borçlar Hukukunda Kısmi İmkânsızlık, İstanbul 2016, s.37.

[38] **FEYZİOĞLU,** s. 5; **NOMER,** s. 265; **AYAN,** s. 308; **EREN,** s. 930; **CANSEL/ÖZEL,** s. 232; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 262.

[39] **İNCEOĞLU, M. Murat;** İfanın Hukuki Niteliği ve Borçlunun Edime Uygun Eyleminin İfa Teşkil Edip Etmeyeceği Sorunu, AÜHFD, 2005, c. 54, S. 4, Ankara 2006, s. 150; **EREN,** s.931; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 262.

[40] **OSER/SCHÖNENBERGER,** s.593; **EREN,** s.931; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 262; **TUNÇOMAĞ,** s. 664.

[41] **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1010; **ARSEBÜK,** s. 684; **EREN,** s. 931; **OLGAÇ,** s. 142.

EREN'e göre TBK m. 83 ve devamında ifanın bir sözleşme olduğunu gösteren herhangi bir hüküm mevcut olmadığından Türk Hukuku yönünden genel sözleşme (reel) sözleşme görüşünün savunulması mümkün değildir. Bu görüşün geçmişte Pandekt ve Alman Hukuku'nda destekçisi olmasına rağmen günümüzde etkisini önemli ölçüde yitirmiştir[42].

1.2.2 Maddi Fiil Görüşü

Maddi fiil görüşü, sözleşme görüşünün tam tersini savunmaktadır. Buna göre ifa, niteliği gereği borcu sona erdiren maddi bir fiildir. Diğer bir deyişle, edim fiilinin borca uygun bir sonucu meydana getirmesi ile ifa oluşmaktadır. Bu görüşe göre; ifa hukuki bir işlem ya da sözleşme değildir. Bu durumda tarafların ifa sebebi üzerinde anlaşmaları gerekmediği gibi işlem ehliyeti ve tasarruf yetkisine de ihtiyaçları yoktur. Fakat bazı durumlarda borçlunun ifa sonucuna yönelik maddi fiili gerçekleştirmesi hukuki bir işlem hatta sözleşme yapmasını gerektirebilir. Bu durumda ise tarafların fiil ehliyetine sahip olması gerektiği tartışmasızdır. Taşınır ve taşınmaz mal satımında durum böyledir[43].

Maddi fiil görüşüne göre; bu halde bile yapılan hukuki işlem ve sözleşme edim fiilinin bir parçası olup tek başına bir ifa sözleşmesi niteliğinde değildir[44]. İfanın geçerli olabilmesi, borçlunun belirli bir borcu ifa amaç ve iradesi ile yani ifa sebebi ile hareket etmesine bağlıdır. Buna rağmen tarafların ifa sebebi üzerinde anlaşmış olmaları gerekmez[45].

---

[42] **FEYZİOĞLU,** s. 5; **İNCEOĞLU,** s. 150; **YALMAN, Süleyman;** Edime Uygun İfa Kuralının İstisnaları, SÜHFD Prof. Dr. Halil CİN'e Selçuk Üniversitesinde 10. Hizmet Yılı Armağanı, S. 14, Konya 1995, s. 496; **EREN,** s.931; **İNCEOĞLU,** s.159; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1010.

[43] **VON THUR,** s. 461; **AYAN,** s. 308; **OSER/SCHÖNENBERGER,** s.594; **FEYZİOĞLU,** s. 6; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 262.

[44] **AYAN,** s. 308; **EREN,** s.932; **YALMAN,** s. 497.

[45] Eser sözleşmesi ya da bir işin yapılması gibi yapma ya da gürültü yapmama, çöp dökmeme gibi yapmama borçlarının söz konusu olduğu durumlarda tarafların ifayı, edimin ifası olarak yerine getirip getirmediği konusunda anlaşmış olmalarının aranmayabileceği ile ilgili olarak bknz. **NOMER,** s. 266; **ŞENGÜL,** s. 279; **YALMAN,** s. 497; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1011.

1.2.3 Sınırlı Sözleşme Görüşü

Hukukumuzda hâkim görüş, sınırlı sözleşme görüşüdür[46]. Sınırlı sözleşme görüşünde ifanın maddi bir fiil olarak mı yoksa hukuki bir işlem olarak mı yapıldığının tespiti gerekmektedir.

İfa pek çok halde yapma, yapmama veya katlanma gibi maddi bir fiilden oluşur. Bir hizmetin ifasında olduğu gibi yerine getirilen edimin maddi bir davranıştan ibaret olduğu hallerde de borçlunun ifa amacıyla hareket edip etmediğini araştırmaya gerek yoktur. Buna benzer hallerde edim borçlu olduğu bilinmeden yerine getirilse bile borcun ifa edildiği kabul edilir[47].

Bazı borçlarda ise ifa bir hukuki işlem ya da sözleşmenin yapılmasını gerektirmektedir. Örneğin bir bisikletin mülkiyetinin devrinde ayni sözleşmenin yapılması ifanın sözleşme ile yapıldığını göstermektedir. Fakat bu durumda dahi ifa olgusunun hukuki bir işlem ile – özellikle sözleşme ile- gerçekleştirilmesi ifanın hukuki niteliğinin bir ifa sözleşmesi olduğu anlamına gelmez[48].

Sınırlı sözleşme görüşüne göre ifanın maddi bir fiil ile yerine getirilmesi halinde borçlunun ifa kastı ile hareket edip etmemesi sonuca etkili değildir. Örneğin bir yapmama borcunda borçlu, yapmama edimini unutmuş olmasına rağmen, yapmama fiiline devam etse bile ifa gerçeklemiş sayılır. Alacaklı açısından maddi bir fiil ile yerine getirilen ifaya karşılık kabul iradesi ile hareket etmesi gerekmediği gibi borçlunun borçlu olduğu edimini yerine getirdiğini anlaması yeterlidir[49].

İfanın maddi bir fiil ile yerine getirilmiş olması halinde borçlu borcunu gereği gibi yerine getirmişse fiil ehliyeti olup olmaması ifanın geçerliliğini etkilemez. Buna göre bir çocuk ya da vesayet altındaki kişi bile borcu gereği gibi ifa ettiyse borçtan kurtulur. Velinin izni ya da vasinin onayı aranmaz. Ayrıca maddi fiillerden oluşan ifa için borçlunun tasarruf

---

[46] **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 262; **EREN,** s. 932; **TUNÇOMAĞ,** s. 664; **İNCEOĞLU,** s. 154; **FEYZİOĞLU,** s. 9; **YILDIRIM,** s. 250; **CANSEL/ÖZEL,** s. 232; **ERDOĞAN,** s. 46.

[47] **TUNÇOMAĞ,** s. 664; **FEYZİOĞLU,** s. 6; **EREN,** s. 933; **REİSOĞLU,** s. 293; **NOMER,** s. 266; **ŞENGÜL,** s. 279.

[48] **EREN,** s.933.

[49] **VON THUR,** s. 461; **TUNÇOMAĞ,** s. 664; **AYAN,** s. 308; **ŞENGÜL,** s. 279; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 263; **ERDOĞAN,** s. 170; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1011; karşıt görüşlü yazarlar için bknz. **EREN,** dn. 26, s. 933.

yetkisi de aranmaz. Alacaklı açısından da durum aynı olup fiil ehliyetine sahip olması aranmaz[50].

İfanın hukuki bir işlemle yapılması halinde ise durum farklılık göstermektedir. Bu durumda tarafların tasarruf yetkisi ve fiil ehliyeti arandığı gibi ifa kastının da bulunması gerekmektedir[51].

Hukukumuzda borcun kaynakları haksız fiili, sebepsiz zenginleşme ve sözleşmedir. Buna göre her kazanımın da bu hukuki sebeplerden birine dayanıyor olması gerekmektedir. Borçların ifasında bu sebep ifa sebebidir[52]. Alacaklı ve borçlu hukuki sebebin "ifa" olduğu konusunda zımni olarak da anlaşabilirler[53]. Bu durumda aksi ispat edilmediği takdirde borcuna uygun şekilde davranan borçlunun ifa amacıyla hareket ettiği kabul edilir. Buna karşılık alacaklının da itiraz etmeksizin edimi kabul etmesi halinde tarafların hukuki sebep olarak "ifa" da anlaşmış oldukları kabul edilir ve borç sona erer[54].

Borçlanılan edimin ifasının bir hukuki işlem ya da sözleşme ile yapılması halinde ise borçlunun ifa kastı ile hareket etmesi gerekir. Bunun karşılığında alacaklı iradesini açık olarak ortaya koymasa da edimi ifa amacıyla kabul etmiş olması gerekir. Buna göre alacaklının, borçlunun edimini ifa ettiğini bilmesi kabul iradesinin varlığı için yeterlidir. Hatta dürüstlük kuralı gereğince ifa edilen edimin borcun içeriğine uygun olması halinde alacaklının borçlunun ifa kastıyla hareket ettiğini tahmin edebilmesi gerekir. Şüphe halinde ise bir edim veya kazandırmanın ifa amacıyla yapılmış olduğu kabul edilmelidir. Fakat olayın özelliğine göre alacaklı haklı bir gerekçe ile edimin ifa amacıyla yapıldığını tespit edemiyorsa ifanın hüküm ve sonuçları doğmaz[55].

İfanın sözleşme niteliğini taşıması durumunda tarafların sözleşme ehliyetine sahip olması gerekir. Borçlunun borcun ifası için mülkiyetin devri gibi tasarruf işlemi yapması gereken hallerde fiil ehliyetine sahip olması gerekir. Ayırt etme gücüne sahip küçük veya

---

[50] **OLGAÇ,** s. 142; **EREN,** s. 933; **REİSOĞLU,** s. 293; **TUNÇOMAĞ,** s. 667; **YILDIRIM,** s. 250; **OSER/SCHÖNENBERGER,** s.594.

[51] **EREN,** s. 934; **NOMER,** s. 266; **REİSOĞLU,** s. 293; **YALMAN,** s. 498; **VON THUR,** s. 466.

[52] **EREN,** s. 934; **YALMAN,** s. 498; **UYGUR, Turgut;** Açıklamalı – İçtihatlı Borçlar Kanunu Genel Hükümler, 1990, c. 2, s. 134.

[53] **AYAN,** s. 308; **EREN,** s. 934; **ŞENGÜL,** s. 279; **TUNÇOMAĞ,** s. 664; **REİSOĞLU,** s. 293; **ARSEBÜK,** s. 678.

[54] **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 263; **REİSOĞLU,** s. 293; **ŞENGÜL,** s. 279; **EREN,** s. 934; **AYAN,** s. 308.

[55] **FEYZİOĞLU,** s. 6; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 264; **NOMER,** s. 265; **KILIÇOĞLU,** s. 656; **ERDOĞAN,** s. 170.

kısıtlı bir borçlunun işleminin geçerliliği kanuni temsilcinin izin veya onayına bağlıdır. Aksi halde tasarruf işlemi geçersiz olur ve ifa sonuçlarını doğurmaz. Dolayısıyla borç sona ermez[56]. Alacaklının borçlunun tasarruf ehliyetine sahip olmadığını bilmediğine ilişkin iyi niyeti de sonucu değiştirmez[57].

İfanın sözleşme niteliği taşıması yani bir tasarruf işlemiyle yapılması halinde taraflardan biri olan alacaklının da borçlu gibi fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir[58]. Yalnız ifanın borçlu tarafından tek taraflı bir hukuki işleminden oluşması halinde alacaklının fiil ehliyetine sahip olması aranmaz. Borçlunun sözleşme ile alacaklı değil de üçüncü bir kişi için mükellefiyet altına girmesi halinde de durum böyledir[59].

Borçlanılan edimin ifası sebebiyle yapılan her kazandırıcı işlem, bir tasarruf işlemidir. Bu durumda borçlunun fiil ehliyetinin yanı sıra tasarruf yetkisinin de bulunması gerekmektedir. İfanın konusunu taşınmaz mülkiyetinin devri oluşturuyorsa borçlunun mülkiyet üzerinde tasarruf yetkisine sahip olması gerekir. Aksi halde alacaklı malın mülkiyetini kazanamayacaktır. TMK m. 988'e göre, alacaklının iyiniyetli olarak borçluya tevdi edilen taşınır bir malın mülkiyetini kazanması hali, bu durumun istisnasını oluşturmaktadır. Zira TMK m. 988'de "Bir taşınırın emin sıfatıyla zilyedinden o şey üzerinde iyiniyetle mülkiyet veya sınırlı aynî hak edinen kimsenin edinimi, zilyedin bu tür tasarruflarda bulunma yetkisi olmasa bile korunur." hükmü düzenlenmiştir. Diğer bir örnek ise müflisler için verilebilir. Zira hakkında iflas kararı verilmiş bir borçlunun mülkiyeti devir yetkisi bulunmamaktadır. Bu durumda da yapılan işlem sonuç doğurmaz, alacaklı taşınmazın mülkiyet hakkını kazanamaz[60].

İfanın sözleşmeye bağlı bir tasarruf işlemi şeklinde yapılması halinde alacaklının da tasarruf yetkisi olması gerekir. Zira alacaklı da borçlanılan edimi yani ifayı kabul etmekle tasarrufta bulunmuş olur. Yine müflis kişilerden örnek vermek gerekirse müflis bir alacaklı

---

[56] **EREN,** s. 935; **ŞENGÜL,** s.280; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 264; **CANSEL/ÖZEL,** s. 234; **REİSOĞLU,** s. 293;

[57] **VON THUR,** s. 466; **EREN,** s. 935

[58] **EREN,** s. 935; **REİSOĞLU,** s. 295; **ŞENGÜL,** s. 280; **YILDIRIM,** s. 250; **TUNÇOMAĞ,** s. 668; **OLGAÇ,** s. 142

[59] **SAYMEN/ELBİR,** s. 585; **EREN,** s. 935; **YALMAN,** s. 498

[60] **VON THUR,** s. 466; **EREN,** s. 936; **REİSOĞLU,** s. 294; **ŞENGÜL,** s. 281; **OLGAÇ,** s. 142; **TUNÇOMAĞ,** s. 406; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 264; İİK m. 191/1 "Borçlunun iflas açıldıktan sonra masaya ait mallar üzerinde her türlü tasarrufu alacaklılara karşı hükümsüzdür."

tasarruf yetkisini kaybettiğinden borcun sona erebilmesi için edimin ifasının iflas idaresine yönelik olması gerekmektedir[61].

1.3 İfanın Unsurları

İfanın unsurları; ifanın konusu, tarafları, zamanı ve yeridir. Borçlunun edimi borçlandığı şekilde yerine getirmesi zorunlu olup buna ifanın tarzı denilmektedir. İfanın unsurları ifayı gereği gibi, tam ve doğru şekilde ve sözleşmede kararlaştırılan esaslara uygun biçimde gerçekleştirmeye yarar[62].

"Kısmi ifa" kavramı ifanın bir unsuru olan ifanın konusu kapsamında incelenmektedir. Bu nedenle ifanın diğer unsurları olan ifanın tarafları, zamanı ve yeri konularının burada sadece ana hatları ile incelenmiştir.

1.3.1 İfanın Tarafları

Edimin borçlu tarafından ifası zorunlu değildir. TBK m. 83'e göre "Borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir." Bu madde bir yedek hukuk kuralı niteliğindedir. Bu nedenle borcun borçlu tarafından ifasının gerekli olduğu durumlarda bile yapılacak bir anlaşma ile borçlu dışında üçüncü kişinin ifası geçerli kılınabilir [63].

Edimin borçlunun kişisel özelliklerine bağlı olduğu durumlarda edimin bizzat borçlu tarafından ifası gerekir. Özellikle iş, vekalet, eser ve adi ortaklık sözleşmesi gibi yapma borçlarını içeren sözleşmelerde durum böyledir[64]. Alacaklı edimin bizzat borçlu tarafından ifasını gerektiren hallerde üçüncü şahsın ifa teklifini reddetmekle mütemerrit duruma düşmez. Zira bu durumlarda alacaklının edimin bizzat borçlu tarafından ifasında yararı vardır.

---

[61] **ARSEBÜK,** s. 685; **EREN,** s. 936; **İNCEOĞLU,** s. 169; **REİSOĞLU,** s. 294; **ŞENGÜL,** s. 281; **YALMAN,** s. 499.

[62] **OSER/SCHÖNENBERGER,** s.592; **EREN,** s. 936; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 257; **AYAN,** s. 308; **BİLGİN YÜCE, Melek;** Alacaklı ve Borçlu Açısından İfa Zamanı, İstanbul, 2015, s. 8.

[63] **SAYMEN/ELBİR,** s. 589; **KILIÇOĞLU,** s. 583; **ŞENGÜL,** s. 282; **ERDOĞAN,** s. 170.

[64] **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 260; **NOMER,** s.154; **REİSOĞLU,** s. 295; **OLGAÇ,** s.105; **YILDIRIM,** s. 251.

Edimin bizzat borçlu tarafından ifasında alacaklının yararının olmadığı veya sözleşme ile edimin üçüncü kişilerce de ifa edilebileceği kararlaştırılmışsa, edim üçüncü kişi tarafından ifa edilebilir. Alacaklı bu durumda ifayı reddetmesi halinde mütemerrit duruma düşer[65].

Edimin üçüncü kişi tarafından ifası halinde kural olarak borç sona erer. Fakat kanun ya da sözleşme gereğince üçüncü kişi ile borçlu arasında başka bir hukuki ilişki meydana gelebilir. Hatta TBK m. 127, 162 ve 189'da hal böyledir[66]. Üçüncü kişinin hiçbir yükümlülüğü olmadığı halde ifada bulunması ve borçlunun ifaya icazet vermemesi halinde ise vekaletsiz iş görmeden söz edilecektir[67].

Borcun sona ermesi için ifanın kural olarak alacaklıya ya da yetkili temsilcisine yapılması gerekir. İyiniyetli olsa bile edimin borçlu tarafından alacaklı ya da yetkili temsilci

---

[65] **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1020; **REİSOĞLU,** s. 296, **ŞENGÜL,** s. 283.

[66] **AYAN,** s. 309; **REİSOĞLU,** s. 296-297; **NOMER,** s. 273.

[67] **UYGUR,** s, 135; **REİSOĞLU,** s. 296; Yargıtay 12. HD 24.05.1979 tarih ve 1979/287 E-1979/4765 K. Sayılı kararı "Bazı borçların bizzat borçlu tarafından yerine getirilmesi gerekirse de ... Kanun`un 67. maddesi gereğince, "Borcun bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça, borçlu, borcunu şahsen ifaya mecbur değildir". Kanun`un 67. maddesine dayanarak ödemede bulunan kişi, iki şekilde hareket etmiş olabilir:

a) Borçlu adına ve onun bilgisi altında ödeme: Bu şekilde ödeme yapılması halinde, borç ilişkisi son bulur ve bu hallerde ödeme yapan kişinin, alacaklının yerine kaim olması söz konusu edilemez. Zira, ödemede bulunan, ödemeyi borçlu adına yapmıştır. Dolayısıyla, borçlu adına ödemede bulunan kişinin ve kendisine ödeme yapılmış olan alacaklıların, alacaklılar toplanmasına katılmaları olanaksızdır.

b) Borçlunun bilgisi dışında ödeme: Borçlunun bilgisi dışında ödeme yapılması halinde, vekaletsiz tasarrufta bulunma söz konusudur. Üçüncü kişi, burada borçlunun temsilcisi olarak hareket etmiş demektir. Kural olarak, temsilcinin yaptığı her işlem, temsil olunan kimsenin ancak rızası ve muvafakati ile geçerli olursa da, üçüncü bir kimsenin borcu ödemiş olmasında bu kural aranmaz. Zira, böyle bir ödeme, hiçbir zarar doğurmayan, faydalı bir sonuç doğurur. Bunun sonucu olarak, vekaletsiz yapılan ödemeye borçlu karşı koyamaz ve bu durumda da borç ödenmiş sukut etmiş olur. Ancak bu kabil ödemede bulunan kişiler de alacaklının halefi durumuna geçemezler. Şöyle ki, alacaklıya halef olma, iki suretle meydana gelebilir (BK. 109). Birincisinde, halefiyet borçlunun iradesinden doğar. Burada borçlu veya temsilcisi, alacaklıya ya da temsilcisine, ödemede bulunan üçüncü kişinin kendisine halef olacağını bildirir. Bu bildirmenin, ödemeden evvel veya en geç ödeme sırasında yapılmış olması, zorunludur. İkincisi, bir alacağı temin için rehin edilmiş olan mal üzerindeki aynı hakkı kaybetmek istemeyen üçüncü kişi alacaklılardan hiçbiri kabul etmese dahi, borcu ödeyerek alacaklıya halef olabilir. Bir de TTK hükümlerine göre halef olma durumu vardır.

Vekaletsiz tasarrufta bu hususlar söz konusu edilemeyeceğinden, borçlunun bilgisi dışında, belirli alacaklılara verilmek üzere iflas masasına ödemede bulunan üçüncü kişiler alacaklının halefi olamayacaklarından, alacaklılar toplanmasına katılamazlar. Kendilerine ödeme yapılan kişilerin de alacaklılık durumları kalktığından, onların da toplantıya katılamayacakları doğaldır. Vekaleti olmaksızın ödeme yapan kişiler, alacaklının halefi olmadığına göre, durumlarını şöyle belirlemek gerekir: Vekaletsiz tasarrufta, borçlu adına ödeme yapan kişiler, borçludan zaruri gider ve masraflarını isteyebilirler. Yani, burada ödeme yapan kişiler, lehine ödeme yaptıkları kişilerin halefi durumuna geçmeksizin bu ödeme ile, borçluya başvurma hakları vardır. Ve bu başvurma hakları, ödeme yaptıkları anda doğar. Dolayısıyla, bu alacak bir iflas alacağı sayılamaz. İflas alacağı olmayan, sonradan doğan alacaklar, iflas masasına kaydedilemeyeceğinden, ödemede bulunan üçüncü kişiler, bu nedenle de alacaklılar toplanmasına katılamazlar." (www.kazancı.com.tr).

dışında birisine karşı ifa edilmesi halinde borç sona ermez. Fakat Kara Yolları Trafik Kanununu m. 91, İİK m. 192, 89 ve TMK m. 198'de olduğu gibi kanundan doğan hallerde de borçlu tarafından edimin üçüncü kişiye ifası ile borç sona erer[68]. Taraflar arasında alacağın devri ya da havale ilişkisi varsa bu durumda da edimin üçüncü kişiye ifası halinde borç sona erer[69].

1.3.2 İfanın Yeri

İfa yeri kural olarak taraflar arasındaki anlaşmaya göre belirlenir. Bu anlaşma açık ya da örtülü olabilir. Taraflar arasında ifa yeri belirlenmemişse; kanun koyucu borcun niteliğine göre bir ayrım yapmıştır. Para borçları alacaklının yerleşim yeri (TBK m. 89/I, b.1), parça borçları sözleşmenin kurulduğu anda bulunduğu yerde (TBK m. 89/II, b.2) ve cins borçlarında ise borçlunun borcun doğumu anındaki ikametgahında (TBK m. 89/I, b.3) ifa edilmelidir[70].

Borçlu borcunu ifa yerinde ifa etmekle yükümlüdür. Aksi halde alacaklının ifayı kabulden kaçınması halinde borçlu mütemerrit duruma düşer. Borçlunun edimi ifa yerinde

---

[68] **ŞENGÜL,** s. 289; **REİSOĞLU,** s.298; Yargıtay 3. HD 08.07.1998 tarih ve 1998/6986 E-1998/7576 K "İlke olarak ancak alacaklıya yapılan eda borçluyu borçtan kurtarmak sonucunu doğurur. Fakat borçlu gerek yasal temsilci sıfatıyla, gerek tahsil yetkisini içeren bir temsil kudretine dayanarak alacaklı namına tahsile izinli alacaklı temsilcisine yapılan eda ile de borçtan kurtulabilir. Öyle ise alacaklıya veya onun yerine edimi almaya izinli kişilere değil de üçüncü kişilere karşı gerçekleştirilen edim ifa yerini tutmayacaktır." (www.kazanci.com.tr)

[69] **ŞENGÜL,** s.292

[70] **CANSEL/ÖZEL,** s. 240; **YILDIRIM,** s. 272; **AYAN,** s. 319; **ŞENGÜL,** s. 304; Bknz. Yargıtay 11. HD 18.12.2017 tarih ve 2016/13111 E-2017/7305 K. "Dava, hafriyat ve nakliye sözleşmelerinden kaynaklanan alacak sebebiyle başlatılan icra takibine itirazın iptali istemine ilişkindir. Davalı vekili, süresi içerisinde yetkili icra dairesini ve mahkemeyi belirterek icra dairesinin ve mahkemenin yetkisine itiraz etmiş, mahkemece, TBK' nın 89/1 maddesi gereğince para borçlarında, alacaklı olan davacının yerleşim yeri icra dairesi ve mahkemenin de yetkili olduğundan bahisle davalının yetki itirazı reddedilerek, yazılı şekilde davanın esası hakkında karar verilmiştir. Ancak, TBK' nın 89. maddesi gereğince, borcun ifa yeri, tarafların açık veya örtülü iradelerine göre belirlenir ve aksine bir anlaşma yoksa; para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde ifa edilir. Buna göre, tarafların sözleşmenin yerine getirileceği yer hakkında açık veya örtülü iradelerinin anlaşılamadığı hallerde sözleşmenin ifa edileceği yer TBK' nın 89/1 (818 Sayılı BK'nın73/1) maddesine göre belirlenir. Mahkemenin de kabulünde olduğu üzere taraflar arasındaki uyuşmazlık sözleşme ilişkisinden kaynaklanmakta olup, sözleşme Mersin'de ifa edilmiştir. Bu itibarla, taraflar arasındaki uyuşmazlık sadece belirli bir para borcunun tahsiline dair olmadığı gibi sözleşmenin ifa yeri de açıkça belli olduğundan TBK' nın 89/1 maddesine dayanılarak davacının yerleşim yeri icra dairesinin ve mahkemesinin yetkili kabul edilmesi mümkün değildir." (www.kazanci.com.tr.)

alacaklıya sunmasına rağmen alacaklı kabul etmezse bu durumda alacaklı mütemerrit duruma düşer[71].

1.3.3 İfanın Zamanı

Borçlar Hukukuna hâkim olan temel kural tarafların ifa zamanını kendi aralarında kararlaştırmalarıdır. Bu anlaşma açık ya da örtülü olarak yapılabilir. Ayrıca taraflar borç ilişkisini doğuran sözleşmeden ayrı bir sözleşme ile de ifa zamanını belirleyebilirler. Bu kural genellikle sözleşmeden doğan borç ilişkileri için geçerlidir[72].

Taraflar arasında ifanın zamanına ilişkin bir sözleşme bulunmaması halinde ifanın zamanı, işin niteliğine, örf ve adetlere ya da kanuna göre belirlenir. Bunların hiçbirisinin olmaması halinde ise derhal ifa kuralının geçerli olduğu kabul edilmektedir[73]. Borcun ifası konusunda bir tarih yerine sürenin belirlenmesi hali ve bunların ne anlama geleceği TBK m. 90-96 arasında ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir[74].

Ayrıca ifa zamanının tespiti; ifanın zamanında yapılmaması halinde alacaklıya tanınan haklar, imkansızlığın sonuçlarına taraflardan hangisinin katlanacağı gibi borca aykırılık halleri özellikle temerrüt açısından ifanın diğer unsurlarına nazaran ayrı bir önem taşımaktadır[75].

---

[71] **TUNÇOMAĞ**, s. 675; **NOMER,** s.293-294; **ŞENGÜL,** s. 304.

[72] **KILIÇOĞLU,** s. 573; **YÜCE,** s.13.

[73] YHGK 03.06.1998 tarih ve 1998/11-299 E-1998/380 K. Sayılı kararı "Somut olayda davacı sebepsiz zenginleşmeye dayanmakta olup vadesiz borç söz konusu olmaktadır. B.K.74. maddesi uyarınca "Ecel Meşrut olmadığı veya işin mahiyetinden anlaşılmadığı takdirde borcun hemen ifa ve derhal icrası talep olunabilir" hüküm uyarınca ifa zamanı bakımından borç herhangi bir vadeye bağlı bulunmaması bakımından doğumu anından itibaren muaccel olacaktır. Muacceliyetin gerçekleşmediğini ispat borçluya düşmektedir. Bu kuralları olayımıza uyguladığımızda davacı tarafından davalıya yapılan son ödeme 16.2.1988 olup davalı 18.5.1990 tarihinde DM'ın zimmetinde olduğunu kabul etmiştir. Borç vadesiz borç olup 3678 sayılı Yasa'nın yürürlüğünden önce muaccel olduğundan, Dairemizin emsal teşkil eden 25.2.1993 gün ve 7684/1211 Y.K.D.1993/6.sh.884 içtihadında kabul edildiği gibi sebepsiz zenginleşmelerde davacı yabancı para alacağını borcun muaccel olduğu tarihte aynen talep edebilecektir." (www.kazancı.com.tr)

[74] **CANSEL/ÖZEL,** s. 242; **KILIÇOĞLU,** s. 576; **YÜCE,** s. 9.

[75]**AKKANAT, Halil;** Alacaklı Temerrüdü, Diğer İfa Engelleri, Prof. Dr. İsmet SUNGURBEY' e Armağan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Konferansları, s. 345; **YÜCE,** s.9; YHGK 15.01.2014 tarih ve 2013/15-483 E-2014/11 K. "Somut olayda, taraflar arasındaki eser sözleşmenin bitimi ve işin teslimi belirli süreye bağlandığına göre; bu sürenin dolmasıyla, davalı yüklenicinin, borcunu yerine getirmede direndiği ve bu olgusunun hukuksal sonuçlar doğurduğu kabul edilmelidir. Davacı arsa sahibi sözleşme konusu edimin kararlaştırılan tarihte ifa edilmemesi nedeniyle akdi feshetmek zorunda olmadığı gibi akdin ifasını da talep edebilir. Diğer taraftan Mahkemenin 2009/261 esas sayılı dosyasında açılan dava sonucunda verilen kararda akdin yürürlükte bulunduğu kabul edilmiştir. Bu nedenle davacı arsa sahibinin 818 sayılı BK'nun 106/II

1.3.4 İfanın Konusu

İfanın konusu taraflar arasındaki borç ilişkisi ile belirlenir[76]. Bir başka ifade ile ifanın konusunu sözleşme ile kararlaştırılan edim oluşturmaktadır[77]. Borç ancak borçlanılan edimin ifa edilmesiyle sona erer. Alacaklının da borçludan talep hakkı borçlanılan edim ile sınırlıdır. Buna göre alacaklı ve borçlu borçlanılan edim ile bağlı olup başka bir edimin ifası borcu sona erdirmez. Yani başka bir edim ifanın konusu olamayacağı gibi talep de edilemez[78].

Edimin; konusuna, süresine, bölünmelerine, doğurdukları sonuçların türüne göre çeşitleri sayılabilir. Ayrıca edim konusu şeyin içeriğine göre parça ve cins borçları ayrımı da yapılmaktadır.

1.4 İfa Konusu Olarak Edim

İfanın konusu kural olarak edimdir. ERDOĞAN' a göre dar anlamda borcun kendisi edimdir[79]. Zira her alacak bir edime ilişkindir[80]. Yine bu çerçevede TANDOĞAN da edim ve borç kavramlarının birbirlerinden ayrılamayacağını ifade etmektedir[81].

Edim genel olarak alacaklının taraflar arasındaki borç ilişkisi gereğince talebe yetkili olduğu, borçlunun ise vermek, yapmak, yapmamak ya da katlanmakla yükümlü olduğu davranış şeklinde ifade edilebilir. Ancak doktrinde farklı yazarlar tarafından farklı tanımlanmıştır[82].

---

maddesine göre bir yıldan sonraki gecikmeye dayalı zararını isteme hakkı bulunmaktadır." (www.kazanci.com.tr).

[76] **KILIÇOĞLU,** s. 615; **ŞENGÜL,** s. 291.

[77] **FEYZİOĞLU,** s. 18; **EREN,** s. 936; **REİSOĞLU,** s. 298; **ANTALYA,** s. 75; **ŞENYÜZ, Doğan;** Borçlar Hukuku Genel ve Özel Hükümler, Bursa 2012, s. 142.

[78] **EREN,** s. 936; **REİSOĞLU,** s. 298; **KILIÇOĞLU,** s. 615; **ŞENGÜL,** s. 291; **KARAHASAN,** s. 752.

[79] **ERDOĞAN,** s.17.

[80] **ARAL; Fahrettin;** Türk Borçlar Hukukunda Kötü İfa, Ankara 2011, s. 59.

[81] **İNAL, Tamer;** Borca Aykırılık ve Sonuçları, ANKARA 2009, dn. 19, s. 45.

[82] **KILIÇOĞLU,** s. 4; **OĞUZMAN/ÖZ,** s.6; **VON THUR,** s. 45; **YILMAZ, Halil;** Borçların İfasında İhtirazı Kayıt İleri Sürülmesi ve Uygulaması, s.21; **YILDIRIM,** s. 38; **ERCOŞKUN ŞENOL,** s.13; **SAYMEN/ ELBİR,** s.39; **CANSEL/ÖZEL,** s. 139; **ATAAY, Aytekin;** Borçlar Hukukunun Genel Teorisi, İstanbul 1986, s. 40.

SEROZAN, edimi; belirli bir borçla bağlantılı şekilde ve belirli bir amaca yönelik olarak gerçekleştirilen bilinçli bir zenginleştirme şeklinde tanımlamıştır[83]. İNAL ise edimi borç ilişkisi gereğince bir sorumluluğu bulunan borçlunun emeğini ya da malvarlığı değerini harcayarak alacaklıya maddi ya da maddi olmayan hukuki bir menfaati yerine getirmesi şeklinde açıklamıştır[84]. KARAHASAN'a göre edim; alacaklının borç ilişkisi gereğince istemek hakkına sahip olduğu, borçlunun da yerine getirmekle yükümlü bulunduğu bir davranıştır[85]. JAGGİ ise edimi bir "kimsenin diğerine karşı gösterdiği öyle bir davranıştır ki, bununla söz konusu davranışta bulunan taraf, diğerinin yararına bir harcamada bulunur" şeklinde tanımlamıştır[86].

Edim; verme, yapma ya da yapmamaya ilişkin olabilir. Edim maddi ya da maddi olmayan bir değer taşır[87]. Satım sözleşmesinde edim maddi bir değer taşımaktadır. Oysa yüksek sesle müzik dinlemeyerek borçlunun komşusunu rahatsız etmemesi, maddi değer taşımayan bir edimdir. Bu tür edimler alacaklının malvarlığında bir artışa neden olmayan manevi edimlerdir. Alacaklıya yarar ve borçlu açısından harcama unsurlarını taşımayan örneğin sadece iyilik olması amacıyla yapılan davranışlar ise edim kavramının dışında kalmaktadır[88].

Borç ilişkilerinde her alacak bir edime yönelmiştir. Oysa sebepsiz zenginleşmede olduğu gibi her edimin borçlanılmış olduğu söylenemez[89]. Zira sözleşmenin geçersiz olduğunu bilmeden ifa edilen edim, ifa sebebiyle değil sebepsiz olarak gerçekleşmiştir[90].

---

[83] **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI;** s. 77.

[84] **İNAL,** s. 45; aynı yönde bknz. **ARAL,** s. 59.

[85] **KARAHASAN, Mustafa Reşit;** Sorumluluk Hukuku, 1. Kitap Sözleşmeler, İstanbul, 1996, s. 55.

[86] **ARAL,** s. 60'dan naklen.

[87] **VON THUR,** s. 43; **OĞUZMAN/ÖZ,** s.6; **CANSEL/ÖZEL,** s.139; **FEYZİOĞLU,** s.18; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 11, **ATAAY,** s. 40; **SAYMEN/ELBİR,** s. 39; **KOÇ, Nevzat;** İsviçre Türk Hukukunda Alacaklının Temerrüdü, Ankara 1992, s. 85.

[88] **ARAL,** s. 59.

[89] **ANTALYA,** s. 47; **ARAL,** s. 59.

[90] **İNAL,** s. 45; Yargıtay 4. HD 01.03.2018 tarih ve2016/2910 E-2018/1424 K. Sayılı kararı "TBK'nın 77/1. maddesine göre, zenginleşen başkasının malvarlığından veya emeğinden haklı bir sebep olmaksızın elde ettiği zenginleşmeyi geri vermek zorundadır. Geri verme borcunun konusu ve kapsamı; TBK'nın 79 ve 80. maddelerde "aynen geri verme ilkesi"ne göre düzenlenmiştir. Sebepsiz zenginleşme; geçerli olmayan ve tahakkuk etmemiş yahut varlığı sona ermiş bir nedene ya da borçlu olunmayan şeyin hataen verilmesine dayalı olarak gerçekleşebilir. Sebepsiz zenginleşme bunlardan hangisi yoluyla gerçekleşmiş olursa olsun, sebepsiz zenginleşen, aleyhine zenginleştiği tarafa karşı geri verme borcu altındadır. Borç olmayanı rızası ile ödeyen kimse yanlışlığa düştüğünü ispat ettiği takdirde ödediğini geri isteyebilir. Yanlışlık eda ile ilgili olup, edada bulunan da bağışlama irade ve arzusunun bulunmadığını gösteren bir yanılmadır. HGK'nun 05/12/1984 tarih ve 1982/13-387 esas, 1984/997 karar sayılı kararı ile herhangi bir şart tasarrufa dayanmayan salt hatalı

Edim alacaklı lehine ve iradesine uygun olmalıdır. Borçlunun kendi lehine yaptığı davranış edim oluşturmaz. Kiracının oturacağı evi istediği gibi döşemesinde edimden söz edilemez[91]. Edimin borç ilişkisi ile hedeflenen amaca uygun ifa edilmesi durumunda borç sona ermektedir. Kira sözleşmesinde kiralanın teslimi ile kiracının yararlanmasına imkân tanınması, taşınır satım sözleşmesinde mülkiyetin devri ile zilyetliğin geçirilmesi, sipariş edilen elbisenin dikilip teslim edilmesi halinde borç sona erecektir. İNAL'ın ifade ettiği gibi edimin ifa edilmesi borç ilişkisinin nihai amacıdır[92].

1.4.1 Edimin Geçerlilik Unsurları

Bir davranışın edim olarak kabul edilebilmesi için belirli unsurları taşıması gerekmektedir.

Edim öncelikle hukuk düzeni tarafından korunmaya değer bir menfaate sahip olmalıdır[93]. Zira bir davranışı yapma ya da yapmama vaadine ilişkin davranışlar edim niteliği taşımamaktadır[94]. Bu tür davranışlar çoğu zaman ahlak ve görgü kuralları gibi toplumsal ilişkilere dair kuralların gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür ekonomik değerden yoksun davranışların hukuki bir koruma sağlayıp sağlamadığı konusu somut olayın özelliklerine göre değerlendirilebilecektir[95]. Hukuk düzeni tarafından korunmaya değer yararın mutlaka maddi nitelik taşıması gerekmez[96]. Manevi değer taşıyan edim de hukuk düzeni tarafından korunabilir. Komşunun rahatsız olmaması için yüksek sesle müzik dinlememek hukuken korunan fakat maddi bir değer taşımayan edime örnek verilebilir.

ödemenin idare tarafından BK'nın sebepsiz zenginleşme kurallarına göre geri istenebileceği açıklanmıştır." (www.kazanci.com.tr)

[91] **CANSEL/ÖZEL,** s. 139.

[92] **İNAL,** s. 45.

[93] **SAYMEN/ELBİR,** s. 42; **İNAL,** s. 45; **EREN,** s. 99; **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 14.

[94] **TUNÇOMAĞ**, s. 60; **ANTALYA,** s.48.

[95] **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 11.

[96] **AYAN,** s. 20; **ATAAY,** s.40; **CANSEL/ÖZEL,** s. 140; **ARAL,** s. 59.

TBK m. 27'ye göre edim, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kişilik haklarına aykırı olmamalıdır. Yine aynı maddeye göre edim hukuki ilişkinin başlangıcında imkânsız olmamalıdır[97] ve tasarrufa elverişli olmalıdır[98].

Hukuken geçerli bir edimin varlığından söz edilebilmesi için belli ya da belirlenebilir olmalıdır[99]. Edimin belirli olması borcun doğumu anında zaman, yer ve konu bakımından en azından objektif olarak belirlenebilir olmasıdır[100]. Taraflar edimin sonradan belirlenmesi konusunda anlaşabilecekleri gibi edimin 3. bir kişi tarafından belirlenmesini de kararlaştırabilirler.

1.4.2 Edim Çeşitleri

Edim çeşitli yönleri ile çeşitli ayrımlara tabi tutulmuştur. Buna göre edim çeşitleri Doktrinde genel olarak konusuna, yerine getirme tarzına, niteliğine, süresine, bölünmesine ve belirlenmesine göre ayrılmıştır[101].

Kısmi ifa kavramı açısından edimin bölünebilir olup olmaması konusu özel bir önem taşımaktadır. Zira kısmi ifa niteliği itibariyle ancak bölünebilir edimlerde söz konusu olur. Bölünebilen edimlerden de özellikle çeşidiyle belirlenmiş edimler ya da para borçlarında söz konusu olur[102].

İfanın konusu olan edimin kısmi ifa edilebilir olup olmaması konusu misli-gayri misli eşya kavramı etrafında şekillenmektedir. Ayrıca bölünebilen ve bölünemeyen edim

---

[97] **FEYZİOĞLU,** s. 19; **ANTALYA,** s.48; **DOĞAN, Gülmelahat;** Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü, Ankara Barosu Dergisi, 2014 S. 4, s. 389; **AYAN,** s. 20; Yargıtay 15. HD 11.06.1998 tarih ve 1998/2547 E-1998/1644 K "Yüklenicinin, bedel olarak arsa payını hak edebilmesi için edimini ifa etmiş olması gerekir. Edimin ifası ise, inşaatın, sözleşmeye ve İmar Kanunu'nun emredici kurallarına uygun biçimde yapılıp, teslim edilmesiyle mümkündür; aksi takdirde, edimin ifasından ve dolayısıyla teslimden söz edilemez." (www.kazanci.com.tr.)

[98] **CANSEL/ÖZEL,** s. 142; **SAYMEN/ELBİR,** s. 42

[99] Yargıtay 14 HD 01.03.2004 tarih ve 2003/8604 E-2004/1301 K. "Satış vaadi sözleşmeleri ile ileride yapılacak asıl satım sözleşmesinin kurulması borcu altına girilir. Bu sözleşmenin hukuken geçerli bir biçimde kurulması sözleşmede tarafların borçlandıkları ana edimlerin belirlenmiş ya da belirlenebilir olmasına bağlıdır. Belirli ya da belirtilebilir olma yönünden önemli olan, sözleşmenin kurulduğu an değil ifa anıdır. Değişik bir ifadeyle satış vaadi sözleşmesinde, ilerde kurulması amaçlanan satım sözleşmenin temel unsurlarının kesin bir biçimde belirtilmesinde yasal zorunluluk yoktur. Bunların ifa anında belirlenebilir olması yeterlidir."

[100] **TUNÇOMAĞ**, s.60; **ANTALYA,** s. 48; **ŞEN,** s. 38

[101] **YILDIRIM,** s. 39; **ŞENYÜZ,** s. 8; **ERDOĞAN,** s.18; **ANTALYA,** s.52; **EREN,** s. 101; **KILIÇOĞLU,** s.4; **CANSEL/ÖZEL,** s.142; **ATAAY,** s.42

[102] **REİSOĞLU,** s. 299; **ŞEN,** s. 35

ayrımı açısından misli-gayri misli eşya ve parça-çeşit edimlerine ilişkin tanımlamalar da iç içe geçmiştir.

Ayrıca AYAN tarafından diğer yazarlardan farklı olarak edim; asli, tali ve yan edim yükümlülüğü ayrımı ile de incelenmiştir[103].

1.4.2.1 Taşıdığı Öneme Göre Edimler

Edim borç ilişkisinde taşıdığı öneme göre asli, tali ve yan edimlere ayrılır. Asli edim yükümlülüğü, borç ilişkisinin niteliğini belirleyen ve borç ilişkisinden kaynaklanan asıl amacı ifade etmektedir. Terzinin diktiği elbiseyi teslim borcu asli edim yükümlülüğüne örnek gösterilebilir.

Tali edim yükümlülüğü, borç ilişkisinin devamı ya da sona ermesi sırasında borçlunun borca aykırı davranışı, kusurlu ifa imkansızlığı, gereği gibi ifa etmeme ve temerrüt hallerinde ortaya çıkan yükümlülüklerdir. Borcun ifa edilmemesinden doğan gecikme tazminatı tali edim yükümlülüğüne örnek verilebilir.

Yan edim yükümlülüğü, asıl edimin amacına uygun şekilde yerine getirilmesine yarayan yükümlülüklerdir. Yan edim yükümlülükleri kanundan, dürüstlük kurallarından ya da taraf iradelerinden doğabilir. Yan edim yükümlülükleri asıl edim yükümlülüğünden bağımsız nitelik taşıdıklarından asıl edimden bağımsız olarak talep ve dava edilebilirler[104]. Terzinin diktiği elbiseyi alacaklının evine teslim etmesinin taraflar arasında kararlaştırılmış olması halinde yan edim yükümlülüğünden söz edilecektir.

1.4.2.2 Konusuna Göre Edimler

Konusuna göre edimler verme, yapma ve yapmama edimleridir. Edimin verme, yapma ve yapmama edimlerine ayrılması Roma Hukukundan bu yana kabul görmektedir[105].

---

[103] **AYAN,** s.25.

[104] **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 15; **AYAN,** s. 25; **EREN,** s. 30; **KILIÇOĞLU,** s. 29-30.

[105] **KILIÇOĞLU,** s. 4; **KOÇ,** s.86.

Doktrinde pek çok yazar verme, yapma ve yapmama edimlerini yerine getirme tarzına göre olumlu-olumsuz edimler başlığı altında da incelemişlerdir[106].

Verme borcu altına giren borçlu, taraflar arasında kararlaştırılan edimi alacaklıya vermek, teslim etmek yükümlülüğü altına girmektedir. Satım, bağışlama, para borcunun ifası, trampa sözleşmeleri verme borçlarına örnek verilebilir.

Yapma borcu altına giren borçlu ise bedensel ya da zihinsel bir çaba sonucu ortaya çıkan sonucu borçlanmıştır. Bu nedenle yapma borçları şahsi edimlere ilişkindir. Hizmet, eser ve vekalet sözleşmeleri de yapma borçlarına örnek verilebilir. Verme ve yapma borçları olumlu edimlerdendir.

Yapmama borcu altına giren borçlunun edimi katlanma ya da kaçınmaya ilişkindir. Bu tür olumsuz edimler hareketsizliği içermektedir[107].

Yapmama borçlarında borçlu, hukuken yapabileceği bir eylemi yapmama borcunu üstlenmektedir. Burada önemli olan borca aykırı davranılmamasıdır, bu davranışın edimin ifası amacını taşıyıp taşımaması önem arz etmez[108]. Bu tür edimler sözleşmeden doğabileceği gibi kanundan da doğabilir. Genellikle ekonomik sonuçları olan bu edimlere TBK m. 444, 553/I, 316/I örnek verilebilir[109]. Ayrıca önalım, alım ve geri alım gibi taşınmazların başkasına devredilmemesi yükümlülüğünü öngören sözleşmeler de bu başlıkta örnek verilebilir[110].

Katlanma borçlarında ise borçlu, yetkili olmasına rağmen başkaları tarafından hukuk alanına karşı yapılan bir eyleme katlanma borcunu üstlenmektedir. Katlanma borcu da sözleşmeden doğabileceği gibi kanundan da doğabilir. TMK m. 737/I katlanma edimine örnek verilebilir[111]. Katlanma borcu daha çok şahsi/manevi nitelik taşımaktadır. Ayrıca bazı

---

[106] **SAYMEN/ELBİR,** s.47; **EREN,** s. 102; **AYAN,** s. 21; **ATAAY,** s.42; **ERDOĞAN,** s.18; **ÖZEL/CANSEL,** s. 142; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 6; **ARAL,** s. 63; **ERCOŞKUN ŞENOL,** s.18

[107] **KILIÇOĞLU,** s. 6; **EREN,** s. 102; **VON THUR,** s. 49; **ANTALYA,** s. 52; **ERDOĞAN;** s.19; **SAYMEN/ELBİR,** s. 47

[108] **İNCEOĞLU,** s. 154

[109] **EREN,** s. 104

[110] **CANSEL/ÖZEL;** s.144; **VON THUR,** s. 48

[111] TBK M. 737/1 "Herkes, taşınmaz mülkiyetinden doğan yetkileri kullanırken ve özellikle işletme faaliyetini sürdürürken, komşularını olumsuz şekilde etkileyecek taşkınlıktan kaçınmakla yükümlüdür."

borç ilişkilerinde olumlu ve olumsuz edimler de bir arada bulunabilmektedir. Kira sözleşmesi buna örnek olarak verilebilir[112].

Edimin kısmi ifaya uygun olabilmesi için bölünebilir nitelikte olması gerekmektedir. Konusuna göre edimlerden verme edimleri çeşit borçlarının konusunu oluşturmakla para borcunun ödenmesinde olduğu gibi bölünebilir niteliktedir. Bu nedenle koşulların oluşması halinde verme borçlarının konusunu oluşturan edimler kısmi ifaya uygun olabilmektedir[113].

Hizmet sözleşmesi gibi bazı yapma edimleri bölünebilir nitelikte olabileceği gibi eser sözleşmesine ilişkin edimler ise bölünemez niteliktedir. Fakat eser sözleşmesine ilişkin edimler eksik şekilde ifa edilebilmektedir. Öyle ki bu husus kanunumuzda birtakım sonuçlara da bağlanmıştır. Bu nedenle yapma edimleri de kısmi ifaya uygundur. Yapmama edimleri ise niteliği itibariyle bölünemez nitelikte olmaları nedeniyle kısmi ifaya uygun değildir[114].

1.4.2.3 Niteliğine Göre Edimler

Niteliğine göre edimler maddi ve şahsi edimlerdir. Maddi edimin konusunu bir malvarlığı değeri oluşturmaktadır. Bu malvarlığı değeri genel olarak taşınır ya da taşınmaz bir maldır. Maddi edim ile borçlu alacaklıya bir malvarlığı değerini teslim etme borcu altına girmektedir. Bu borç para ödemek, bir malın tedarik edilmesi ya da mülkiyetin devri şeklinde gerçekleşebilir. Bu tür edimler borçlu dışında 3. kişiler tarafından da ifa edilebilir.

Şahsi edimde ise borçlu fikri veya bedeni bir iş görme borcu altına girmektedir. Taraflar arasında özel bir güven ilişkisi vardır. Şahsi edimler borçlunun kişiliğine bağlı şahsi edimler ve borçlunun kişiliğine bağlı olmayan şahsi edimler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Borçlunun kişiliğine bağlı şahsi edimler 3. kişiler tarafından ifa edilemez. Borçlunun kişiliğine bağlı olmayan şahsi edimlerde ise 3. kişilerin ifası mümkün olup bunlar

---

[112] **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s.12; **ANTALYA,** s. 52; **TUNÇOMAĞ**, s. 65; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 7; **EREN,** s. 105.

[113] **ŞEN,** s. 68; **CANSEL/ÖZEL,** s. 147 "Bölünebilen edim hakkında sözleşmenin kısmi hükümsüzlüğü, kısmen ifa, borcun kısmen mahsubu hükümleri uygulanabilir".

[114] **ŞEN,** s.69; **EREN,** s. 109; **FEYZİOĞLU,** s. 29 "Rekabet yasağı, irtifak ve mülkiyet haklarına tecavüz etmeme gibi yapmama borcu, ya da bir tablo yapmak gibi yapma borcu gibi edimler bölünemez; bölünemediği için de kural olarak kısmen ifası mümkün değildir"

kişiye bağlı olmayan hizmet edimleridir. Taraflar arasındaki sözleşmeye ve işin niteliğine bakarak edimin şahsi nitelik taşıyıp taşımadığı tespit edilebilir[115].

Şahsi ve maddi edim ayrımı borcun kim tarafından ifa edileceği noktasında önem taşımaktadır. Zira şahsi edimlerde ancak borcun borçlu tarafından ifası halinde borcun gereği gibi ifasından söz edilebilecekken maddi edimde böyle bir sınırlama söz konusu değildir. Maddi edimlerde borç üçüncü kişi tarafından ifa edilse bile borç sona erebilecekken özellikle borçlunun kişiliğine bağlı şahsi edimlerde ise böyle bir durum söz konusu değildir. Borçlunun kişiliğine bağlı şahsi edimlerin borçlu tarafından ifa edilmemesi halinde alacaklının tazminat talep hakkı doğar. Bu durumda şahsi edim maddi edime dönüşür[116].

Maddi edimler ile şahsi edimlerin birlikte olduğu edimler de söz konusudur. ANTALYA, bu tür edimleri karma olarak ayrı başlık altında incelemiştir[117]. Örneğin elbiseyi diken terzinin kumaşı tedarik etmesi ve elbiseyi dikmesinde maddi ve şahsi edimler bir arada bulunmaktadır[118].

1.4.2.4 Süresine Göre Edimler

Sürelerine göre edimler ani edimler, sürekli edimler ve dönemsel edimlerdir. Ani edimlerde taraflarca kararlaştırılan edim konusu bir defa yerine getirilmekle sona erer. Taşınır satışında malın teslimi, bir yazılım programının hazırlanması, para ödenmesi gibi edimler ani edime örnek gösterilebilir[119]. Her ne kadar bir yazılım programının hazırlanması ya da bir tablonun resmedilmesi süreye yayılan işlerse de edimin ani ya da sürekli oluşunun tespitinde borçlunun faaliyet süresinin bir önemi yoktur. Burada dikkate alınan husus alacaklının edime ilişkin çıkarının bir anda gerçekleşip gerçekleşmediğidir[120].

---

[115] **AYAN,** s. 22; **ERDOĞAN,** s. 20; **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 21; **KOÇ,** s. 88.

[116] **EREN,** s. 106; **CANSEL/ÖZEL,** s. 148; **YILDIRIM,** s. 41.

[117] **ANTALYA,** s. 49.

[118] **CANSEL/ÖZEL,** s. 148.

[119] Yargıtay 23 HD 25.01.2017 tarih ve 2015/5852 E-2017/159 K. "Taraflar arasındaki sözleşmede inşaatla ilgili tüm giderlerin davacıya ait olduğu anlaşılmaktadır. Yol katılım bedelinin de davacı tarafından ödeneceği sabittir. Ani edimli sözleşmelerde, edimini yerine getirmeyen, karşı taraftan edimini talep edemez. Bu durumda mahkemece yapılması gereken, sözleşme gereğince davacının sorumluluğunda olan yol katılım bedeli tahsili şartına bağlı olarak, tapunun iptal edilmesi ve bu bedelin depo edilerek tesciline karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru değildir.", (www.kazancı.com.tr).

[120] bknz. **DOĞAN;** 390; **OĞUZMAN/ÖZ,** s.11; **ŞEN,** s. 70; **ERCOŞKUN ŞENOL,** s.32

Sürekli edimlerde ise taraflar arasında kararlaştırılan edim konusu borç ilişkisinin devamı süresince yerine getirilmektedir[121]. Buradaki süreklilikte edimin kesintisiz şekilde devamlılığı söz konusu değildir, edimin/davranışın fiili ve hukuki yönden süreklilik oluşturacak şekilde uzun bir zaman aralığında ifası söz konusudur. Borcun konusunu oluşturan asli edimlerden en az birisi süreklilik gerektiriyorsa sürekli edim söz konusudur[122]. Olumsuz edimler çoğunlukla sürekli edimlerdir[123]. Kira sözleşmesi, rekabet etmeme edimi ve hizmet sözleşmesi sürekli edimli sözleşmelerin en tipik örnekleridir. Borç ilişkisinin sürekli edim sayılıp sayılmayacağı her somut olayın özelliğine göre belirlenmektedir. Eğer amaç ifayı kolaylaştırma amacıyla edimin kısım kısım ifası ise ortada ani edimli bir borç ilişkisi olduğu kabul edilir. Edimin bir zaman dilimi boyunca ihtiyaçların sürekli olarak karşılanmasına özgülenmesi halinde ise sürekli borç ilişkisinden söz edilir[124].

Sürekli edimlerin kısmi ifaya uygun olup olmadıkları konusunda aynı sonuca varan yani kısmi ifanın mümkün olamayacağını savunan iki farklı görüş bulunmaktadır[125]. SELİÇİ'nin sürekli edimlerde ilişkinin zaman boyutunu dikkate alarak yaptığı değerlendirmeye göre; sürekli borç ilişkilerinin niteliği gereği ilişkinin sona erme anında tam ifa söz konusu olur. Fakat sürekli edimler zaman boyutu anlamında niteliği gereği "kısmi olarak ifa" edilebilirse de TBK m. 84 (BK. m. 68) uygulanamaz. Zira sürekli borç ilişkisi kuran sözleşmenin yapılması bu imkânı ortadan kaldırmaktadır[126]. OLGAÇ'a göre; faiz, taksit, kira belirli dönemlerde muaccel olur ve kısmi ifa olunur[127]. OĞUZMAN/ÖZ' e göre ise ifa süresi sona ermeden ifanın kesilmesi halinde kısmi ifadan söz edilemez. İfa süresi sona ermeden ifanın kesilmesi halinin bağlandığı hukuki sonuç borca aykırılıktır[128].

Dönemsel edimlerde, tek bir borç ilişkisine dayanan ve hukuki ve ekonomik birlik oluşturan edim düzenli ya da düzensiz belirli aralıklarla ifa edilmektedir. Dönemsel edimlere

---

[121] **KILIÇOĞLU,** s. 7; **ERCOŞKUN ŞENOL,** s.34.

[122] **DOĞAN;** 391.

[123] **CANSEL/ÖZEL,** s.14.

[124] **DOĞAN,** s. 392.

[125] **ŞEN,** s. 70.

[126] **SELİÇİ, Özer;** Borçlar Kanunu' na Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1976, s.74.

[127] **OLGAÇ,** s. 151.

[128] **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 533.

art arda satış sözleşmesi ve taksitle satış sözleşmesi örnek verilebilir[129]. Burada tek bir sözleşmeye bağlı olunduğundan hukuki bütünlük söz konusudur. Dolayısıyla kısmi ifadan söz edilemez.

İki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde kararlaştırılan edimlerin ikisi de ani olabilir, biri ani biri sürekli olabilir ya da her ikisi de sürekli olabilir[130].

1.4.2.5 Doğurdukları Sonuçlara Göre Edimler

Doğurdukları sonuçlara göre edimler fiili ve hukuki edimler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır[131].

Fiili edim ile yalnızca dış dünyada bir değişiklik meydana gelmektedir. Fiili edim tarafların hukuk dünyasında bir değişiklik meydana getirmemektedir. Bir işçinin iş görme davranışı ya da rekabet etmeme davranışı da fiili edime örnek gösterilebilir[132].

Hukuki edimde ise tarafların hukuk dünyasında değişiklik meydana gelmektedir. Bir taşınmazın tapuda devir işlemi ile karşı tarafa geçirilmesi ise hukuki edime örnek verilebilir[133].

Sözleşmede fiili ve hukuki edimler bir arada bulunabilmektedir. Bu tür sözleşmeye taşınmaz satış vaadi sözleşmesi örnek verilebilir. Zira taşınmazın devredileceğine ilişkin beyan hukuki, malın teslim edilmesi ise fiili edimdir[134].

1.4.2.6 Ferdi-Toplu Edimler

Edimin tek bir muhatabı ilgilendirmesi halinde ferdi bir edim söz konusudur. Kira sözleşmesi uyarınca kiracının kira borcunu kiralayana ödemesi halinde ferdi edim söz konusudur.

---

[129] **EREN,** s. 108; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s.14; **ERCOŞKUN ŞENOL,** s.35.

[130] **ŞENYÜZ,** s. 9.

[131] **ERDOĞAN,** s. 21; **ANTALYA,** s.49.

[132] **ERDOĞAN,** s. 21.

[133] **EREN,** s. 110.

[134] **ERDOĞAN,** s. 21.

Aynı tür edimin birden fazla kişiyi muhatap alması halinde ise toplu edim söz konusudur. Özel eğitim kurumlarında eğitim alan öğrencilerin tamamı verilen hizmetten aynı şekilde yararlanmaktadır. Bu durum ise toplu edime örnek verilebilir[135].

1.4.2.7 Bölünmesine Göre Edimler

Bölünmesine göre edimler bölünebilir ve bölünemez edimler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sayı, tartı ve ölçüm aletleri ile miktarı belirlenebilen eşyalar misli eşyalardır[136]. Bu tür eşyaları aynı cinsten olmak kaydıyla birbirlerinin yerini alabilirler[137]. Belirtilen yolla miktarının belirlenebilmesi mümkün olmayan[138] ve kendi başına ekonomik varlığı ile tedavül değeri bulunmayan eşyalar ise misli olmayan eşyalardır[139].

Niteliğinde değişiklik ya da değerinde esaslı bir azalma olmaksızın parçalara ayrılması mümkün olan edimlere bölünebilir edimler denir[140]. EREN'in tanımına göre ise konusu itibariyle birden fazla kısmi edime bölündüğünde niteliğinde değişiklik ya da değerinde esaslı bir azalma olmayan edime bölünebilen edim denir[141].

Niteliğinde bir değişiklik olmaksızın ya da değerinde esaslı bir azalma meydana gelmeden parçalara ayrılması mümkün olmayan edimlere ise bölünemeyen edim denir[142]. Yine EREN'e göre konusu itibariyle birden fazla kısmi edime bölündüğünde niteliğinde değişiklik ya da değerinde esaslı bir azalma olan edim bölünemeyen edimdir[143].

Çoğunlukla bölünebilir edimler misli eşyalara, bölünemez edimler ise gayri misli eşyalara ilişkindir[144]. Konusunu bir şeyi yapma ya da yapmama oluşturan edimler ise

---

[135] **EREN,** s. 110.

[136] **ANTALYA,** s. 57, **AYAN,** s.23; **EREN,** s. 110.

[137] **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 8.

[138] **EREN,** s. 110; **ANTALYA,** s. 57; **AYAN,** s.23.

[139] **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 55.

[140] **SAYMEN/ELBİR,** s. 49; **TUNÇOMAĞ,** s. 66; **ATAAY,** s.43; **KILIÇOĞLU,** s. 8; **ŞENYÜZ,** s.9; **ERDOĞAN,** s.22; **ANTALYA,** s.55; **AYAN,** s. 25; **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 31.

[141] **EREN,** s. 109.

[142] **SAYMEN/ELBİR,** s. 49; **TUNÇOMAĞ,** s. 67; **ATAAY,** s.43; **KILIÇOĞLU,** s. 8; **ŞENYÜZ,** s.9; **ERDOĞAN,** s.22; **ANTALYA,** s.55; **AYAN,** s. 25.

[143] **EREN,** s. 109.

[144] **ANTALYA,** s.55.

genellikle bölünemez edimlerdir[145]. Konusunu bir şey verme oluşturan edimler misli eşyadan oluştuğu takdirde genellikle bölünebilir edimlerdir[146].

Bölünebilen ve bölünemeyen edim ayrımı kısmen ifa edilebilir olmaları ile alacaklı ve borçlunun birden fazla olması halinde önem arz etmektedir[147]. Bir edimin bölünebilir olup olmaması tespit edilirken hukuki ilişki ve edimin tamamının göz önünde bulundurulması gerekmektedir[148]. Bölünebilen edimler açısından TBK m. 27/II gereğince kısmi hükümsüzlük, TBK m. 84 gereğince kısmi ifa ve TBK m. 100 gereğince borcun kısmen mahsubu hükümleri uygulanır[149].

Aşağıda ayrıntılı şekilde açıklayacağımız üzere belirli koşulların gerçekleşmesi halinde ancak bölünebilen edimler açısından kısmi ifa mümkündür[150]. Bölünmeyen edimlerin ise nitelikleri gereği kısmi olarak ifa edilebilmeleri mümkün değildir[151]. Bu nedenle tezimizin konusu açısından bölünebilen-bölünemeyen edim ayrımı önem taşımaktadır.

1.4.2.8 Parça-Çeşit Edimleri

İfanın konusu olan edimin belirlenmesi açısından öncelikle yapılan ayrım parça, çeşit ve sınırlı çeşit edimleri (borçları) şeklindedir. Belirlenmelerine göre edimler konusundaki diğer bir konu da seçimlik edimdir[152].

Seçimlik edim, Doktrinde yazarlar tarafından birbirinden farklı başlıklar altında ve çoğunlukla seçimlik borç adı ile incelenmiştir. Fakat biz tezimizde dil yeknesaklığından

---

[145] **SAYMEN/ELBİR,** s. 49; **EREN,** s.109; **ANTALYA,** s. 55.

[146] **ANTALYA,** s. 55; **ARSEBÜK,** s. 693 "Alacaklının menfaatini ihlal etmeden bölünmeye ve farklı zamanlarda ifaya uygun alacaklar vardır: Para ve umumiyetle misli şeylere taalluk eden alacaklar bu kabildendir. Kısmi ifanın konusunu bunlar oluşturur"**.**

[147] **SAYMEN/ELBİR,** s. 49; **CANSEL/ÖZEL,** s.146; **ŞENYÜZ,** s. 10; **AYAN,** s. 25; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 115.

[148] **EREN,** s. 109; **AYAN,** 25; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s.15.

[149] **CANSEL/ÖZEL,** s.147; **EREN,** 109.

[150] **AYAN,** s. 25.

[151] **REİSOĞLU,** s. 299.

[152] **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 7.

uzaklaşmamak adına ANTALYA tarafından kullanıldığı şekilde seçimlik edim ifadesini kullanmayı tercih edeceğiz[153].

Edimin özel nitelikleri ile belirlenmiş olması halinde parça ediminden, cinsi ile yani genel nitelikleri ile belirlenmiş olması halinde ise çeşit ediminden söz edilmektedir[154]. Parça ve çeşit edimleri maddi edimlerden verme ediminin konusunu oluşturmaktadır[155].

Parça edimlerinde belirlemenin ayrıntılı şekilde yani adı, numarası, yeri, zamanı gibi özellikleri ile tam olarak ayırt edilmesi söz konusudur[156]. Çeşit edimlerinde ise somut bir belirleme yapılmaz sadece cinsi ve miktarı ile belirlenmesi söz konusudur. TBK m. 86'ya göre borçlu edimi ortalama nitelikten daha düşük şekilde ifa edemeyecektir[157]. Bu düzenlemeye göre borçlunun sorumluluğu ve edimin içeriğinin belirsizliği yönleri ile seçimlik edim ile karıştırılmaktadır. Fakat çeşit edimindeki belirsizlik ile seçimlik edimdeki belirsizlik birbirinden farklıdır. Zira çeşit edimindeki belirsizlik belirlenen çeşit içerisinden niteliğe ilişkindir. Seçimlik edim de ise birden fazla edim içerisinden seçim yapılmaktadır[158].

Çeşit borcunun konusunu genellikle misli eşyalar oluşturmaktadır. Misli olmayan eşyalar da tarafların iradi belirlemeleri ile parça borcunun konusunu oluşturabilirler[159]. Para borcunun da çeşit borçlarından olduğu kabul edilmektedir. Fakat çeşit borcunun özel bir türü olduğunu belirtmek gerekir. Zira para borçlarında borçlunun orta nitelikli edim yükümlülüğünden söz edilemez[160].

---

[153] **ANTALYA,** s.60.

[154] **ARSEBÜK,** s. 70; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 7; **ŞENYÜZ,** s. 8; **TUNÇOMAĞ**, s. 68-69; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 15; **ANTALYA,** s. 56; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 79; **EREN,** s. 111; **CANSEL/ÖZEL,** s. 148; **ŞENGÜL,** s. 214; **REİSOĞLU,** s. 302.

[155] **ANTALYA,** s. 56; **EREN,** s. 111.

[156] **ANTALYA,** s. 56.

[157] TBK m. 86 "Çeşit borçlarında hukuki ilişkiden ve işin özelliğinden aksi anlaşılmadıkça, edimin seçimi borçluya aittir. Ancak borçlunun seçeceği edim, ortalama nitelikten daha düşük olamaz".

[158] **ŞENGÜL, Mehmet;** Seçimlik Borçlara İlişkin Temel Özellikler ve Seçimlik Borçların İfası, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Dergisi, Cilt XV, Sayı 3-4, Aralık 2011, s. 214.

[159] **ANTALYA,** s. 56; **EREN,** s. 111.

[160] **BARLAS, Nami;** Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, İstanbul, 1992, s. 10.

1.4.2.9 Seçimlik Edim (Borç)

Seçimlik edimlerde, taraflar arasında sözleşmeden doğan bir borç ilişkisi söz konusu olmakla birlikte borçlunun ifa edeceği edim belirli değildir. Yedek hukuk kuralı niteliğindeki TBK m. 87 gereği hukuki ilişkiden ya da işin gereklerinden aksi anlaşılmadıkça seçim yetkisi borçluya aittir[161]. Ayrıca seçim yetkisinin kim tarafından kullanılacağı sözleşme ile de kararlaştırılabilir.

Edim, yetkili tarafın seçimi ile belirlenir[162]. İfanın konusunu oluşturan seçeneklerden birinin (veya birkaçının) borçlu tarafından tercih edilerek ifa edilmesi ile borç sona ermektedir[163]. Seçimlik edimin özelliği borcun konusunun birden fazla[164] olmasına karşın ifa konusu edimin – kural olarak borçlu tarafından seçilmesi ile-seçeneklerden yalnızca biri olmasıdır[165]. Borçlu tarafından tercihin yapılması ile ifanın konusu olan edim belirlenmiş olur[166].

Seçimlik edimin konusunu birden fazla cins ya da parça oluşturabilir ya da bir verme edimi ile iki yapma edimi gibi edim çeşitleri açısından çeşitli kombinasyonlardan oluşabilir. Borçlu tarafından seçilecek edimin değerinin diğerleri ile aynı olması gerekmez[167]. Zira TBK m. 87 ile borcun konusu olan edimlerin niteliği ve vasıfları konusunda herhangi bir sınırlama getirilmemiştir[168].

Borçluya tanınan seçim yetkisi açık ya da örtülü şekilde kullanılabilir. Seçimlik edim ile borçluya değiştirici ve yenilik doğuran bir hak tanınmaktadır[169]. Sözleşme ilişkisinde seçim hakkı tespit edilemediği takdirde borçlu lehine yorum ilkesi kabul görmektedir[170].

---

[161] TBK m. 87 "Seçimlik borçlarda, hukuki ilişkiden ve işin özelliğinden aksi anlaşılmadıkça, edimlerden birinin seçimi borçluya aittir."

[162] **KILIÇOĞLU,** s. 618; **EREN,** s. 112.

[163] **EREN,** s. 112, **ANTALYA,** s. 60; **ŞENGÜL,** Seçimlik, s. 209; **CANSEL/ÖZEL,** s. 152; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 12; **ŞENYÜZ,** s. 8.

[164] **ŞENGÜL,** Seçimlik, s.211.

[165] **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 10.

[166] **EREN,** s. 113.

[167] **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 10, **CANZEL/ÖZEL,** s. 152.

[168] **ŞENGÜL,** Seçimlik, s. 212.

[169] **EREN,** s. 113; **CANSEL/ÖZEL,** s. 153.

[170] **KILIÇOĞLU,** s. 618.

Seçim ile yetkilendirilen tarafın seçim hakkını kullanması ile edimlerden birisi kesin olarak borcun konusu haline gelir ve diğer edimler ortadan kalkar[171]. Seçimlik edim birden farklı edim türünden oluşabilir. Bunlardan birinin veya tamamının bölünebilir edimlerden oluşması halinde kısmi ifa söz konusu olabilir.

1.5 Edime Uygun İfanın Şartları

Borç ilişkilerinin ifasında asıl amaç borçlunun borçlanılan edimi ifa etmesidir. Yani tarafların sözleşmede kararlaştırdıkları yer ve zamanda ve kararlaştırılan nicelik ve niteliğe uygun şekilde edimin ifa edilmesidir[172]. Borçlunun neyi borçlandı ise onu ifa etmek zorunda olmasına ifanın edime uygun olma prensibi denilmektedir[173]. Borçlunun başka bir edimi yerine getirmek suretiyle borçtan kurtulması mümkün değildir[174].

1.5.1 Kuralın İstisnaları

Borçlu istisnai olarak bazı durumlarda borçlanılan edim konusundan başka bir şeyle borcu ifa edebilir. Bu gibi durumlarda ifanın konusu ile edimin konusu birbirinden farklılaşır. EREN tarafından ifa ikameleri olarak ifade edilen bu istisnalar, seçimlik yetki, ifa yerine geçim edim ve ifa amacıyla yapılan edimdir[175].

---

[171] **EREN,** s.113.

[172] **ERZURUMOĞLU,** s. 6.; Yargıtay 23. HD 25.01.2017 tarih ve 2016/768 E-2017/154 K. "Sözleşmenin yürürlükte olduğu süre içerisinde, davacının yapmış olduğu işler sonunda performans ile ilgili iyileşme gözlenip gözlemlenmediği ay ay belirlenmeli ve sonunda davalı tarafın ücret edimini de yerine getirdiği nazara alınarak, davacının edimlerini hakkı ile ifa edip etmediği, sözleşmeyle bağlı kalınıp incelenmelidir." (www.kazanci.com.tr)

[173] **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 280; **YALMAN,** s. 499; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1012; **ANTALYA,** s. 76; **YILDIRIM,** s. 254; Yargıtay 15 HD 14.05.2001 tarih ve 2001/590 E-2001/2568 K. "Bir sözleşmede edimin yerine getirildiğinden söz edebilmek için borçlanılan eda ile yerine getirilenin- sadece söze bakılarak değil- amacı itibariyle birbirine uyması gerekir. Sözleşmeden beklenen gayeye ulaşılamaması ya da bu gayenin tehlikeye düşmesi hallerinde edanın varlığından söz edilemez." (www.kazancı.com.tr)

[174] Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 08.07.1998 tarih ve 1998//6986 E-1998/7576 K. Sayılı kararı "İfanın borcu söndürüp düşürülebilmesi (ifa=itfa=sukut) için, yerine getirilen edimin borca uygun olması, yani (borçlanılmış) edimle örtüşmesi gerekir. Öyleki konu, tutar, yer, zaman ve kişi öğeleri yönünden borca (söze ve yasaya) uymayan edimler geri çevrilebilir ve edimin borca uygun biçimde tekrarlanması istenebilir. Zira alacaklı kendisine borçlu bulunulan şeyden başka birşeyi kabule zorlanamaz." (www.kazancı.com.tr)

[175] **EREN,** s.939.

1.5.1.1 Seçimlik Yetki

Seçimlik yetkide ifa konusu olabilecek edim birden fazla kararlaştırılmış olup borçlu veya alacaklı, kararlaştırılan asli edim yerine yedek bir edim sunmak veya talep etmek hakkına sahiptirler. Seçim yetkisi alacaklı, borçlu ve üçüncü kişiye tanınabilir[176]. Seçimlik yetki kanundan ya da taraf iradelerinden kaynaklanabilir. Burada bir yükümlülükten değil, yetkiden söz edilmektedir. Yetkili kişi tarafından seçimin yapılması yani yetkinin kullanılması ile ifa konusu olan edim belirlenmiş olur. Borçlu belirlenen edimin ifası ile borçtan kurtulur.

Asıl edimin imkânsız hale gelmesi durumunda borç sona erer. Bu durumda alacaklı borçludan yedek edimi talep edemez[177]. Fakat seçimlik borçtan farklı olarak yedek edimin ifası kusursuz olarak imkânsız hale gelse dahi borçlunun asli edimi ifa etme yükümlülüğü devam eder[178].

Seçimlik yetki, iradi seçimlik yetki ve kanuni seçimlik yetki olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. TBK m. 99 ile kanuni seçimlik yetki hükme bağlanmıştır[179].

İradi seçimlik yetkiyi ise taraflar sözleşmeyi kurdukları sırada düzenlerler. Örneğin taraflar borçlunun alacaklıya bir miktar para ödemesi yerine köpeğini gezdirme işini yapma konusunda anlaşmaları halinde iradi seçimlik yetkiden söz edilir. Hatta alacaklı tarafından sonradan tek taraflı bir irade beyanıyla da borçluya böyle bir yetki tanınabilir. Bu durumda ifa yerine geçen edim söz konusu olur. Sözleşmeye dayalı seçimlik yetki, kural olarak borçluya aittir[180].

Seçimlik yetki konusu kısmi ifaya elverişlidir. Zira belirlenen edimlerin içerisinde niteliği itibariyle bölünebilir edimler söz konusu olup yetkili kişi tarafından da seçim

---

[176] **ANTALYA,** s. 77.

[177] **EREN,** s. 939; **KILIÇOĞLU,** s. 619; **TUNÇOMAĞ**, s.403.

[178] **KILIÇOĞLU,** s. 619.

[179] TBK m. 99 "Konusu para olan borç Ülke parasıyla ödenir.

Ülke parası dışında başka bir para birimiyle ödeme yapılması kararlaştırılmışsa, sözleşmede aynen ödeme veya bu anlama gelen bir ifade bulunmadıkça borç, ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parasıyla da ödenebilir. Ülke parası dışında başka bir para birimiyle belirlenmiş ve sözleşmede aynen ödeme ya da bu anlama gelen bir ifade de bulunmadıkça, borcun ödeme gününde ödenmemesi üzerine alacaklı, bu alacağının aynen veya vade ya da fiilî ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parası ile ödenmesini isteyebilir."

[180] **EREN,** s. 939; **KILIÇOĞLU,** s. 619.

bölünebilir edimden yana kullanılır ve borçlu da borcun bir kısmını ifa ederse burada kısmi ifadan söz edilebilecektir. Fakat seçim, yapma ya da yapmama ediminden yana kullanılırsa kısmi ifadan söz edilemez.

1.5.1.2 İfa Yerine Geçen Edim

İfa yerine geçen edim, ifanın alt türlerinden biridir. Bu tür ifa Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiştir. Sözleşme serbestisi ilkesine göre taraflar sözleşmenin kurulmasından sonra, ifadan önce ya da ifa zamanında borçlanılan edimden farklı bir edimin yerine getirilmesini ifa olarak kabul edebilirler. Tarafların fiil ehliyetine sahip olmaları kaydıyla ifa yerine geçen edimin geçerli olması şekil şartına tabi değildir[181].

Niteliği itibariyle bir ifa ikamesi olan ifa yerine geçen edimde borç, yedek edimin ifa edilmesiyle sona ermektedir. Bu noktada değer itibariyle yedek edimin değerinin az veya çok olmasının bir önemi yoktur. Bir eşya ya da alacak gibi her türlü şey yedek edimin konusunu oluşturabilir. Ayrıca yedek edimin konusunu oluşturan şeyin ifadan sonra değer kazanması veya yitirmesinin ifa üzerine etkisi söz konusu olmadığından taraflar birbirlerinden değer farkı da isteyemeyeceklerdir [182].

İfa yerine geçen edim, tarafların iradesine dayalı bir ifa türüdür. Örneğin bir araç satış sözleşmesinde alıcı, borcunu satıcıya üçüncü bir kişiden olan alacağını temlik ederek ödemiş ve alıcı da bunu kabul etmişse, burada alacağın temliki, ifa yerine geçen bir edimdir. İfa yerine geçen edim, bir ifa türü olması nedeniyle normal bir ifanın şartlarına tabi olup aynı şekilde hüküm ve sonuçlarını doğurur[183].

Doktrinde NOMER tarafından "ifa yerini tutan eda" olarak ifade edilmiştir. Kat karşılığı inşaat sözleşmesinde arsa sahibi, yükleniciye düşen bağımsız bölümleri, onun rızası ile -ifa olarak- üçüncü kişiye devredebileceği gibi, yüklenici de arsa sahibine düşen bağımsız bölümleri, yine onun rızası ile -ifa olarak- üçüncü kişiye devredebilir. Bu durumda

[181] **EREN,** s. 939; **KILIÇOĞLU,** s. 616; **NOMER,** s. 267; **REİSOĞLU,** s. 299; **ŞENGÜL,** s. 292; **ARSEBÜK,** s. 661; **YALMAN,** s. 506.

[182] **VON THUR,** s. 469; **EREN,** 940; **ŞENGÜL,** s. 292; **REİSOĞLU,** s. 299.

[183] **EREN,** s. 940; **YALMAN,** s. 507; **ANTALYA,** s. 80.

yüklenicinin veya arsa sahibinin diğerine karşı olan alacağını üçüncü kişiye devretmiş olması gerekmez[184].

İfa yerine geçen edimde borcun yenilenmesi söz konusu değildir. Öyle ki; yenilenmeden farklı olarak burada yeni bir borç ilişkisi kurulmamakta yalnızca borcun konusu değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla ifa yerine geçen edime sözleşmenin edimini değiştirme sözleşmesi demek mümkündür. Ayrıca borçlu, seçimlik yetkide olduğu gibi, sözleşmenin yapıldığı sırada kendisine tanınmış olan bir yetkiyi de kullanmamaktadır. Buradaki değişiklik esasen sözleşme özgürlüğüne dayanmaktadır. Borcun ifa yerine geçen edim ile sona ermesinin nedeni alacaklının, borçlunun bu yeni edimini sözleşmenin kurulmasından sonra, ifadan önce veya ifa esnasında kabul etmesidir[185].

İfa yerine geçen edim ile borç sona erer ve borçlu borcundan kurtulur. Böylelikle başlangıçta yani ilk edim karşılığında verilen ayni ve şahsi tüm teminatlar sona erer, alacaklı, borçluya karşı ödemezlik def'ini ileri süremez[186].

Bu açıklamalar ışığında ifa yerine geçen edim kısmi ifaya uygun değildir. Zira alacaklı ifa yerine geçen edim ile ifa yönünden tam olarak tatmin edilemezse bile borç sona erecektir. İfa yerine geçen edim ile tam olarak tatmin edilemese bile alacaklı bakiye alacağı için talepte bulunamayacaktır.

1.5.1.3 İfa Amacıyla Yapılan Edim

İfa amacıyla yapılan edim ile; borçlanılan asıl edim ifa edilmeksizin alacaklının ekonomik açıdan geçici şekilde tatmini ifade edilmektedir. İfa yerine geçen edimde olduğu gibi burada da ifa edilen edim ilk edimden farklı olarak ifa amacıyla yapılan bir başka edimdir. Burada borçlu ifa amacıyla borçlanılan edim dışında başka bir edimi alacaklının kabulü ile yerine getirir. Alacaklı da bu yeni edimi kabul edip paraya çevirmek suretiyle elde ettiği veya tahsil ettiği parayı borçlanılan edime mahsup etmektedir[187].

---

[184] Yargıtay kararları için bknz., **NOMER,** dn, 909 ve 910, s. 267.

[185] **EREN,** s. 940; **KILIÇOĞLU,** s. 617, **ANTALYA,** s. 79.

[186] **EREN,** s. 940.

[187] **VONTHUR,** s. 471; **EREN,** s. 941; **KILIÇOĞLU,** s. 617; **NOMER,** s. 267; **YALMAN,** s. 508; **REİSOĞLU,** s. 299; **ŞENGÜL,** s. 292; **ARSEBÜK,** s. 664.

Borçlanılan ilk edimin konusu olan para borcuna karşılık borçlunun -rızasını almak suretiyle- alacaklıya çek vermesinde ya da taşınır ya da taşınmaz bir malın mülkiyetinin devredilmesinde ifa amacıyla edim söz konusu olmaktadır[188]. İfa yerine geçen edim ile ifa amacıyla yapılan edim arasındaki farklardan biri borcun sona erme zamanından kaynaklanmaktadır. Şöyle ki; ifa amacıyla edimde borç, ifa amacıyla yapılan edimin paraya çevrilmesi anında alacaklının tatmini ölçüsünde sona ermektedir. İfa amacıyla yapılan edimde her zaman herhangi bir nedenle – temlik edilen alacağın tahsil edilememesi, taşınmazın satışından elde edilen paranın borcu karşılamaması, çek bedelinin bir kısmının karşılıksız olması- borcun sona ermemesi ihtimali söz konusudur. İfa amacıyla yapılan edim ile alacaklı, asıl edim ile birlikte ek bir edim kazanmaktadır. Alacaklının böylelikle yeni bir tatmin imkânı elde ettiğini de söylemek mümkündür. Yine ifa yerine geçen edimden farklı olarak burada alacaklı borç ilişkisinden doğan asıl ifayı talep hakkından mahrum değildir. Fakat bu iki edim arasında yarış söz konusudur. Birinin ifası ile alacaklının tümüyle tatmin edilmesi halinde diğeri sona ermektedir[189]. İfa amacıyla yapılan edimden alacaklının tümüyle tatmin edilememesi halinde ise borç sona ermez. Bakiye kısım yönünden alacaklının alacağı TBK m. 556/II'ye göre kıyasen devam eder[190]. Ayrıca alacaklı bakiye alacağın takibi konusunda asıl alacağına başvurmak istiyorsa bu durumda ifa amacıyla edimi ya da buradan elinde kalanı iade etmekle yükümlüdür[191].

İfa amacıyla edim; doktrinde NOMER tarafından "ifa uğruna eda" olarak adlandırılmıştır. Alacaklı, bir alacağın ifaya yönelik devir anlamında kendisine ifa uğruna temlik edilmesini kabul edebilir[192]. Türk Borçlar Kanunu "İfaya yönelik devir" başlıklı 192.

---

[188] **BOZGEYİK, Hayri;** Poliçede Temel İlişki ve Karşılığın Devri, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan, İstanbul 2003, c. I, s. 715; Yargıtay 14. Hukuk Dairesi 12.03.1996 tarih ve1995/8740 E-1996/1638 K. Sayılı kararı "Davacı, sözleşmeye göre yapılmakta olan inşaattan 600 milyon liraya daire aldığını ileri sürmüştür. Davalının sözleşmenin feshine dâir noterden çekmiş bulunduğunu fesihnamede, taksitlerden 186 milyon lirayı ve birde 250 milyon lira değerinde Mercedes araba aldığına dair kabulü bulunmaktadır. Davacı ise, 600 milyon liranın tamamını ödediğini iddia etmektedir. Taraflar arasındaki yazılı sözleşmenin incelenmesinde, alıcının satıcıya bono verdiği, fakat bonoların vade tarihleri bedelleri, keşide tarihlerinin yazılı belgelere geçmediği görülmüştür. Bonoların bakiye bedel için verildiği hakkında kesin bir delil yoktur. Üç adet bononun verildiği belirtilmiş, diğerleri hakkında bir açıklığa varılamamıştır. Davalının kendisini bağlayan noterden gönderdiği beyanında, 436 milyon liranın bono ve otomobil bedeli olarak ödendiği anlaşılmaktadır." (www.kazancı.com.tr).

[189] **EREN,** s.941.

[190] TBK 556/2 "Havaleyi kabul etmiş olan havale alıcısı, havale ödeyicisine başvurarak havalede belirlenen süre içinde alacağını elde edememişse, bu alacağı, havale edene karşı yeniden ileri sürebilir."

[191] **ANTALYA,** s. 86.

[192] Yargıtay 1 HD 06.06.2017 tarih ve 2014/19594 E2017/3202 K." İnanç sözleşmesine ve buna bağlı işlemle alacaklı olan taraf, ödeme günü gelince alacağını elde etmek için dilerse; teminat için temlik edilen şeyi "ifa

maddesinde "Alacaklı, alacağını borcu ifaya yönelik olarak devretmekle birlikte borca mahsup edilecek miktarı belirlememişse devralan, ancak borçludan aldığı veya gereken özeni gösterseydi alabilecek olduğu miktarı, kendi alacağına mahsup etmek zorundadır." denilmektedir. Bu takdirde ifa yerine değil, ifa uğruna temlik yapıldığı kabul edilir. Bu durumda, alacağı devralanın borçludan elde ettiği veya gereken özeni gösterseydi elde edeceği miktar da alacağı devredenin borcuna mahsup edilecektir[193].

Bir ifa ikamesinin, ifa yerine geçen edim mi, yoksa ifa amacıyla yapılan edim mi olduğu tespit edilemediği takdirde ifa amacıyla yapılan edim olduğu kabul edilmelidir[194]. İfa amacıyla yapılan edim ile alacaklı ile borçlu arasında vekalet benzeri inançlı bir hukuki ilişki kurulmaktadır. Bu ilişki nedeniyle alacaklının borçluya karşı onun menfaatini koruma, özen gösterme ve hesap verme yükümlülükleri doğmaktadır. Şöyle ki; ikame edimin paraya çevrilmesi ile elde edilen paranın borçlanılan edimden fazla olması halinde, alacaklının fazla kısmı, borçluya iade etmesi gerekmektedir[195]. Buna göre ifa yerine geçen edimde anlaşmanın riski alacaklı üzerinde doğarken ifa amacıyla yapılan edimde risk borçlu üzerinde doğmaktadır[196].

İfa amacıyla yapılan edim ile ifa yerine geçen edim arasındaki diğer bir farklılık da kısmi ifaya uygun olup olmamasından kaynaklanmaktadır. Yukarıda açıkladığımız üzere ifa yerine geçen edimde edim konusunun değişmesine bağlı olarak borç sona ermektedir. Dolayısıyla alacaklı ifa konusunda tam olarak tatmin edilmese bile borç sona ermektedir. Bu nedenle ifa yerine geçen edimde kısmi ifadan söz edilemeyecektir.

İfa amacıyla yapılan edimde ise ifa edilen edimin paraya çevrilerek alacaklının tatmin edilmesi ve borcun o oranda sona ermesi söz konusudur. Buna göre hiç şüphesiz ifa amacıyla yapılan edim kısmi ifaya uygundur. Borçlunun ifa amacıyla alacaklıya çek vermesi fakat çekin bir kısmının karşılıksız olması ya da ifa amacıyla borçlu tarafından alacaklıya teslim edilen antika saatin satışından elde edilen paranın alacağın tamamını karşılamaması

---

uğruna edim "olarak kendisinde alıkoyabileceği gibi; o şeyi, açık artırma yoluyla veya serbestçe satıp satış bedelinden alma yoluna da başvurabilir.", (www.karartek.com).

[193] **NOMER,** s. 268.

[194] **EREN,** s.941; **KILIÇOĞLU,** s. 617; **REİSOĞLU,** s. 299; **YALMAN,** s. 509; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1016.

[195] **EREN,** s. 941; **REİSOĞLU,** s. 299; **ŞENGÜL,** s.292; **ARSEBÜK,** s. 664; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1015.

[196] **FEYZİOĞLU,** s. 13.

hallerinde kısmi ifadan söz edilecektir. İfa uğruna edimde de para ödemesi ile alacaklının tatmin edilmesi söz konusu olduğundan ifa uğruna edim hallerinde kısmi ifa karşımıza çıkacaktır.

1.5.2 Gereği Gibi İfa Etmeme-Kötü İfa

En genel anlamda alacaklının alacağına beklenen şekilde ulaşmış olması gereği gibi ifadır. Bu kapsamda borç yükümlülüğünü ihlal eden her türlü davranış borcun gereği gibi ifa edilmemesi sonucunu doğurur[197]. Diğer bir ifade ile edimin borç ilişkisi ile belirlenen niteliğe uygun olarak tam ve doğru şekilde yerine getirmemesine kötü ifa (gereği gibi ifa etmeme) denir. Kötü ifa olarak tanımlanabilecek ifa engelleri imkânsızlık ve temerrüt dışındaki tüm halleri kapsamaktadır[198]. Terzinin yanlış renkte elbise dikmesi kötü ifaya örnektir.

Alacaklının gereği gibi ifa edilmemiş bir edimi kabul etmesi mutlaka borçluya müracaat haklarından vazgeçtiği anlamını taşımaz[199]. Koşulların oluşması halinde alacaklı borçlunun sorumluluğu hükümleri kapsamında talepte bulunabilecektir.

Kısmi ifa ile ayrımlarının yapılması bakımından gereği gibi ifa etmemenin en önemli örnekleri olan ayıplı ifa ve eksik ifa ele alınmıştır. Zira bu ikisi uygulamada karşımıza çıkan örnekleri bakımından kısmi ifa ile karıştırılmaya müsaittir.

---

[197] **ŞEKER, Muzaffer;** Borcun Hiç veya Gereği Gibi İfa Edilmemiş Olmasından (Borca Aykırı Davranıştan) Kaynaklanan Maddi ve Özellikle Manevi Zararın Tazmini, Legal Hukuk Dergisi, S. 60, s. 365; **GÜNDOĞDU, Fatih;** Borca Aykırılık Hallerinden Kusurlu İfa İmkansızlığı ve Hukuki Sonuçları, İstanbul 2014, s.56; **İNAL,** s. 173; **YÜCE,** s. 5; Yargıtay 19 HD 18.03.2010 tarih ve 2009/5523 E-2010/3033 K. "Mahkemece yapılan yargılama sonunda, taraflar arasında 15.10.2004 tarihinde sözleşme imzalandığı, sözleşme uyarınca davacının, 2004 yılı ramazan ayında davalının işletmeciliğini yaptığı iş ve alışveriş merkezinde, Türk Sanat Müziği dinletisi, semazen gösterisi ve şerbet ikramı yapma edimini yüklendiği, ancak bu edimlerin gereği gibi yerine getirilmediği, bu nedenle davalının kısmi ödeme yapıp sözleşmeyi haklı nedenle feshettiği, davacının sözleşmeden kaynaklanan herhangi bir alacağı bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekilince temyiz edilmiştir. Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davacı vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün onanmasına, aşağıda yazılı onama harcının temyiz edenden alınmasına, 18.03.2010 gününde oybirliğiyle karar verildi." (www.kazancı.com.tr).

[198] **YAVUZ, Nihat;** Ayıplı İfa, Mayıs 2016, s. 881; **EREN,** s. 1065.

[199] **YAVUZ,** Ayıplı, s. 882; **KILIÇOĞLU,** s. 697.

1.5.2.1 Ayıplı İfa

En genel anlamda sözleşme ile kararlaştırılan edimin teknik niteliklere uygun şekilde yerine getirilmemiş olması halinde ayıplı ifadan söz edilir. Burada alacaklının ifa konusu edimden amacına göre yararlanılabilmesi mümkün olmasına rağmen edimin değerini azaltan bir etken söz konusudur[200]. Satılan fidenin hastalıklı olmasında, çatının onarımında kararlaştırılandan farklı izolasyon malzemesi kullanılmasında, eve döşenen fayansların belirlenen markadan farklı olmasında ayıplı ifa söz konusudur.

Ayıplı ifanın kısmi ifadan temel farkı ayıplı ifanın tam ifa şeklinde gerçekleşmesidir. Oysa kısmi ifada edimin tamlığından söz edilemez. Kısmi ifa ile ayıplı ifa arasındaki bir diğer önemli fark da sonuçlarıdır. Zira kısmi ifa halinde borçlunun temerrüdü söz konusudur. Yani ifa hiç gerçekleşmemiş gibi alacaklı kendisine tanınan haklara başvurabilir. Ayıplı ifada ise alacaklının başvuru hakları Türk Borçlar Kanunu'nda ve Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunu'nda sözleşme türlerine göre farklı şekillerde düzenlenmiştir. Genel olarak ayıplı ifa durumunda taraflar arasındaki sözleşmeye göre alacaklı bu özel hükümlerden faydalanabilecektir. Örneğin eser sözleşmeleri için TBK m. 474 ve devamı, satım sözleşmeleri için TBK m. 219 vd. uygulanacaktır. Ayıplı ifada alacaklıya yasa ile sınırlı şekilde sayılan sözleşmeden dönme, ayıp oranında indirim, ücretsiz onarım ve ayıpsız benzeriyle değişim hakları tanınmıştır[201].

1.5.2.2 Eksik İfa

En genel anlamı ile düşünüldüğünde eksik iş de nihayetinde bir ayıplı ifadır. Ayıplı ifa ve eksik ifa birbirlerine karıştırılmakla birlikte hukuk düzenimizce her ikisine bağlanan hukuki sonuçlar farklıdır[202]. GAUCH'a göre eksikliğin giderilmesi diğer kısımlara

---

[200] **ALTAŞ, Hüseyin;** Eserin Teslimden Önce Telef Olması, Ankara 2002, s. 207; **GÖNEN, Coşku;** İnşaat Sözleşmelerinin İfasında Eksik İş Ayıplı İfa Ayrımı, Prof. Dr. Hasan ERMAN' a Armağan, İstanbul 2015, s. 345; **ŞAHİNİZ, Cevdet Salih;** Teoride ve Uygulamada Eser Sözleşmelerinde Yüklenicinin Eksik İfa (Eksik İş) ve Ayıplı İfadan Sorumluluğu, İstanbul 2014,s. 40 " Ayıplı iş, sözleşme ve yasa hükümlerine göre eserde bulunması gereken niteliklerin bulunmaması ya da bulunmaması gereken niteliklerin bulunmasıdır" Yargıtay 15 HD 23.03.2010 tarih 2010/1859 E-2010/1605 K.

[201] **ARPACI, Abdulkadir;** Yeni Türk Borçlar Kanunun 475. Maddesinin Son Fıkrası Açısından, Yüklenicinin Teslim Ettiği Eserin Ayıplı Olması Sorunu, Prof. Dr. Cevdet YAVUZ'a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, s. 574.

[202] **GÖNEN,** s. 344; **ŞAHİNİZ,** s. 40; Yargıtay 13 HD 13.07.2010 tarih ve 2010/3550 E-2010/9290 K "Mahkemece sosyal tesislerin TOKİ'ye ait taşınmaz üzerine yapılmış ve kamuya açık hale getirilmiş olması,

dokunmadan, zarar vermeden mümkünse eksiklikten, fakat eksikliğin giderilmesi diğer kısımlara müdahaleyi, onlara zarar vermeyi gerektiriyorsa ayıptan bahsedilmesi gerekir[203].

Yargıtay'a göre ise "eksik iş; sözleşme konusu işlerin yapılmamasıdır. Öteki deyişle hiç yapılmayan iştir"[204]. YHGK 09.12.1992 K. 649/732 sayılı kararında " Eser sözleşmesinde de –yüklenicinin kusurlu olması kaydıyla- iş sahibinin ayıptan ötürü BK.nun 96. Maddesine dayanarak yüklenici aleyhinde dava açabileceğini kabul eden görüşe rastlanılmakla beraber, ağırlıklı düşünce, BK.nun 359 ve 362. Maddelerinde öngörülen muayene ve ihbar külfetine katlanmayan iş sahibinin, ayıptan ötürü hakkının düşeceği yönündedir. Davacıya teslim edilen bağımsız bölümün, kararlaştırılandan küçük yapılmasının ayıp sayılması halinde durum böyle olmasına rağmen, bu halin eksik iş olarak kabulünde BK.nun 96. Maddesine dayanılarak istemde bulunulabileceği tartışmasızdır. Ekisik işte, noksan ifa halinde teslimde çekince koymaya, muayene ve ihbara gerek olmadığı hususunda öğretide hemen hemen görüş birliği bulunması bir yana, kararlılık kazanmış yargısal kararlarda bu yöndedir." denilmekle ayıplı ifa ile eksik işe uygulanacak hukuki sonuçlar ifade edilmiştir[205].

ŞEN, TBK m. 219/I [206] ve TBK m. 244[207] ile kısmi ifanın ayıplı ifa sayıldığını savunmuştur. Aynı şekilde Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun benimsediği kurallar ile her türlü edimin kısmi ifasının ayıplı ifa kabul edildiğini savunmuş ve eleştirmiştir. Buna göre yasanın bu iradi düzenlemesi olmasaydı anılan kapsamlarda yapılan

---

"gizli ayıp" olarak nitelendirilmiş ise de, dava konusu olayda 4077 sayılı yasada düzenlenen "ayıplı ifa" değil "eksik ifa" söz konusu olup, 4077 sayılı yasanın 30. Maddesine göre, bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlere göre uyuşmazlığın çözümü gerektiğinden, sözleşmeden kaynaklanan edimin ifasındaki dava konusu eksiklikler nedeniyle davacının 10 yıllık zamanaşımı süresi içerisinde satıcının sorumluluğuna gidebileceği kabul edilmelidir" aynı yönde bknz. Yargıtay 13 HD 17.06.2010 tarih 2010/5303-2010/8811 K.

[203] **ŞAHİNİZ,** s. 41, örnek naklen aktarılmıştır, "Bir duvarın boyanmamış olması eksik iş, önce astar boya ile boyanması gerektiği halde, bu boya yapılmadan boyanması halinde ise ayıplı işten söz edilir".

[204] YGHK 20.02.2013 tarih 2012/751 E-2013/265 K, (www.kazancı.com.tr).

[205] **GÖNEN,** s. 346; **ŞEN,** s. 45**; KILIÇOĞLU,** s. 697 "Borcun gereği gibi ifa edilmemesi halinde özel bir hüküm ve düzenleme yoksa (TBK m. 219, TBK m. 214, TBK m. 472, TBK m. 474 gibi) borçlunun sorumluluğu TBK. m. 112'e göre tespit edilir".

[206] TBK m. 219/1 "Satıcı, alıcıya karşı herhangi bir surette bildirdiği niteliklerin satılanda bulunmaması sebebiyle sorumlu olduğu gibi, nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan, kullanım amacı bakımından değerini ve alıcının ondan beklediği faydaları ortadan kaldıran veya önemli ölçüde azaltan maddi, hukuki ya da ekonomik ayıpların bulunmasından da sorumlu olur."

[207] TBK m. 244 "Aksine sözleşme olmadıkça, satılan taşınmaz, satış sözleşmesinde yazılı yüzölçümü tutarını kapsamıyorsa satıcı, eksiği için alıcıya tazminat ödemekle yükümlüdür.

Satılan taşınmaz, resmî bir ölçüme dayanılarak tapu siciline yazılmış olan yüzölçümü tutarını içermiyorsa satıcı, özellikle üstlenmiş olmadıkça tazminat ile yükümlü değildir."

ifalar kısmi ifa sayılacak, kısmi ifaya ilişkin hükümler uygulanacak ve en önemlisi alacaklının ifayı red hakkı söz konusu olacaktı. Fakat kanun koyucu bu düzenlemeler ile TBK m. 244 için alıcıya yalnız tazminat talep etme hakkı tanımış diğer durumlarda ise genel olarak ayıba karşı borçlunun sorumluluğu rejimini kabul etmekle alıcıya onarım, bedelden indirim isteme ve sözleşmeden dönme haklarını tanımıştır[208].

[208] **ŞEN,** s. 45-47; **KILIÇOĞLU,** s. 697 "Borcun gereği gibi ifa edilmemesi halinde özel bir hüküm ve düzenleme yoksa (TBK m. 219, TBK m. 214, TBK m. 472, TBK m. 474 gibi) borçlunun sorumluluğu TBK. m. 112'e göre tespit edilir".

BÖLÜM II

GENEL OLARAK KISMİ İFA VE ALACAKLININ KISMİ İFAYI RED HAKKI

Türk Borçlar Kanunu'nda kural edimin tam ifasıdır. Ancak kanunun öngördüğü hallerde kısmi ifaya izin verilmiştir. TBK m. 84 karşısında sözleşme özgürlüğü gereği taraflar kısmi ifa konusunda yazılı ya da sözlü anlaşma yapabilirler.

Kısmi ifa, Türk Borçlar Kanunu İkinci Bölüm Birinci Ayrımında Borçların İfası altında düzenlenmiştir. Bu nedenle uygulamada para borçlarının ifasında sıklıkla başvurulan bir ifa tarzı olmasına rağmen, konusu her ne olursa olsun her türlü borcun kısmi ifası mümkün olabilir. Türk Borçlar Kanunu'nda kısmi ifanın tanımı yapılmamıştır.

Doktrinde EREN' e göre; belirli bir borç ilişkisinden veya sözleşmeden doğan ve belirli bir anda muaccel olan bir borç (asli veya yan edim) tamamen ifa edilmediği, miktar itibariyle borçlanılan edimin gerisinde kaldığı takdirde, kısmi ifa söz konusu olur[209].

ŞEN' e göre; bir bütün olarak ifası gereken edimin (asli ya da yan edim), miktar itibariyle borçlanılan edimin objektif olarak gerisinde kalması (tam ifa edilmemesi) durumunda kısmi ifa ortaya çıkar[210].

1. GENEL OLARAK KISMİ İFA KAVRAMI

Borcun tümüyle ifa edilmemesi durumunda kısmi ifa söz konusu olur. Borçlunun edimi bir bütün olarak borçlanması nedeniyle edim bölünebilir olsun ya da olmasın ifanın miktar itibariyle borcun gerisinde kalması halinde kısmi ifanın varlığı kabul edilmektedir[211]. Başka bir ifade ile kısmi ifa esasen edimin kalitesine değil niceliğine ilişkin bir konudur[212].

[209] **EREN,** s. 942.

[210] **ŞEN,** s. 35.

[211] **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1016.

[212] **ANTALYA,** s. 97; **ŞEN,** s 35; **EREN,** s. 943; **GÜMÜŞ,** s. 605.

Öte yandan kısmi ifa her şeyden önce edimin niteliğine ilişkindir[213]. Zira ifada kural borç bölünebilir olsa dahi tümüyle ifa edilmesidir. Bu kural para borçları da dahil olmak üzere tüm borçlar için geçerli temel bir kuraldır[214].

Alacaklının kısmi ifayı kabul zorunluluğu yoktur[215]. İstisnai durumlarda borçlu kısmi ifada bulunabilir[216]. TBK m. 84/I'de "Borcun tamamı belli ve muaccel ise, alacaklı kısmen ifayı reddedebilir. Alacaklı kısmen ifayı kabul ederse borçlu, borcun kendisi tarafından ikrar olunan kısmını ifadan kaçınamaz" hükmüne yer verilmiştir. Buna göre borcun tümünün ödenmesine ilişkin kural, borçlu açısından emredici nitelikte olup[217] muaccel olan borcun kısmi ifası borç ilişkisine aykırı bir davranıştır[218]. Sadece taraflardan birisi için emredici kurallara nispi emredici kural denir[219].

Kanun hükmü ile "edimin ifasında bütünlük" kuralı getirilmiş, kısmi ifa alacaklının iradesine bırakılmış olup alacaklıyı korumaya yönelik bir düzenleme yapılmıştır[220]. Alacaklıdan hiçbir menfaati bulunmayan kısmi ifayı kabul etmesi beklenemeyeceği gibi kısmi ifayı kabul etmemesi halinde de mütemerrit duruma düşmez. Ayrıca alacaklının kısmi ifayı reddi, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde değerlendirilmediği gibi ilke olarak dürüstlük kuralına da aykırı değildir. Kısmi ifada bulunmak isteyen borçlunun teklifinin alacaklı tarafından reddi halinde ise borçlu mütemerrit duruma düşer[221].

Küçük parçalara ayrılması ile varlık, nitelik ya da ekonomik değerinde esaslı bir değişim meydana gelen edimlere bölünemez edim denilmektedir. Bölünebilir edim ise daha küçük parçalara ayrılması ile varlık, nitelik ya da ekonomik değerinde esaslı bir değişim meydana gelmeyen edimleri ifade etmektedir. Yapmama edimleri ile verme borçlarının

---

[213] **SAYMEN/ELBİR,** s. 592.

[214] **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1016; **ŞEN,** s. 35.

[215] **UYGUR,** s.138; **ERDOĞAN,** s. 175.

[216] **GÜMÜŞ,** s. 603; **EREN,** s. 942; **İNAN,** s. 440; **KILIÇOĞLU,** s. 619; **NOMER,** s.268; **REİSOĞLU,** s. 299.

[217] **SAYMEN, Ferit H.**; Borçlar Hukuku Dersleri Umumi Hükümler, İstanbul 1950, c. 1, s. 418.

[218] **KILIÇOĞLU,** s. 619.

[219] "Emredici hükümler, mutlak emredici hükümler ve nispi emredici hükümler olarak ikiye ayrılmaktadır. Mutlak emredici hükümler, her iki tarafı koruması nedeniyle değiştirilemeyen ve aksi kararlaştırılamayan hükümlerdir. Nispi emredici hükümler ise taraflardan yalnızca birisini koruması nedeniyle korunan taraf bakımından değiştirilemez fakat diğer taraf açısından değiştirilebilir hükümlerdir." Bknz. **EREN, Fikret;** Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2014, s. 10-11.

[220] **TUNÇOMAĞ,** s. 425; **EREN,** s. 942; **GÜMÜŞ,** s. 603; **FEYZİOĞLU,** s. 33.

[221] **EREN,** s. 942; **GÜMÜŞ,** s.603; **ŞENGÜL,** s. 293; **REİSOĞLU,** s. 300.

konusu olan taşıtlar, hayvanlar ve sanat eserleri gibi edimler bölünemez edimlere örnek verilebilir. Para edimleri ile cins ve misli ile belirli şeyleri kapsayan edimler ise bölünebilir edimlere örnek verilebilir. Kısmi ifayı yasaklayan düzenlemenin kanun sistematiği içinde ifa hükümlerinde düzenleniyor olmasına göre anılan hükmün uygulama alanı para borcu gibi salt bölünebilen edimlere ilişkin değildir. Kural olarak her tür edim hakkında kısmi ifa hükümleri uygulanabilmektedir[222].

Kanunun ifanın bütünlüğü ilkesini öngörmesi nedeniyle edimin bölünebilir ya da bölünemez olması sonucu değiştirmez. Fakat edimin niteliği itibariyle bölünemez edimlerde kısmi ifa söz konusu olamaz. Zira bu tür edimlerin bölünebilmesi fiziki durumları itibariyle de mümkün değildir[223].

Kısmi ifa kavramının varlığı, edimin- teknik olarak- bölünebilir olmasından önce tarafların iradelerine, sözleşmenin amacına, menfaat durumuna ve iş çevrelerindeki görüşler esas alınarak belirlenmelidir[224]. Bu nedenle sözleşmenin birbirinden bağımsız edimleri içermesi ve sözleşme konusu edimlerin içsel birlik oluşturup oluşturmadığı ya da tarafların sözleşme konusu edime böyle bir nitelik kazandırıp kazandırmadıkları hususları da önem kazanmaktadır.

Sözleşme konusu birden fazla edimden oluşabilir. Bu noktada edimin bütünün gerisinde kalan ifanın, kısmi ifa oluşturup oluşturamayacağının tespiti önem arz etmektedir. Buradaki değerlendirme ölçütü ise edimler arasında içsel bir birlik yani amaç ve fonksiyon yönünden bir bütünlük olup olmadığıdır[225].

Sözleşmenin birbirinden bağımsız edimleri içermesi durumunda edimlerden birinin ifası kısmi ifa olarak değerlendirilemez. Örneğin bir avukatın bir marangoza evinin oturma odasında kullanılmak üzere bir koltuk takımı ile ofisinde kullanılmak üzere bir çalışma masası siparişi vermesi halinde birden fazla edim vardır. Söz konusu edimler arasında kullanım açısından fonksiyonel bir birliktelik yoktur, kullanım yer ve amaçları farklıdır. Sadece marangoz tarafından koltuk takımının ifası halinde edimlerden birinin ifası söz

[222] **OSER/SCHÖNENBERGER,** s.598; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 285.

[223] **EREN,** s. 943; **REİSOĞLU,** s.299; **ARSEBÜK,** s. 666; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 285.

[224] **VONTHUR,** s. 473; **GÜMÜŞ,** s. 608-609; **EREN,** s.943; **UYGUR,** s.138; **ANTALYA,** s. 97.

[225] **EREN,** s. 943; **ARSEBÜK,** s. 693; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 943.

konusudur. Dolayısıyla sadece koltuk takımının ifası sözleşmenin tümü bakımından kısmi ifa teşkil etmeyecektir[226].

Sözleşme ile kararlaştırılan edimin konusu birden fazla fakat birlikte ancak bir bütün oluşturuyorsa da kısmi ifadan söz edilemez. Bu konuda Doktrinde en sık verilen bir çift at, birlikte işleyebilen iki makine, ev ve bahçenin borcun konusunu oluşturduğu örneklerdir. Zira bir işi yapabilmek için birlikte çalışması mecburi olan iki makinenin satılmasının kararlaştırılması halinde makinelerden birinin, birbirine uyumlu oldukları için koşum atı olarak birlikte satılan atlardan birinin teslimi ya da bir bahçe üzerine kurulu ev ya da arsadan birinin alıcıya tapuda devri alacaklının menfaatine ve sözleşmenin amacına uygun düşmez. Sözleşme konusu edimler birlik ve bütünlük oluşturuyorsa burada yapılacak ifa kısmi ifaya uygun değildir. Zira burada dar anlamda tek bir borç vardır. Bu nedenle alacaklı makinelerden birinin ifası durumunda caiz olmayan bu kısmi ifayı reddetmek hakkına sahip olup alacaklı temerrüdüne de düşmez. Fakat taraflar içsel birlik oluşturmasına rağmen edimlerin bağımsızlığını da kararlaştırabilirler[227].

Borç ilişkisi ile öngörülen borçların tek bir edim mi yoksa birden fazla edim mi içerdiği hususu şüphe yaratabilir. Örneğin bir marangoz tarafından bir hastanenin koltuk takımlarının yapılması işi için sipariş verdiği kereste, döşemelik kumaş ve sünger tek bir edim sayılmalı ve tam olarak ifa edilmelidir. Diğer bir deyişle, aynı borç sebebine dayanan ve birbirinden bağımsız sayılamayacak fiil ve taahhütlerin hepsi tek bir edim kapsamında değerlendirilmelidir[228]. Bunlar arasında içsel birlik söz konusudur[229]. Siparişlerden döşemelik kumaş ve süngerin ifası halinde alacaklı marangoz, sözleşme ile beklediği menfaate ulaşamaz. TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP' a göre bu tür sözleşmelerde ifa konusu edimlerin tesliminin taraflarca kararlaştırılan tarihlere uygun şekilde birkaç parçada yapılması halinde ise kısmi ifadan söz edilebilir. Burada taraflarca

---

[226] **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1018; aynı yönde bknz. **EREN,** s. 943; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 286; **ŞEN,** s. 49.

[227] **EREN,** s.943 "kısmi ifa caiz değildir şeklinde ifade etmiştir. Burada ifade edilmek istenen edimlerden birinin ifası kısmi ifa oluşturur fakat alacaklının bu kısmi ifayı kabul ile yükümlü olmadığıdır"; aynı yönde bknz. **REİSOĞLU,** s. 300; benzer yönde bknz. **ARSEBÜK** "Şu hâlde meseleyi, tarafların akitle takip ettikleri ekonomik gaye ve irtibat bakımından tetkik etmek lazım gelir. Bir çift araba atının satışı tek bir mukavele hükmünün yerine getirilmesini icap ettiren bir durumdur. Yine bu veçhile bahçeli bir ev satın alma meselesinde müşteriye karşı bu taahhüde giren satıcının evi ve bahçeyi birlikte teslim etmesi lazım gelir. Şu hâlde yalnız bahçeyi veya yalnız evi teslim kısmen bir eda olur ve alacaklı mütemerrit olmaksızın bu yoldaki bir ifayı reddedebilir" tek bir sözleşmenin yeterli olduğu edimler senaryosu ile konuya farklı bir yorum getirmiştir

[228] **REİSOĞLU,** s. 300; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1018; **ŞEN,** s. 48.

[229] **GÜMÜŞ,** s. 608.

kararlaştırılan ve peşinen kabul edilen bir kısmi ifa söz konusudur[230]. Hatta siparişin bir defada yerine getirilmesinin dürüstlük kuralı gereğince beklenemeyeceği hallerde de kısmi ifa söz konusudur. Bu defa da kanundan doğan bir nedenle kısmi ifa alacaklı marangoz tarafından reddedilemez.

Marangoza oturma takımını oluşturacak 2 tekli koltuk siparişi ile 1 kanepe siparişinin birbirinden bağımsız sözleşmeler ile verilmesi halinde ise bu iki edimin bütün olarak değerlendirilmesi mümkün olmaz. Bu durumda sadece kanepenin teslimi halinde kısmi ifadan söz edilemez. Zira burada yapılan ifa bağımsız iki sözleşmenin kapsadığı edimlerin ifası olup tam bir ifa söz konusudur[231].

Eser sözleşmeleri yönünden kısmi ifanın sonuçları hem Borçlar Kanunu'nda hem de Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiştir. Eser sözleşmesinin kısmi ifası eserin kabul edilmemesi, 3. Kişi tarafından ifası ve tazminat talep edebilme sonuçlarına bağlanmıştır. Eser sözleşmelerinde kısmi ifa konusu TBK'nda ise 476 ve 478. maddelerde düzenlenmiştir[232].

Ana para ve faiz tek bir edimin konusu değildir[233]. Faiz asıl alacağın eklentisi niteliğinde olmadığından ve ayrıca dava edilebilir olması nedeniyle asıl alacak ve faiz tek bir edimin konusu değildir[234]. Yine cezai şart ve giderler de tek bir edimin konusu değildir[235]. Dolayısıyla faiz, cezai şart ya da giderlerin ifası kısmi ifa kabul edilemez[236].

Alacaklının kısmi ifayı ret hakkını düzenleyen TBK m. 84 hükmü düzenleyici niteliktedir[237]. Güvence altına alınmış alacaklar açısından ise TBK m. 100/II; BK m. 84/II'e göre borçlu kısmi ödeme hakkına sahip olsa dahi alacağın güvence altındaki kısmına veya

---

[230] **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1018; **ŞEN,** s. 48-49, ŞEN'e göre burada kısmi ifa söz konusudur. Fakat alacaklı bu kısmi ifayı kabul etmekle yükümlü değildir. Edimlerin içsel birlik oluşturdukları borç ilişkisine ifaya eklenen cezai şartı göstermiştir.

[231] **EREN,** s. 943.

[232] **DAYINLARLI, Kemal;** İstisna Akdinin Ademi İfası İle İlgili Yargıtay Kararları, Ankara 1986, s. 22; "818 Sayılı Borçlar Kanunu' nun 356/II ve 358. maddelerinde düzenlenmiştir".

[233] **OSER/SCHÖNENBERGER;** s. 598; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 286.

[234] **YAVUZ, Nihat;** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Ankara 2013, C.1, s. 646; **YILDIRIM,** s. 262; **NOMER,** s. 271; **KILIÇOĞLU,** s. 642; **ERDOĞAN,** s. 180.

[235] **OSER/SCHÖNENBERGER;** s. 598; **ŞEN,** 79; **REİSOĞLU,** s. 316; **YILDIRIM,** s. 262.

[236] **RESİSOĞLU,** s. 316; **VON THUR,** s. 66; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 117.

[237] **GÜMÜŞ,** s. 606; **EREN,** s. 943; **YAVUZ,** s. 695.

güvencesi daha iyi olan kısmına mahsup edilmesini isteyemez[238]. Anılan hükümlerin niteliği gereği taraflar bunun aksini kararlaştırabilecekleri gibi durumun özellikleri de aksine bir uygulamayı gerektirebilir[239].

2. KISMİ İFAYI BELİRLEYEN UNSURLAR

ŞEN' e göre kısmi ifanın unsurları edimin bir bütün halinde ifa edilmesi gerekirken kısım kısım ifası, ifa edilen edimin borçlanılan edimden objektif olarak geride kalması ve bakiye kısmın geçerliliğini korumasıdır. Bu belirlemenin kısmi ifanın niteliklerini ortaya koyduğu da söylenebilecektir. Zira Türk Borçlar Kanunu'nun getirdiği kural, edim kısım kısım ifa edilmeye uygun olsa bile tam olarak ifa edilmesidir. Bu durumda kısmi ifaya izin verilen hallerin istisna olduğu söylenebilir. ŞEN tarafından unsurların belirlenmesinde; kısmi ifanın varlığından söz edebilmek için gereken özellikler ele alınmıştır[240].

Edimin kısım kısım ifası ile ifade edilen edimin bölünebilir nitelikte olması ya da birden fazla edimin kararlaştırıldığı durumlarda edimler arasında içsel birliğin bulunmamasıdır.

İfa edilen edimin objektif olarak borçlanılan edimin gerisinde kalması ile borçlu tarafından yapılan ifanın edimin bütününün gerisinde kalması ifade edilmektedir. Eksikliğin az ya da çok olması önemli değildir. Burada önemli olan eksikliğe ilişkin belirlemenin objektif olmasıdır. Alacaklının daha fazla alacaklı olduğu zannıyla yaptığı değerlendirme sübjektif olduğundan kısmi ifayı belirlemeye uygun değildir. Açıklamak gerekirse; mahkeme kararı uyarınca edimin bir kısmını ifa ile tüm bir ifa sonucunun gerçekleşmesinin sağlanması halinde kısmi ifadan söz edilemez. Zira artık mahkeme kararı ile edim ifanın bütünlüğünün gerisinde değildir[241]. Artık kısmi değil tam bir ifa söz konusudur.

Kısmi ifa alacaklı aleyhine hukuki bir durumdur. Bu nedenle de yasa ile ya da sözleşme özgürlüğü gereği kısmi ifaya izin verilen hallerde TBK m. 100 gibi alacaklıyı koruyan düzenlemeler ön plandadır. Bu bakımdan kısmi ifayı kabul eden alacaklının bakiye

[238] **NOMER,** s.272.

[239] **EREN,** s. 943.

[240] **ŞEN,** s.37-39.

[241] **GÜMÜŞ,** s. 612.

alacağının devam etmesi bu korumanın en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Kısmi ifayı teklif eden alacaklı açısından hiçbir kayda ihtiyaç olmaksızın bakiye alacak devam eder. Alacaklının kısmi ifayı kabul etmesi onun alacağının geri kalan kısmından vazgeçtiği anlamını taşımaz. Aksi halde ibra da olduğu gibi artık kısmi ifadan söz edilemez. Bu durumda artık bakiye alacak devam etmediği için kısmi ifadan da söz edilemez[242].

2.1 Taraf İradeleri

Kısmi ifanın mümkün olup olmayacağına ilişkin kurallar kanundan kaynaklanabileceği gibi taraf iradelerinden de kaynaklanabilir. Zira TBK m. 84/I emredici nitelikli bir hukuk kuralı değil, bir yedek hukuk kuralıdır[243].

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 12. maddesi ile "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." hükmü ile temel hak ve özgürlükleri düzenlenmiş ve 13. maddesi ile de "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." denilmek suretiyle hangi koşullarda sınırlandırılabileceği düzenlenmiştir. Yine Anayasanın "çalışma ve sözleşme hürriyeti" başlıklı 48. maddesi ile "Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir. Devlet, özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır." hükmü düzenlenmiştir. Anılan maddeler göstermektedir ki hukuk sistemimizde sözleşme hürriyeti güvence altına alınmıştır.

Anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve özgülüklerin Türk Borçlar Hukukundaki en önemli yansıması ise TBK m. 26 ile düzenlenen "sözleşme özgürlüğü"dür. Buna göre "Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler." hükmü düzenlenmiştir. BAŞPINAR' a göre sözleşme özgürlüğü; fertlerin

---

[242] **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 285; **ERDOĞAN,** s. 176; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 117.

[243] **GÜMÜŞ,** s. 606; **ANTALYA,** s. 96.

özel hukuk ilişkilerini hukuk düzeninin sınırları içerisinde yapacakları sözleşmelerle bizzat düzenleme yetkisidir[244]. Sözleşme özgürlüğü; sözleşme yapıp yapmama, sözleşmenin tarafını, içeriğini, tipini, şeklini belirleme ve sözleşmenin içeriğini değiştirme ve ortadan kaldırmaya ilişkin hususları kapsamaktadır[245].

Bu nedenle kişiler sözleşme özgürlüğü ilkesi gereğince kısmi ifayı kararlaştırabilecekleri gibi yasaklayabilirler,[246] açık bir şekilde kararlaştırabilecekleri gibi örtülü şekilde de kararlaştırabilirler. Ayrıca asıl borç ilişkisini belirleyen sözleşme ile bu hususu düzenleyebilecekleri gibi ayrı bir sözleşme ile de düzenleyebilirler[247].

Taraflarca edimin kısım kısım ifasının kabul edilmiş ya da yasaklanmış olması halinde borçlunun ya da alacaklının bu şekilde ifasında menfaatinin olduğu kabul edilir. Bu menfaat edimin niteliğinden doğabileceği gibi tarafların tercihlerinden ya da işin yürütülmesinden kaynaklanabilir.

Taraflarca kısmi ifaya ilişkin sözleşme ile yapılan düzenleme her iki tarafı da bağlar. Kısmi ifanın kabul edildiği hallerde alacaklı borçlunun kısmi ifa teklifini reddedemez. Kısmi ifanın yasaklanması halinde ise borçlu kısmi ifa teklifinde bulunamaz. Alacaklı ya da borçlunun sözleşmeye uygun davranmamaları halinde konunun çözümünde öncelikli olarak sözleşme hükümleri dikkate alınır. Zira "ahde vefa" ilkesi hukukun temel ilkelerindendir. Ahde vefa ilkesi gereğince edimin borçlu tarafından üstlenildiği şekilde ifa edilmesi gerekmektedir[248]. Hiç şüphesiz sözleşme ile alacaklıya getirilen yükümlülükler açısından alacaklı da ahde vefa ilkesi ile bağlıdır.

---

[244] **BAŞPINAR, Veysel;** Borç Sözleşmelerinin Kısmi Butlanı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1998, s.16.

[245] **ERCOŞKUN ŞENOL, Kübra;** Sözleşmenin İçeriğini Belirleme Özgürlüğü ve Bunun Genel Sınırı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2016, Cilt 74, Sayı 2, s. 711; **ATEŞ, Derya;** Borçlar Hukuku Sözleşmelerinde Genel Ahlaka Aykırılık, Ankara 2007, s.38; **ERZURUMLUOĞU, Erzan;** Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri), Ankara 2012, s. 25; **KARAHASAN,** Sorumluluk Hukuku, s.226-227; **KÜRŞAT, Zekeriya;** İrade Sakatlıkları, Prof. Dr. İsmet Sungurbey'e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları, C. 1, İstanbul, 2014, s. 241.

[246] **ERDOĞAN,** s. 176; **ŞENYÜZ,** s. 144; **CANSEL/ÖZEL,** s. 237; **ANTALYA,** s. 97; **İNAN,** s. 440.

[247] **ONGAN, BURAK;** Kısmi İfa, Legal Hukuk Dergisi, 2003, Sayı 4, s. 876.

[248] **DOĞAN, Gülmelahat;** Aşırı İfa Güçlüğü Nedeniyle Sözleşmenin Değişen Koşullara Uyarlanması, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2014, S. 111, s. 10.

2.2 Edimin Niteliği

Bölünebilir-bölünemez edim ayrımı dikkate alındığında bölünemez edimler açısından doğaları gereğince kısmi ifa mümkün değildir. Bölünemez edimlere uygulanacak kurallar TBK m. 85'de düzenlenmiştir[249]. Bu kapsamda kısmi ifanın mümkün olması ancak niceliksel bir tanımlamanın varlığı karşısında mümkündür. SEROZAN' a göre edimin bölünebilirliğinin tespitinde üç ölçüt söz konusudur: özünden bir şey yitirmeden bölünebilme, değişim değerinde eksilme olmadan bölünebilme ve özel kullanım değerinin bölünmeye uygun olmasıdır[250]. GÜMÜŞ ise bu kapsamdaki değerlendirmeyi bir adım ileri taşıyarak; konuyu edimin bölünebilir olup olmamasından ziyade "kısmi edim" kavramı ile açıklamıştır. Zira bu belirleme münferit bir edime göre değil bütün bir borç ilişkisi düzlemine göre ele alınmalıdır. Çünkü her durumda alacaklının ifaya yönelik tatmini tek bir edimin değil birden fazla edimin birlikte ifasına da bağlı olabilir[251]. Dolayısıyla kısmi ifa ile ne anlaşılması gerektiği konusu özel bir önem taşımaktadır.

Kısmi ifa ile anlaşılması gereken her durumda teknik olarak salt edimin bölünebilmesi değildir. Zira sözleşme konusunun birden fazla olması durumunda caiz bir kısmi ifadan söz edilebilmesi için edimlerin ortak hukuki kaderi paylaşıp paylaşmadıkları, alacaklının iradesi, işlem hayatının gereklilikleri, tarafların sözleşme ile edimler arasında içsel birlik kurmaları, dürüstlük ve iyi niyet kuralı ve somut menfaat durumu asıl belirleyici kriterlerdir [252].

Edimin bölünebilirliği konusunda belirleyici ölçütler; organik, ekonomik-fonksiyonel ve edimler arasında içsel birliktir[253]. Organik ölçüt, edimin doğasından kaynaklanan ölçüttür. Örneğin bir hayvanın teslim borcunun bölünmesi eşyanın doğası

---

[249] TBK m. 85 "Bölünemeyen bir borcun birden çok alacaklısı varsa, alacaklılardan her biri, borcun alacaklıların tamamına ifasını isteyebilir. Borçlu, edimini alacaklıların hepsine birden ifa etmek zorundadır. Bölünemeyen borcun birden çok borçlusu varsa, borçlulardan her biri borcun tamamını ifa etmekle yükümlüdür. Durumun gereğinden aksi anlaşılmadıkça, ifada bulunan borçlu, alacaklıya halef olur ve diğer borçlulardan payları oranında alacağını isteyebilir."

[250] **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 115.

[251] **GÜMÜŞ,** s. 607.

[252] **ŞEN,** s. 50; **GÜMÜŞ,** s. 609.

[253] Bu görüş için bknz; **GÜMÜŞ,** s. 609; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 15 "Edimin bölünebilirliği açısından üç ölçütten söz etmiştir. Nesnel ve organik ölçüt; özünden bir şey yitirmeksizin edimin bölünebilir olmasıdır. Nesnel ve ekonomik ölçüt; edimin mübadele değerinden bir şey yitirmeksizin bölünebilir olmasıdır. Öznel kullanım değeri ise; sözleşmeyle izlenen amaç ve tarafların özel menfaatlerinin edimin bölünmesine izin veriyor olmasıdır."

gereği mümkün değildir. Bir hayvanın parçalara bölünerek kısım kısım teslimi halinde borçlu borcunu hiç ifa etmemiş sayılır ve temerrüde düşer.

Ekonomik-fonksiyonel ölçütte ise birden fazla eşyanın sözleşme konusu edim bakımından birlik oluşturması söz konusudur. Örneğin bir takım oluşturan iki makineden birinin tesliminde esasen bir kısmi ifa vardır. Fakat bu ifa caiz bir kısmi ifa değildir. Zira alacaklının takım şeklinde çalışacak makinelerden birinin ifasında bir menfaati söz konusu değildir. Buna göre borçlunun makinelerden birini teslimi halinde ifa hiç gerçekleşmemiş sayılır ve borçlu temerrüde düşer. Kaldı ki; bu şekilde caiz olmayan bir kısmi ifa sözleşme konusu edimin ekonomik değerini de düşürmektedir. Edimlerin bölünebilirliğinin tespiti açısından edimin bölünmesi ile ekonomik değerini de yitirmiyor olması esastır.

Edimlerin bölünebilirliği konusundaki diğer bir ölçüt de taraf iradelerinin daha doğrusu tarafların sözleşmeden bekledikleri menfaatin gerekliliklerdir. Taraflar sözleşme ile birden fazla edim kararlaştırabilirler. Daha önce verdiğimiz örnekte olduğu gibi; bir marangoz tarafından bir hastanenin koltuk takımlarının yapılması işi için sipariş verdiği kereste, döşemelik kumaş ve sünger tek bir edim sayılmalı ve tam olarak ifa edilmelidir. Yani aynı borç sebebine dayanan ve birbirinden bağımsız sayılamayacak fiil ve taahhütlerin hepsi tek bir edim kapsamında değerlendirilir, bunlar arasında içsel birlik söz konusudur.

Ayrıca taraflarca; sözleşme ile açık ya da örtülü şekilde edimin kısmen ifa edilebileceği de kararlaştırılabilir. Örneğin taksitle satım sözleşmesinde alıcının borcunu taksit taksit ödemesi halinde alacaklı bu ifayı reddedemez[254].

2.3 Somut Menfaat Durumu

Kısmi ifanın mümkün olup olmamasından ziyade caiz olup olmadığının değerlendirilmesinde dikkate alınacak en önemli kriter tarafların somut menfaat durumudur.

Ana kural edimin bir bütün olarak ifa edilmesidir. Edimin; organik, ekonomik ve fonksiyonel olarak bölünebilir olması ifanın bütünlüğü ilkesini ortadan kaldırmaz[255]. Fakat kanun ve dürüstlük kuralları ile ifanın bütünlüğü ilkesine istisna getirilmiştir. GÜMÜŞ' e

[254] **YILDIRIM,** s. 259; Taksitli satış sözleşmelerine ilişkin açıklamalara aşağıda ayrıntılı şekilde yer verilmiştir. Yazar, Doktrindeki hâkim görüşten farklı olarak tarafların taksitli satış sözleşmesi ile TBK m. 84' den farklı bir düzenleme ile kısmi ifa konusunda anlaştıkları görüşünü savunmaktadır.

[255] **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s.115.

göre bu durumda kısmi edim kavramının içerik olarak tespitinde edimin bölünebilir olmasından ziyade somut menfaat durumu yani tarafların makul ihtiyaç ve çıkarları dikkate alınmalıdır[256]. Burada da değerlendirme bütün bir borç ilişkisine yöneliktir. Tüm bu açıklamalar ışığında edimin bölünebilirliği de tarafların sözleşmedeki amaçları doğrultusunda dürüstlük kurallarına uygun şekilde tespit edilmelidir[257].

Edimin niteliği başlığında da ifade ettiğimiz üzere edimin bölünebilirliğinden ziyade edimler arasındaki içsel birlik ve ortak hukuki kaderin belirlenmesinde alacaklının menfaati ile varsayılan iradesi esas alınmalıdır. Alacaklının farazi iradesinin tespitinde sübjektif değil objektif ölçütler dikkate alınır. GÜMÜŞ' ün ifadesiyle edimin kısmiliğini; alacaklının menfaati, sözleşmenin yapıldığı andaki somut şartlara göre dürüstlük kuralı çerçevesinde, ortalama bir alacaklının bakış açısıyla, objektif olarak değerlendirerek belirlenir. Alacaklının sözleşmenin kurulduğu andaki fiili-psikolojik iradesi bu noktada değerlendirmenin dışında tutulmalıdır[258]. Doktrinde anılan niteliklere sahip alacaklının iradesini ön planda tutan bu bakış açısının, kanunun kısmi ifa düzenlemesindeki alacaklıdan yana tavrının etkili olduğu düşünülebilir.

OĞUZMAN/ÖZ ise tarafların ortak iradesinin bu noktada belirleyici olduğu görüşündedir[259].

Kısmi ifa teklif eden borçlu borcun önemli bir bölümünü ödüyorsa TMK m. 2 dikkate alınarak alacaklının kısmi ifayı ret hakkı sınırlanmalıdır[260]. Zira bazı durumlarda borçlunun kısmi ifa ile korunacak menfaati alacaklının edimin bir bütün olarak yerine getirilmesi ile elde edeceği menfaatinden üstün olabilir. Dolayısıyla her ne kadar kısmi ifa konusunda kanun alacaklının menfaatinden yana olsa da bunun dürüstlük ve iyi niyet kuralları ile sınırlı olduğu söylenebilir.

---

[256] **GÜMÜŞ,** s. 607.

[257] **ANTALYA,** s. 97.

[258] **GÜMÜŞ,** s. 608; **ŞEN,** s. 38.

[259] **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 285.

[260] **ONGAN,** s. 876; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 116.

3. KISMİ İFA SAYILMAYAN HALLER

Kısmi ifaya çok benzemesine rağmen kısmi ifa oluşturmayan haller genel tanımlamaları ve kısmi ifa karşısındaki durumları açısından değerlendirilmiştir.

3.1 Dönemsel Edimli Borçlar Yönünden

Art arda teslimli satış sözleşmesi, satıcının sözleşme konusu edimi art arda teslim etmeyi alacaklının ise bedeli tek seferde ya da art arda ödeyeceğinin kararlaştırıldığı bir sözleşmedir. Art arda teslimli satış sözleşmesi Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiştir. Burada edimler her ne kadar farklı zamanlarda ifa edilseler de tek bir satış sözleşmesine bağlı olunması hukuki bir bütünlük oluşturur. Ayrıca her teslim ayrı bir borcun yerine getirilmesidir. Bu nedenle kısmi ifadan söz edilemez[261].

Taksitle satış sözleşmesi, satıcının paranın tamamını almadan malı teslim ettiği ve alıcının da borcunu kısım kısım ödemeyi taahhüt ettiği bir sözleşmedir. Burada da kısmi ifadan söz edilemez. Zira burada da edimlerin her biri aynı borç ilişkisinden doğmuş ayrı bir alacağa dayanmaktadır [262]. TBK m. 253/I' de "Taksitle satış, satıcının, satılan taşınırı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satıştır." hükmü ile düzenlenmiştir. Taksitle satış sözleşmesinin unsurları; sözleşmenin konusunun belirli mal veya hakların oluşturması, sözleşme bedelinin birden fazla vade ile kısım kısım ödenmesinin kararlaştırılması, tüketicinin taksitleri ödemesinden önce satıcının/sağlayıcının malı teslim etmesi veya hizmeti ifa etmesidir. Taksitle satış sözleşmesinin ayırt edici unsuru sözleşme bedelinin birden fazla vade ile kısım kısım ödenmesidir. Öyle ki; satış bedelinin tamamının sonradan ödenmesine ilişkin sözleşme veresiye sözleşmesidir. Burada da sözleşme konusu bir mal ve bu malın sözleşme

[261] **ZEVKLİLER, Aydın;** Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004, s. 109; **ÖKSÜZ, Ayşegül;** Taksitle Satış Sözleşmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s. 91; **FEYZİOĞLU, Feyzi Necmeddin;** Borçlar Hukuku Akdin Muhtelif Nevileri (Özel Borç İlişkileri), Cilt I, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1980, s. 146.

[262] **TUNÇOMAĞ**, s.701; **VON THUR,** s. 473; **ŞEN,** s.74.

bedelinin ödenmesinden önce teslimi söz konusu olmasına rağmen taksitle satış sözleşmesinden ayrılmaktadır[263].

Taksitle satış sözleşmelerinin özellikleri Yargıtay kararlarında da ele alınmıştır. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 2008/15335 E-2009/6252 K. sayılı kararında "Taksitle satış, satım bedelinin en az iki taksitte ödendiği ve malın veya hizmetin sözleşmenin düzenlendiği anda teslim veya ifa edildiği satım türüdür. Sözleşmenin yazılı bir şekilde yapılması zorunludur. Sözleşmede bulunması gereken unsurlar, 4077 S.K. 6/A maddesinde ayrıntılı şekilde gösterilmiştir (Tarafların isim ve adresleri, peşin satış fiyatı, taksitli satış fiyatı, faiz miktarı, oran, peşin tutar, ödeme planı, temerrüdün hukuki sonuçları vb.) Yasada taksitle konut satışı yapılamayacağına yönelik herhangi bir hüküm mevcut değildir. Bu nedenle yapılan sözleşme B.K. 162 vd. hükümleri de nazara alındığında geçerlidir" taksitle satış sözleşmesinin unsurlarına değinilmiştir[264].

Doktrindeki hâkim görüşten farklı olarak SEROZAN, YILDIRIM ve GÜMÜŞ, taksitle satış sözleşmelerinde ve ard arda teslimli satış sözleşmelerinde tarafların TBK m. 84' den farklı bir düzenleme ile kısmi ifa konusunda anlaştıkları görüşünü savunmaktadırlar[265].

Sürekli sözleşmelerde borçlanılan edim belirlenen farklı zamanlarda muaccel olacağından her edimin muaccel olduğu zaman ifası söz konusu olur. Örneğin bir hizmet veya kira sözleşmesinde ya da ayda bir teslim edilmesi kararlaştırılan sağlama borçlarında da durum böyledir[266]. Burada kısmi ifadan söz edilemez.

3.2 Kısmi İmkânsızlık

İmkânsızlık kavramının kanunda tanımı yapılmamıştır. Doktrinde ise farklı şekillerde tanımlanmıştır. ERZURUMLUOĞLU, bir borcun baştan itibaren geçerli şekilde doğuşunu ya da mevcut bir borcun ifasını önleyen maddi ve hukuki engeller olarak

---

[263] **ÜNLÜTEPE, Mustafa;** 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Taksitle Satış Sözleşmesi, Ankara Barosu Dergisi, 2014, S. 2, s. 306-307.

[264] (www.kazancı.com.tr)

[265] **GÜMÜŞ,** s. 620; **GÜMÜŞ,** Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul 2014, s. 150; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 117; **YILDIRIM,** s. 259.

[266] **EREN,** s.943; **CANSEL/ÖZEL,** s. 236; **ARSEBÜK,** s. 694.

tanımlamıştır[267]. Yargıtay'ın bir kararında imkânsızlık kavramı ve türleri ele alınmıştır. Anılan karara göre imkânsızlık; "borçlanılan edimin ya baştan itibaren geçerli olarak doğmasını ya da sonradan borçlu veya diğer herhangi bir kimse tarafından objektif, sürekli ve kesin olarak yerine getirilmesini önleyen, fiili ve hukuki engellere verilen isim olarak tarif edilmiştir. İmkânsızlık, bir veya birden çok edimi kapsayabilir. Ayrıca edimin ifasının imkansızlığı, asli edimler yanında yan edimler için de söz konusu olabilir. İmkânsızlık genellikle edim sonucuna ilişkin olmalıdır. Ancak bazı durumlarda imkânsızlık edim fiiline ilişkin de olabilir. İmkânsızlık bir insan fiilinden veya tabiat olayından doğması yanında, mantıki, hukuki veya fiili sebeplerden de kaynaklanabilir[268]."

İmkânsızlık TBK m. 27/I ile kesin hükümsüzlük nedenleri arasında sayılmıştır. İmkânsızlık, Doktrinde çoğunlukla başlangıçtaki ve sonraki, objektif ve sübjektif, tam ve kısmi, devamlı ve geçici ve borçlunun sorumlu olduğu ve olmadığı imkânsızlık türleri olarak incelenmiştir[269].

TBK m. 27/I "Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür." hükmü ile başlangıçtaki imkansızlığın hüküm ve sonuçları düzenlenmiştir Anılan maddeye göre edimin başlangıcındaki imkânsızlık söz konusu ise sözleşme kesin olarak hükümsüzdür.

Sonraki imkânsızlık ise sözleşmenin geçerli bir şekilde kurulmasından sonra ortaya çıkar. İmkânsızlık borçlunun kusurundan kaynaklanabileceği gibi borçlunun kusuru olmaksızın da ortaya çıkabilir. İmkansızlığın borçlunun kusurundan kaynaklanması halinde TBK m. 112 gereğince borçlunun tazmin yükümlülüğü söz konusudur. Fakat imkânsızlık borçlunun kusuru değil de başka bir nedenden kaynaklanıyorsa TBK m. 136 gereğince borçlunun ifa yükümlülüğü ortadan kalktığı gibi istisnai haller dışında tazmin yükümlülüğü de bulunmamaktadır. Ancak TBK m. 136/III'de borçluya istisnai olarak tazmin yükümlülüğü de getirilmiştir.

---

[267] **ERZURUMLUOĞLU,** s. 9.

[268] Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 05.02.2013 tarih ve 2012/18832 E-2013/1562 K sayılı kararı, (www.legalbank.net).

[269] **KILIÇOĞLU,** s. 692-693; **GÜNDOĞDU,** s. 290; **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 3; **ÖZÇELİK, Ş. Barış;** Sözleşmeden Doğan Borçların İfasında Hukuki İmkânsızlık ve Sonuçları, AÜHFD, 2014, C. 63, S. 3, s. 570-571; **ALTUNKAYA, Mehmet;** Edimin Başlangıçtaki İmkansızlığı, Doktora Tezi, Konya, 2004, s. 44 vd. (http://acikerisim.selcuk.edu.tr).

Karşılıklı edim yükümlülüğü getiren sözleşmeler bakımından borçlunun sorumluluğu TBK m. 136/II'de "Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde imkânsızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olup, henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme hakkını kaybeder. Kanun veya sözleşmeyle borcun ifasından önce doğan hasarın alacaklıya yükletilmiş olduğu durumlar, bu hükmün dışındadır." hükmü ile düzenlenmiştir.

Tam ve kısmi imkânsızlık edimin bölünebilir olması ile ilgilidir. Ancak bölünebilir edimler açısından kısmi imkânsızlık mümkündür[270]. Bölünemez edimler açısından kısmi imkânsızlık mümkün olmayıp bölünemez edimler bakımından tam imkânsızlık hükümleri uygulanmaktadır[271]. Yapmama borçları bölünemez edimlerdendir. Bazı durumlarda da edimin konusu bölünebilir olsa ve edimler kısmi imkansızlaşsa bile tam imkânsızlık ortaya çıkmaktadır. Bu sonuca taraf iradeleri ve sözleşmenin amacından varılmaktadır[272].

Kısmi ifa imkansızlığı TBK m. 137' de "Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle kısmen imkânsızlaşırsa borçlu, borcunun sadece imkânsızlaşan kısmından kurtulur. Ancak, bu kısmi ifa imkânsızlığı önceden öngörülseydi taraflarca böyle bir sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, borcun tamamı sona erer. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, bir tarafın borcu kısmen imkânsızlaşır ve alacaklı kısmi ifaya razı olursa, karşı edim de o oranda ifa edilir. Alacaklının böyle bir ifaya razı olmaması veya karşı edimin bölünemeyen nitelikte olması durumunda, tam imkânsızlık hükümleri uygulanır." hükmü ile düzenlenmiştir.

Sözleşmenin başlangıcındaki kısmi imkânsızlık sözleşmenin geri kalanını etkilemez. Fakat imkânsız olan kısım olmaksızın sözleşmenin hiç yapılamayacağı anlaşılırsa kesin hükümsüzlük söz konusu olacaktır. Burada TBK m. 27/II'e paralel bir düzenleme yapılmıştır. Kural olarak edimin bir kısmının imkânsız olması halinde ifa edilen edim kısmi

[270] **GÜNDOĞDU,** s. 113; **KIRKBEŞOĞLU,** s. 137; **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 31; **ŞEN,** s.58.

[271] **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 113; **GÜNDOĞDU,** s. 113.

[272] **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 31; "Bir çift atın satımı konusunda anlaşılmasının ardından atlardan birinin ölmesi alacaklının sözleşmeden beklenen menfaati sağlamaması halinde edimlerin bölünemez olduğu kabul edilecektir. Bu nedenle edimin bölünemez olup olmadığının tespiti açısından fiziki ve hukuki bölünebilirliğin yanı sıra, taraf iradelerinin, borçlanılan edimin niteliğinin, edimlerin aralarında ekonomik yönden sıkı bir bağın olup olmadığının ve ticari hayatın gereklerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir", daha ayrıntılı açıklama için bknz. **GÜNDOĞDU,** s. 114.

ifa değil tam ifadır. Zira sözleşmenin ayakta olan bölümü tam olarak ifa edilmiştir ve bu durumda TBK m. 84 dahi gündeme gelmeyecektir [273].

Borçlunun sorumluluğunun bulunmadığı sonraki kısmi imkânsızlık hali Türk Borçlar Kanunu'nda ilk defa düzenlenmiştir. TBK m. 137/I'de "Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle kısmen imkânsızlaşırsa borçlu, borcunun sadece imkânsızlaşan kısmından kurtulur. Ancak, bu kısmi ifa imkânsızlığı önceden öngörülseydi taraflarca böyle bir sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, borcun tamamı sona erer." hükmüne yer verilmiştir. Buna göre borçlu kısmen imkansızlaşan bölüme ilişkin esasen tam bir ifa gerçekleştirmiş olacak ve imkansızlaşan kısım açısından sorumluluğu kalmayacaktır [274].

TBK m. 137/II'de iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler yönünden kısmi imkansızlığın sonuçları düzenlenmiştir. Buna göre imkansızlaşmayan kısmın ifasını kabul etmek alacaklının rızasına bağlı olup kısmi ifayı kabul etmemesi ya da karşı ediminin bölünemez nitelikte olması halinde tam imkânsızlık hükümleri uygulanmaktadır[275]. Dikkat edileceği üzere yasa koyucu burada kısmi ifanın kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin seçimi alacaklıya bırakmıştır. Alacaklı tarafından kısmi ifanın kabulü halinde TBK m. 84 uygulama alanı bulur. Zira TBK m. 84 alacaklıya kısmi ifa konusunda karar yetkisi veren yedek hukuk kuralıdır.

Alacaklı kısmi ifa teklifini kabul ederse sözleşme konusu edim imkansızlaşan kısım bakımından ortadan kalkacağı için borçlunun ifası tam bir ifa olarak gerçekleşir. Fakat alacaklının TBK m. 112 gereğince imkansızlaşan kısım bakımından tazminat talep hakkı bulunmaktadır. İmkansızlaşan kısım nedeniyle doğan tazminat ile aynen ifaya yönelik asıl borcun ifası birbirinden bağımsızdır. Bu iki farklı edimin ifası kısmi ifa oluşturmaz. Fakat bu iki edim arasında içsel bir birliğin olduğu görüşünde olan ve bunların ayrı ayrı ifasının caiz olmayan bir kısmi ifa oluşturacağını savunan görüşler de vardır[276]. Bu durumda TBK m. 84 uygulama alanı bulur.

Peki alacaklı kısmi ifa teklifini kabul etmezse TBK m. 84 ve buna bağlı olarak genel hükümlere göre mi olayın çözümlenmesi mi gerekecektir? Alacaklıya kısmi ifayı kabul etme

[273] **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 123-125; **ŞEN,** s. 59.

[274] **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 114.

[275] **KILIÇOĞLU,** s. 884; **ŞEN,** s. 59.

[276] **ŞEN,** dn. 203 ve 204' deki yazarlar, s. 60.

yükümlülüğünün getirildiği haller kıyas yolu ile kısmi imkânsızlık hakkında da uygulanabilecek midir? Yasa koyucu TBK m. 137/II ile bu hususta açık düzenleme yapmıştır. Buna göre alacaklının kısmi imkânsızlık nedeniyle ortaya çıkan kısmi ifa teklifini reddetmesi halinde tam imkânsızlık hükümleri uygulanacaktır.

Çeşitli kanun hükümleri, taraflar arasındaki sözleşme, dürüstlük kurallarından kaynaklanan zorunluluk gereği de alacaklı kısmi ifayı kabul yükümlülüğü altındadır. Taraflarca sözleşme ile kısmi imkânsızlık halinde alacaklının kısmi ifayı kabul edeceği kararlaştırılabilir. Bu durumda alacaklı kısmi ifayı reddederek tam imkânsızlık hükümlerine müracaat edemeyecektir. Fakat bu durumda da alacaklının TBK m. 112 gereğince tazminat talep etme hakkı devam eder. Hatta sözleşme ile kısmi ifa halinde borçlunun kabul yükümlülüğü kararlaştırılmış fakat özel olarak kısmi imkânsızlık nedeni belirtilmemiş olsa bile bu durumda sözleşme yorumlanarak bir sonuca gidilmelidir[277].

Alacaklının kısmi imkânsızlık nedeni ile ortaya çıkan kısmi ifayı dürüstlük kuralı gereğince kabul yükümlülüğü var mıdır? Bu konuda Doktrinde verilen en yaygın örnek sözleşme konusu edimin önemli bir bölümünün ifa edilmiş olmasıdır. Buna göre alacaklının kısmi ifayı reddetmesi dürüstlük kuralına aykırı olarak değerlendirileceğinden somut olayın özelliğine göre alacaklının kısmi ifayı kabul yükümlülüğü doğabilmektedir. Sözleşme konusu edimin kısmi imkânsızlık nedeniyle çok küçük bir bölümünün ifa edilememesi durumunda alacaklının tam imkânsızlık hükümlerine başvurmasının dürüstlük kuralına aykırı olduğu kabul edilmelidir[278].

Kısmi ifa uygulamada sıklıkla sözleşme konusu edimin para olduğu ilişkilerde ortaya çıkmaktadır. Çeşitli yasa maddeleri ile para borcu yönünden alacaklıya kısmi ifayı kabul yükümlülüğü getirilmiştir. Para borçları açısından imkânsızlık söz konusu olmayacağı için alacaklının kabul yükümlülüğünün tartışılmasına da gerek yoktur[279].

---

[277] Bu görüş için bknz. **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 314.

[278] **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 315 "Alacaklının bu durumda kısmi ifayı reddederek tüm borç için TBK m. 112'e başvurmasının hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğu ifade edilmiştir."

[279] **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 316.

3.3 Kısmi Hükümsüzlük

Kesin hükümsüzlük taraflar arasındaki sözleşmenin kuruluş anından itibaren hüküm ve sonuç doğurmamasını ifade etmektedir. Kesin hükümsüzlük yani tam hükümsüzlük TBK m. 27/I'de düzenlenmiştir[280]. Kanun metninden de anlaşılacağı ve ANTALYA'nın da ifade ettiği üzere kanunun aradığı olumsuz şartlar kesin hükümsüzlüğü ifade etmektedir[281].

Kesin hükümsüzlüğün bağlandığı hukuki sonuçlar; yapıldığı andan itibaren geçersiz olması, borcun ifası ile geçerli hale gelememesi, her aşamada ileri sürülebilmesi, hâkimin yargılama aşamasında resen dikkate alması, ileri sürülmesinin usul kuralları ile süreye bağlanmamış olması şeklinde sıralanabilir. TBK m. 27/I ile kesin hükümsüzlük halleri sayılmıştır. Buna göre taraflar arasındaki sözleşmelerin kanunun emredici hükümlerine aykırı olması, ahlaka ya da kamu düzenine aykırı olması, kişilik haklarına aykırı olması ve son olarak sözleşme konusu edimin imkânsız olması halinde kesin hükümsüzlük yaptırımına tabiidir.

TBK m. 27/II ile kısmi hükümsüzlük düzenlenmiştir. Buna göre "Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur." denilmektedir. Kısmi hükümsüzlüğün düzenlenme amacı sözleşmelerin mümkün olduğunca ayakta tutulmasını sağlamaktır.

Kısmi hükümsüzlüğün sınırlarının belirlenebilmesi açısından bölünebilirlik belirleyicidir. Fakat buradaki bölünebilirlik birden fazla yön açısından ele alınmaktadır[282]. Bölünebilirlik, anlaşma-alt anlaşma olarak bölünebilirliği, nicel bölünebilirliği, esaslı unsurlara ilişkin bölünebilirliği, sübjektif bölünebilirliği ve zaman olarak bölünebilirliği ayrımları ile irdelenmektedir[283]. Bölünebilirlik sözleşmenin ayakta tutulup tutulamayacağının tespiti açısından belirleyicidir. Nicel bölünebilirlik sözleşmenin meblağ,

---

[280] TBK 27/I "Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür".

[281] **ANTALYA,** s. 129 "Kesin geçersizlik, hukuki işlemin kesin geçerlilik unsurlarına aykırılık halinde söz konusu olup, işlemin hüküm ve sonuçlarını doğurması için kanunun aradığı olumsuz şartlardır."

[282] **ANTALYA,** s. 390**; KIRKBEŞOĞLU, Nagehan;** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Uyarlanmış Türk Özel Hukukunda Kısmi Hükümsüzlük, İstanbul 2011, s. 116; benzer yönde bakınız **BAŞPINAR,** s. 57.

[283] **BAŞPINAR,** s. 62.

oran, süre gibi tüm nicel kısımlarına ilişkin olabilecektir[284]. TBK m. 27/II tek tarafa borç yükleyen sözleşmelere uygulanabileceği gibi iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere de uygulanabilmektedir. Kısmi hükümsüzlüğün uygulanabilmesi için sözleşmenin hükümsüz olan kısmının sözleşmenin esaslı unsuru olmaması gerekmektedir[285]. Esaslı unsurlar sözleşmenin asgari içeriğini oluştururlar[286].

Kısmi hükümsüzlük açısından bölünebilirlik ile ifade edilen husus, sözleşme konusu edimlerin bölünebilirliğine ilişkin olmayıp sözleşmenin çeşitli yönlerden bölünebiliyor olmasıdır. Sözleşmenin bölünebilir olmasından anlaşılması gereken hükümsüz olanların ayıklanmasının ardından kalan hükümler ile sözleşmenin ayakta kalıp kalamayacağı, sözleşmenin anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığıdır. CANSEL/ÖZEL ise karşıt görüşle; "Bölünebilen edim hakkında sözleşmenin kısmi hükümsüzlüğü (TBK m. 27/II), kısmen ifa (TBK m. 84) borcun kısmen mahsubu (TBK m. 100) hükümleri uygulanabilir" ifadelerine yer vermiştir[287].

O halde kısmi hükümsüzlük bölünebilir edimlere ilişkin olmadığından sözleşmenin ayakta kalan bölümünün ifası durumunda TBK m. 84'ün gündeme geleceği kısmi bir ifadan da söz edilemez.

---

[284] bknz. **KIRKBEŞOĞLU,** s. 137.

[285] Yargıtay 11 HD2016/8614 E-2017/2654 K. 04.05.2017 tarih ve 6098 Sayılı TBK' nın "Kesin Hükümsüzlük" başlıklı 27. maddesinin 2. fıkrası "....Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur...." hükmünü içermektedir. Buna göre sözleşmenin sadece bir kısım şartları için butlan sebebinin varlığı halinde, kural olarak sözleşme geçerli olup söz konusu şartların hükümsüz sayılması ile yetinilecektir. Yine bu fıkraya göre hükümsüz sayılan şarttan faydalanan taraf, söz konusu şartın batıl olduğunu bilseydi sözleşmeyi yapmayacağını ispat edebilirse, sözleşmenin tamamı batıl olacaktır. Sözleşmenin batıl olan şartından faydalanmayan taraf, sözleşmenin tamamının butlanını ileri süremeyecektir. Sözleşmenin niteliği, batıl olan şartın hükümsüz sayılması halinde sözleşmenin geri kalan kısmını geçerli saymaya imkân vermiyorsa, başka bir deyişle sözleşme niteliği itibariyle bölünmeye elverişli değilse, bir kısım şartların butlanı halinde sözleşmenin tamamı zorunlu olarak hükümsüz olacaktır.

Öğretide kısmi hükümsüzlüğün şartları subjektif ve objektif şart olarak değerlendirilmiştir. Objektif şart, geçersizlik sebebinin sözleşmenin bir bölümü için mevcut olması ve bu bölüm sözleşmeden çıkarıldığında geriye sözleşmeyi ayakta tutabilecek unsurların kalmış olmasıdır. Subjektif şart ise tarafların söz konusu "sakat" bölüm olmaksızın da sözleşmeyi yapacak olmaları varsayımıdır. Sözleşmenin tümden hükümsüzlüğünü iddia eden bunu ispatla yükümlü olacaktır.", (www.kazancı.com.tr).

[286] **KILIÇ, Mehmet;** Türk Hukukunda Tarımsal Kira Sözleşmesi, s. 22, (www. yok.gov.tr.).

[287] **CANSEL/ÖZEL,** s. 147.

3.4 Kısmi Borç

Borç ilişkisinde taraflar birden fazla olabilir. Borçlu tarafın birden fazla olması, borçluların sorumluluklarının birbirinden bağımsız olması ve edimin bölünebilir nitelikte olması halinde kısmi borç söz konusu olabilir. Aksine bir anlaşma olmadığı takdirde borçlular birbirine eşit oranda borçludurlar[288].

Hukukumuzda, bir borç ilişkisinde birden fazla borçlu olması durumunda müteselsil borçluluk istisna, kısmi borçluluk kuraldır. Buna göre birden fazla borçlunun her biri alacaklıya diğer borçlulardan bağımsız olarak, bölünebilir olan borcun, sadece kendine ait olan belli bir kısmından dolayı sorumludur. Yani borçlular sadece kendi belirli kısım borçlarını ödemekle yükümlüdürler. Alacaklı da borçluların her birinden borcun tamamını değil sadece o borçluya düşen kısım kadar borcun ifasını talep edebilir. Borçlulardan biri, kendi borcundan fazla bir kısım için ödeme yapmışsa, ödeme yaptığı fazla kısım için diğer borçlulara eşit oranda rücu edebilir. Borçluların sorumlu olduğu kısım borçlar birleşerek tüm borcu oluşturur. Bu tüm borcun her halükârda bölünebilir olması gereklidir. Borçluların her biri aksine anlaşma olmadıkça birbirine eşit oranda borçlanırlar. Kısmi borçlar kanundan veya sözleşmeden doğabilir.

Kısmi borçlar tek ve aynı hukuki sebebe dayanmakta ise de miktar ve ifa yönünden birbirinden bağımsızlardır. Birbirinden bağımsız bu kısmi borçların konusu olan edim borç ilişkisinin konusu olan tüm edimin gerisinde kalsa da borçlunun payına düşen kısmı tümüyle ifa edildiğinden burada kısmi ifadan söz edilemez[289].

3.5 Kısmi Kefalet

Kefalet türlerinden birisi olmasına rağmen hukukumuzda düzenleme altına alınmamıştır. Burada bir borç için birden fazla kefil söz konusu olup her bir kefil birbirinden

[288] **EREN,** s. 1222; **ŞEN,** s. 61; Yargıtay 21 HD 06.02.2017 tarih ve 2015/18583 E-2017/588 K. "Sözleşme ya da yasa gereğince borçlular arasında teselsül söz konusu değilse, bir borç ilişkisinden doğan bölünebilir bir edimde, borçlulardan her biri ancak edimden kendi payına düşen kısmı ifa ile yükümlüdür. Böyle bir durumda aynı hukuki işlemden doğan fakat birbirinden bağımsız "kısmi borçlar" söz konusudur", (www.karartek.com).

[289] **ŞEN,** s. 61.

bağımsız olarak borcun bir kısmına kefil olmuştur. Kefillerin birbiri ile fiili ve hukuki herhangi bir bağı olmayıp sadece yan yana bulunmaktadırlar[290].

Burada kısmi kefillerden birinin sorumluluğunu yerine getirmesi halinde borcun bir kısmı ile birlikte kefilin sorumluluğu da sona erecektir. Bu durumda kefil açısından esasen tam bir ifa söz konusudur. Alacaklı açısından ise borcun bir bölümü sona ermiş olmasına rağmen kısmi ifadan söz edilemeyecektir. Zira kefilin şahsı ile teminat altına aldığı bölümü ifası ile sorumluluğu sona ereceğinden alacaklının kısmi ifayı ret hakkı tartışılamaz. Dolayısıyla bu yönüyle de bir kısmi ifadan da söz edilemez.

Bu güvence yalnız kefile ait olup borçlunun kısmi ödemesinin kefalet ile teminat altına alınan kısmına mahsubunu TBK m. 100/II'ye göre talep edemeyecektir[291].

3.6 İbra Sözleşmesi

İbra borcu sona erdiren nedenlerden birisi olup iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme niteliğindedir. İbra ile alacaklı borcun tamamı ya da bir kısmından vazgeçmekte, borçlu ise herhangi bir ifada bulunmaksızın borçtan kurtulmaktadır[292]. İbra, borç ilişkisini değil münferit bir borcu sona erdirmektedir. İbra ile borcun sona ermesi kendiliğinden gerçekleşmez. Bunun için tarafların sona ermeyi sağlayacak bir işlem yapmaları gerekmektedir. Bu işlem ise ibra sözleşmesidir. İbra sözleşmesinin yapılması ile borç da kendiliğinden sona ereceği için tasarruf işlemi niteliğindedir[293].

İbra, TBK m. 132 ile "Borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekle bağlı tutulmuş olsa bile borç, tarafların şekle bağlı olmaksızın yapacakları ibra sözleşmesiyle tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabilir." hükmü ile düzenlenmiştir.

İbra, TBK m. 132'de de düzenlendiği üzere borcu sona erdiren sebeplerden bir tanesidir. İbra sözleşmesi, tarafların aralarındaki borcu kısmen veya tamamen sona erdiren

---

[290] **YAVUZ, Cevdet;** Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul 2014, s. 1399; **ÖZEN, Burak;** 6098 Sayılı Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi, İstanbul 2012, s. 310-311; **EREN, Fikret;** Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara, 2014, s. 789; **ARAL, Fahrettin/AYRANCI, Hasan;** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, 2014, s. 455.

[291] **ŞEN,** s. 121.

[292] **EREN,** s. 1296; **KILIÇOĞLU,** s. 868 "İbra alacaklının borçluyu borçtan kurtarması sonucu borcun son bulmasıdır".

[293] **TURANBOY, K. Nuri;** İbra Sözleşmesi, Ankara, 1998, s. 26.

ve borçluyu borçtan kurtaran bir sözleşmedir, bir tasarruf işlemidir. Burada bu sözleşme ile alacaklı borçluyu borçtan kurtarmakta, borçlu ise borcun ifa yükümlülüğünden kurtulmaktadır. Bu sözleşme iki tarafın da birbirine uygun irade beyanıyla yapılır, tek taraflı irade beyanıyla yapılamaz. Bu irade tarafların belirli bir alacağı ortadan kaldırma iradesini ifade eder. İbra edilen borç açık ve anlaşılır şekilde, kesin olarak belirtilmelidir. Ayrıca ibra sözleşmesi yapan tarafların tam ehliyetli olması gerekmektedir. Özellikle ivazlı olarak yapılan ibra sözleşmelerinde tam ehliyetli olma şartı aranır. Ancak ivazsız sözleşmelerde alacaklının tam ehliyetli olması, borçlunun ise ayırt etme gücüne sahip olması yeterlidir. İbra sözleşmesi herhangi bir şekle bağlı değildir. Açık ve örtülü irade beyanıyla yapılabilir. Borcu doğuran işlem herhangi bir şekle bağlı olsa bile ibra bu şekle bağlı olmak zorunda değildir. Taraflar ibra ile yalnızca dar anlamdaki borç ilişkisini sona erdirmiş olurlar, geniş anlamdaki borç ilişkisinin ortadan kalkması için bozma sözleşmesi yapılması gerekmektedir[294].

TBK m. 132'ye göre kısmi ibra da söz konusu olabilir. Buna göre her şeyden önce edimin bölünebilir nitelikte olması gerekir. Tam ibra halinde borçlu borcun tamamından kurtulurken kısmi ibrada ise borcun bir kısmından kurtulmaktadır[295]. Kısmi ibra halinde borcun bir bölümü sona erdiğinden kalan kısma yönelik yapılan ifa edimin tümüne yönelik olacağından kısmi ifadan söz edilemez.

İşçi ve işveren ilişkileri açısından TBK m. 420 ile "Hizmet sözleşmelerine sadece işçi aleyhine konulan ceza koşulu geçersizdir. İşçinin işverenden alacağına ilişkin ibra sözleşmesinin yazılı olması, ibra tarihi itibarıyla sözleşmenin sona ermesinden başlayarak en az bir aylık sürenin geçmiş bulunması, ibra konusu alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesi, ödemenin hak tutarına nazaran noksansız ve banka aracılığıyla yapılması şarttır. Bu unsurları taşımayan ibra sözleşmeleri veya ibraname kesin olarak hükümsüzdür. Hakkın gerçek tutarda ödendiğini ihtiva etmeyen ibra sözleşmeleri veya ibra beyanını muhtevi diğer ödeme belgeleri, içerdikleri miktarla sınırlı olarak makbuz hükmündedir. Bu hâlde dahi, ödemelerin banka aracılığıyla yapılmış olması zorunludur. İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri,

[294] **EREN**, s. 1296; **KILIÇOĞLU,** s. 867 vd.

[295] Yargıtay 21 HD 2015/13528 E-2016/6953 K. "İbranamede yer almayan işçilik alacakları bakımından, borcun sona erdiği söylenemez. İbranamede yer alan işçilik alacaklarının bir kısmı yönünden savunma ile çelişkinin varlığı ibranameyi bütünüyle geçersiz kılmaz. Savunma ile çelişmeyen kısımlar yönünden ibra iradesine değer verilmelidir. Başka bir anlatımla, bu gibi durumlarda ibranamenin bölünebilir etkisinden söz edilebilir. Bir ibraname bazı alacaklar bakımından makbuz hükmünde sayılırken, bazı işçilik hak ve alacakları bakımından ise çelişki sebebiyle geçersizlikten söz edilebilir. Aynı ibranamede çelişki bulunmayan ve miktar içermeyen kalemler bakımından ise borç ibra yoluyla sona ermiş sayılabilir.", (www.karartek.com).

destekten yoksun kalanlar ile işçinin diğer yakınlarının isteyebilecekleri dâhil, hizmet sözleşmesinden doğan bütün tazminat alacaklarına da uygulanır." ibra özel olarak düzenlenmiştir. Anılan maddenin 3. fıkrasında gerçek tutarın ödendiğini ihtiva etmeyen belgelerin ibra niteliğini içermeyeceği düzenlemiştir. Buna göre ibra niteliği taşımayan makbuz niteliğindeki bu belge gereğince yapılan ödemeler tüm edimin gerisinde kalması nedeniyle kısmi ifa söz konusudur[296].

4. PARA VE FAİZ BORÇLARININ KISMİ İFASI VE TBK M. 100/I'E GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

İfa borcu sona erdiren bir nedendir. Ödeme ise konusu para olan borcun sona erme şeklidir. Yani para bir ödeme aracı olup cins borçlarındandır. Ayrıca edimlerin en yaygın konusu da para borcudur. TBK m. 99-105 arasında para borçlarının ödenme şekli düzenlenmiştir[297].

Faiz ise parasından belirli bir süre yoksun kalan alacaklının yoksunluğunun karşılığında borçlu tarafından alacaklıya ödenmesi taahhüt edilen bir miktar para borcunun tazminatıdır. Faiz borcu fer'i nitelik taşımasına rağmen kendine özgü bağımsız bir niteliği de vardır. Buna göre asıl borçtan bağımsız olarak talep ve dava edilebilir. Faiz yükümlülüklerinin kaynaklarına göre faiz türleri anapara faizi ve gecikme faizi olarak ikiye ayrılır. Ayrıca sözleşme ve kanundan doğmasına göre de ayrıma tabi tutulmaktadır[298].

Para borcu bölünebilir nitelikte olması nedeniyle kısmi ifaya uygundur. Kısmi ifanın en sık karşılaşılan örnekleri de para borçlarına ilişkindir[299]. Yargıtay 8 HD 11.05.2017 tarih ve 2017/11505 E-2017/6877 K sayılı kararında "Somut olayda, hükme dayanak yapılan

---

[296] **ŞEN,** s. 56.

[297] **ANTALYA,** s. 103; **VON THUR,** s. 58; **ARSEBÜK,** s. 77; **REİSOĞLU,** s. 304; **YAVUZ,** s. 692; **NOMER,** s. 276; **İNAN,** s. 443; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 97; **FEYZİOĞLU,** s. 37; **YILDIRIM,** s. 261; **ERDOĞAN,** s. 37.

[298] **ANTALYA,** s. 119; **VON THUR,** s. 61; **ARSEBÜK,** s. 35; **REİSOĞLU,** s. 304; **YAVUZ,** s. 692; **NOMER,** s. 276; **İNAN,** s. 444; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 106; **YILDIRIM,** s. 262; **ERDOĞAN,** s. 180; **KILIÇOĞLU,** s. 640.

[299] Edimin konusu para borcu olan TBK'nun 76, 84, 177, 178, 593 ve diğer maddeleri çerçevesinde ele alınmıştır. Bu nedenle bu bölümde para borcu ve faiz konusunun kısaca genel özellikleri ile ve özellikle uygulamadaki önemi bakımından TBK'nun 100. maddesi çerçevesinde ele alınmıştır. www.karartek.com.tr; aynı yönde bakınız Yargıtay 8 HD 2015/3248 E-2017/5551 K, 17.04.2017, Yargıtay 07.02.2017 tarih ve 8 HD 2015/407 E-2017/1260 K, (www.karartek.com.tr).

bilirkişi raporunda; icra takibinden sonra borçlu tarafından yapılan kısmi ödemenin ödeme tarihi itibarıyla TBK m. 100 (BK 84) maddesi gereğince öncelikle masraf ve faize mahsup edilmek suretiyle bakiye, asıl alacağın belirlenmesi, belirlenen bu bakiye asıl alacak matrah alınarak bozma sonrası tanzim edilen II. İcra emri tarihi itibariyle talep edilebilecek alacak miktarının belirlenmesi gerekirken denetime elverişli olmayan bir takım hesaplamalar yapıldığı görülmektedir." doğrudan para borçlarında ilgili maddenin uygulamasını açıklamıştır.

TBK m. 100'ün kısmi ifaya imkân tanıyan yani alacaklıya kısmi ifaya katlanma yükümlülüğü getiren bir düzenleme olup olmadığı hususunun da özel olarak değerlendirilmesi gerekir.

TBK m. 100'de "Borçlu, faiz veya giderleri ödemede gecikmemiş ise, kısmen yaptığı ödemeyi ana borçtan düşme hakkına sahiptir. Aksine anlaşma yapılamaz. Alacaklı, alacağın bir kısmı için kefalet, rehin veya başka bir güvence almış ise, borçlu kısmen yaptığı ödemeyi, güvence altına alınan veya güvencesi daha iyi olan kısma mahsup etme hakkına sahip değildir." hükmüne yer verilmiştir. Doktrindeki tartışmalar madde metninin özellikle emredici niteliğinin öngördüğü olası sonuçların değerlendirilmesi etrafında şekillenmiştir.

Öncelikle tespiti gereken husus TBK m. 100'ün 1. cümlesi alacaklıya kısmi ifaya katlanma yükümlülüğü getiren bir kural mıdır? Doktrindeki hâkim görüş TBK m. 100'ü, m. 84 ile bağlantılı olarak açıklamaktadır. Bu hükmün alacaklıya kısmi ifaya katlanma yükümlülüğü getiren bir hüküm "edimin bütünlüğü kuralına" rağmen kabul edilmiş bir kısmi ifa teklifinin nasıl uygulanacağına ilişkin hüküm olduğu savunulmaktadır[300]. Üstelik bu kural alacaklının kısmi ifaya katlanma yükümlülüğü altında olduğu hallerde de uygulanmaktadır.

Mustafa Alper GÜMÜŞ ise farklı bir çözümleme ile aynı sonuca gitmektedir. TBK m. 100'ün kısmi ifa teklifinin kabul edilmesi durumunda uygulanacak mahsup esaslarını öngörmektedir[301]. Şöyle ki; faiz ve gider borçları bağımsız niteliği gereği zaten ana borçtan

[300] **EREN,** s. 1031; **AYDINCIK,** s. 164.

[301] "TBK'nun 100. maddesi uyarınca (BK 84.) icra takibinden sonra yapılan ödemeler öncelikle faize mahsup edilmek suretiyle toplam alacaktan düşülür. Mahkemece, bu kurala aykırı olarak icra takip tarihinden sonra yapılan ödemelerin ana paradan düşülmesi suretiyle borç miktarının belirlenmesi de doğru olmamıştır." Yargıtay 19 HD 2012/14950 E-2013/1813 K.; aynı yönde bakınız Yargıtay 19 HD 03.12.2013 tarih ve 2013/3123 E-2013/38401 K., Yargıtay 23 HD 07.04.2014 2013/8557 E-2014/2663 K, Yargıtay 23 HD 30.04.2014 tarih ve 2014/952 E-2014/3352 K, (www.karartek.com).

bağımsız olarak ödenmesi teklif edilebilir. Fakat TBK m. 100'e göre eğer borçlu faiz ve gider borcunu ödemede gecikmişse, faiz ve gider borcunu ana borçtan bağımsız olarak ödeme teklifi bir kısmi ifa teklifi oluşturacaktır. Faiz ve gider borcunun ifasında geciken borçlunun faiz ve gider borcu bağımsız niteliğini yitirecektir. Zira anılan maddeye göre; borçlu faiz ve gider borcunu ödemekte gecikmiş ve ana borcun tamamını ödemeyi teklif etmesi halinde alacaklının kabul zorunluluğu olmayıp yapılan ödemeyi faiz ve giderlere mahsup etme hakkına sahiptir. Üstelik bu yetkisini kullanması nedeniyle -borçlunun kabul etmemesi halinde dahi- alacaklı temerrüdüne düşmez. Zira TBK m. 100 ile faiz ve gider borçlarının ödenmesinde gecikilmesi halinde ana borç ile faiz ve gider borçları arasında içsel bir birlik kurulmuş gibidir. Bu durumda borçlunun faiz ve gider borcunda gecikmesi halinde teklif edeceği anapara borcunu ifa ettiğinde TBK m. 84 gereğince kısmi ifa teklifi oluşturacak ve alacaklı bu teklifi reddederek ve koşulları oluştuysa borçlunun temerrüdü hükümlerine başvurabilecektir. Dolayısıyla TBK m. 84'deki "kısmi ödeme" ile m. 100'deki "tam olmayan ödeme" ifadelerinin karşılığı birbirinden farklıdır. Sonuç itibariyle TBK m. 100 düzenlemesinin alacaklıyı koruyan yönü TBK m. 84 ile açıklanmasına muhtaç değildir[302].

Hükmün uygulanma alanı da oldukça geniştir. Ayni nitelikteki misli borçlarda, takas halinde ve kamu alacaklarında da uygulanmaktadır.

Hükmün Doktrinde tartışma konusu yaratan diğer yönü ise emredici niteliğinin ne ifade ettiğine ilişkindir. TBK m. 100'ün esasen alacaklıyı koruyan bir hüküm olduğu açıktır. Zira faiz ve giderlerin ödenmesinde geciken borçlunun tam olmayan ödemesinin faiz ve giderlerden başlayarak mahsubu alacaklının lehinedir[303]. Somut bir örnekle ifade etmek

---

[302] **GÜMÜŞ, Mustafa Alper;**Türk Borçlar Kanunu (TBK) m.100 (eBK m.84)'ün Mahsup Kuralına İlişkin Bir İnceleme, Yaşar Üniversitesi Dergisi, Prof. Dr. Aydın Zevkliler' e Armağan, Aralık 2013, c.2, s.1257, aynı yönde bakınız **ŞEN,** s. 82.

[303] **ERDOĞAN,** s. 186; **YAVUZ,** s. 694; Yargıtay 14.03.2018 tarih ve 2016/28498 E-2018/2567 K. " 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 100.maddesinde; kısmi ödemelerin, öncelikle faizden ve masraftan mahsup edileceği hükmüne yer verilmiştir. Buna göre, borçlu, faiz ve masrafları ödemedikçe, kısmi ödemeler ana paradan mahsup edilemez. Anılan maddenin uygulanması için, takip talebinde bu yönde ayrıca talepte bulunulması gerekli olmayıp, istek olmasa da memurlukça bu husus re'sen dikkate alınmalıdır (Hukuk Genel Kurulu'nun 09/10/2002 Tarih ve 2002/12-709 Esas - 2002/781 Karar sayılı kararı). Şu halde, BK' nun 100.maddesi uyarınca, İİK'nun 71. maddesi kapsamında kalan kısmi ödemelerin öncelikle faiz ve masraflardan mahsup edilmesi, geriye kalan paranın ise asıl alacaktan indirilmesi ve her ödeme yapıldıkça bakiye alacağın bu suretle saptanması gerekir." (www.kazancı.com.tr.) Yargıtay bu kararında alacaklı tarafından talepte bulunulmasa bile 6098 Sayılı TBK m. 100'e uygun olarak mahsup kuralının uygulanacağını belirtmiştir. Kanaatimizce bu kararda ortaya çıkan görüşün temeli de söz konusu hükmün alacaklı lehine olmasından kaynaklanmaktadır.

gerekirse 100 TL asıl borç ve 50 TL faiz ve gider borcu ödeme yükümlülüğü bulunan borçlunun yapığı 100,00 TL ödemenin öncelikle asıl borçtan mahsup edilmesi alacaklının borçlunun ilahiyane ödeme yapmaması ihtimaline karşılık- parasından mahrum kalmasının tazmini hakkını elinden almaktadır. TBK m. 100/I'in uygulanması halinde ise 50,00 TL asıl borca faiz işlemeye devam edeceği için borçlu üzerindeki ifa baskısı devam edecek diğer taraftan alacaklı da geç tarihte alacağına kavuşsa bile alacağından mahrumiyeti işleyen faiz ile tazmin edilecektir.

Aksine görüşlere rağmen madde metninin sonuna eklenen "*aksine anlaşma yapılamaz*" ifadesinin borçluyu koruyucu bir niteliği bulunmamaktadır. Üstelik konunun BUZ'un işaret ettiği şekilde anlaşılması halinde alacaklının istekli olması halinde bile asıl borçtan mahsup yapılamayacaktır[304]. KILIÇOĞLU'na göre; madde metninin emredici niteliği, "faiz ve gider borcunun ödenmesinde gecikme" olmamasına rağmen borçlunun yapacağı kısmi ödemenin asıl borçtan mahsup edilemeyeceğine ilişkin anlaşmaları yasaklamaktadır. Fakat anılan hükmün "faiz ve gider borcunun ödemesinde geciken" borçlunun kısmi ifasının asıl borçtan mahsup edilmesi talebini alacaklının kabul etmesini yasakladığından söz edilemeyecektir. Bu görüş madde metninin borçluyu koruyan yönünü ortaya çıkarmak açısından daha elverişli olduğu düşünülmektedir[305].

5. ALACAKLININ KISMİ İFAYI RED HAKKI

Toplam borcun belli ve muaccel olması halinde alacaklı, aksine bir anlaşma olmadıkça, kural olarak kısmi ifayı kabul etmek zorunda değildir (TBK m. 84/I; BK m. 68/c.1)[306]. Alacaklı, edimin tümünün ifasını talep hakkı olmasına rağmen edimin kısmi ifasını talep edebilir. Öyle ki; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI'ya göre TBK m. 84 alacaklıya

[304] "Madde metninde yer alan 'aksine anlaşma yapılamaz' ifadesinin alacaklı istese bile borçlunun yaptığı kısmi ödemeyi ana paradan değil muaccel faiz ve gider borcundan mahsup etmek zorunda kalacaktır. Düzenleme bu haliyle borçlu lehine bir mahsup işlemine engel oluşturmaktadır" bu görüş için bknz. **BUZ, Vedat;** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Borçların İfası ve İfa Edilmemesine İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi, Ankara Barosu, Ankara 2012, s. 170.

[305] Bknz. **KILIÇOĞLU,** s. 635; aynı yönde bakınız **GÜMÜŞ,** Mahsup, s. 1275; **YAVUZ,** s. 694; **NOMER,** s. 272.

[306] **NOMER,** s.268; **REİSOĞLU,** s. 300; **KILIÇOĞLU,** s. 619; **KARAHASAN,** s.755; **SAYMEN/ELBİR,** s. 593; **VON THUR,** s. 473; **OLGAÇ,** s. 148.

kısmi ifayı kabul edip etmemek konusunda seçimlik bir hak tanımaktadır[307]. Borçlu, kısmi ifa yetkisi olmasına rağmen edimin tamamını ifa etmek istediği takdirde ya da alacaklının kısmi ifa talep etmesi ve borçlunun bu talebi reddetmesi halinde de alacaklı mütemerrit duruma düşmemek için kısmi ifayı kabul etmek durumundadır[308]. Alacaklının kısmi ifayı talep edebilmesi için edimin bölünebilir olması, alacağın belirli ve muaccel olmalıdır. Diğer bir deyişle alacaklının kısmi ifayı talep hakkı için aranan şartlar ile red hakkı için aranan şartlar birbiri ile paraleldir.

Borcun belli olması taraflar arasında çekişmeli olmamasıdır[309]. Borç ikrarı ya da mahkeme kararı gibi icra edilebilir bir belgeye dayanan borçlar bellidir. Yargıtay'ın görüşüne göre borçlunun ne kadar borçlu olduğunu tespit edebilmesi halinde de borç bellidir. Borcun belli olmaması durumunda borçlu kabul ettiği kısmın tamamını ödemekle yükümlüdür. Alacaklı bu durumda da daha az bir ödemeyi yani kısmi ifayı kabulden imtina edebilir[310].

Yasa ile alacaklıya kısmi ifayı red yetkisi tanınmıştır. Red yetkisinin sınırları da yasa ile belirlenmiştir. Yasada aranan şartların gerçekleşmesi halinde alacaklı kısmi ifayı reddetme yetkisine sahiptir. Alacaklı yetki sınırları içerisinde kısmi ifa teklifini reddetmesi halinde alacaklı temerrüdüne de düşmeyecektir. Alacaklı, toplam alacak hakkında yasal yollara başvurma imkanına sahiptir. Alacaklının kısmi ifayı kabul yükümlülüğü olduğu

---

[307] **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 9

[308] **OSER/SCHÖNENBERGER,** s. 599; **VON THUR,** s. 474; **NOMER,** s. 269; **ARSEBÜK,** s. 696; **FEYZİOĞLU,** s. 33 "Kısmi ifa hükümleri açısından kanunun alacaklıyı koruyan yönü dikkate alındığında alacaklının kısmi ifa talebini borçlu, borcun tamamını ifada özel bir çıkarı olduğunu iddia ve ispat etmedikçe bu talebini yerine getirmelidir"; FEYZİOĞLU ile aynı yönde bknz. **TUNÇOMAĞ,** s.699; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1019

[309] **SAYMEN/ELBİR,** s. 593.

[310] Yargıtay 11 HD …2016 tarih ve 2016/11734 E-2016/8811 K "…Oysa, dava konusu ipotek, asıl borçlunun doğmuş ve doğacak tüm borçlarının karşılığı olarak verildiği için alacak miktarının belirlendiği .../09/2009 tarihinden tevdi mahalline paranın yatırılma tarihi olan 04/05/2010 tarihine kadar geçen süre içerisinde işleyen faizden de ipotek borçlusu sorumlu olacaktır. Nitekim, sigortacı tarafından asıl borçlu acente aleyhine açılan davada da bozmaya uyularak verilen karara esas bilirkişi raporunda da, tevdi mahalline yatırılan tutarın acentenin sigortacıya olan ana para ve faizden mürekkep borcunun sadece bir kısmını karşıladığı belirlenmiş olup acente borcunun tümüyle sonlanmadığı, 818 sayılı BK' nun 68 ve 84. maddeleri gözetildiğinde alacaklı kısmi ödemeyi kabule zorlanamayacağından dava tarihi itibariyle ipoteğin kaldırılması talebinin yerinde olmadığı anlaşıldığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne hükmedilmesi doğru olmamış, davalı vekilinin temyiz itirazının kabulü ile yerel mahkeme kararının bozulmasına karar vermek gerekmiştir ." www.karartek.com).

hallerde borçlunun kısmi ifasını kabul etmediği takdirde alacaklı temerrüde düşer. Alacaklının temerrüdü TBK m. 106-111'de düzenlenmiştir[311].

Alacaklının temerrüde düşmesi için borçlunun edimi alacaklıya gereği gibi teklif etmiş olması, alacaklının önerilen edimi kabulden kaçınması ve bu kaçınmanın haksız olması gerekir. Yasa koyucu kısmi ifanın haksız şekilde alacaklı tarafından reddedilmesine ilişkin özel bir düzenleme yapmamıştır. Fakat alacaklı tarafından yetkisi olmadığı halde ve haksız şekilde reddedilmesi halinde de anılan hükümler uygulanır. Alacaklı temerrüdü nedeniyle alacak hakkı kural olarak ortadan kalkmaz. Fakat alacaklı açısından bazı sonuçlar doğurur. Bu sonuçlar; borçlunun sorumluluğunun hafifletilmesi[312], hasarın alacaklıya geçmesi, mütemerrit alacaklı ödemezlik def'ini ileri süremez, mütemerrit durumdaki alacaklı borçluyu temerrüde düşüremez, borçlu mütemerrit durumdaki alacaklı için yaptığı masrafları talep edebilir. Borçlunun mütemerrit durumdaki alacaklıya karşı borçlanılan şeyi tevdi hakkı vardır. Alacaklının temerrüdüne rağmen işlemeye devam eden faiz tevdiin gerçekleşmesi ile durur[313]. Tevdi şartları TBK m. 107'de düzenlenmiştir[314].

5.1 Edim Bir Bütün Olarak İfası Gereken Bir Edim Olmalıdır

Niteliği gereği bölünebilir olmayan edim bir bütün teşkil eden edimdir. Edimin bütünlük teşkilinin tespitinde; edimin ekonomik yönü, tarafların iradeleri ve iş hayatının gerekleri önem taşımaktadır[315].

Önceki bölümlerde de belirtildiği üzere sözleşmenin konusunu oluşturan edim bir hayvanın teslimi ise bu durumda bir bütünü teşkil eden edimden söz edilir. Zira hayvanın

---

[311] TBK m. 106 "Yapma veya verme edimi gereği gibi kendisine önerilen alacaklı, haklı bir sebep olmaksızın onu kabulden veya borçlunun borcunu ifa edebilmesi için kendisi tarafından yapılması gereken hazırlık fiillerini yapmaktan kaçınırsa, temerrüde düşmüş olur. Alacaklı, müteselsil borçlulardan birine karşı temerrüde düşerse, diğerlerine karşı da temerrüde düşmüş olur."

[312] **EREN, s. 1040,** "Bu husus kanunda doğrudan düzenlenmemiştir. Fakat eser sözleşmeleri yönünden TBK m. 483/I'de ile alacaklı temerrüde düşmüş ve eser de beklenmedik bir olay nedeniyle yok olmuşsa bile yüklenici yaptığı işin ücret ve giderlerini talep edebilir."

[313] **EREN,** s. 1042; **KILIÇOĞLU,** s. 697 vd.

[314] TBK m. 107 "Alacaklının temerrüde düşmesi durumunda borçlu, hasar ve giderleri alacaklıya ait olmak üzere, teslim edeceği şeyi tevdi ederek borcundan kurtulabilir. Tevdi yerini, ifa yerindeki hâkim belirler. Bununla birlikte ticari mallar, hâkim kararı olmadan da bir ardiyeye tevdi edilebilir."

[315] **SAYMEN/ELBİR,** s. 593; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 9; **OSER/SCHÖNENBERGER,** s. 598.

daha küçük parçalara bölünme ihtimali söz konusu değildir. Böyle bir şey daha küçük parçalara ayrıldığı takdirde varlığının tanım ve niteliğini kaybetmektedir. Buna karşılık edimin konusunu para borcu gibi bölünebilir bir edim oluşturuyorsa ve edimin bir bütün olarak ifası gerekmiyorsa, borçlu kısmi ifada bulunabilecektir.

Ayrıca bir sözleşmede birden fazla edimin olması bunların bir birlik teşkil ettiği anlamına da gelmeyecektir[316]. Örneğin Ahmet ÜMİT ve İhsan Oktay ANAR' ın kitaplarının bir defada sipariş edilmesi fakat yalnız Ahmet ÜMİT' in kitabının teslim edilmesi kısmi ifa olarak değerlendirilmeyebilir. Fakat Harry Potter Serisinin sipariş edilmesi ve bunlardan ikisinin teslim edilmesi halinde bu durum kısmi ifa olarak kabul edilebilir[317]. Günümüzde ifanın kısmi nitelik taşıyıp taşımadığının tespiti açısından taraf iradeleri ve iş hayatının gereklerinin yanı sıra tüketiciler açısından da bir değerlendirme ölçütünü dikkate almak yerinde olacaktır. Bu noktada tüketicinin beklediği menfaate ulaşıp ulaşmadığı konusunun önemli olacağı düşüncesindeyiz.

Ayrıca sözleşme ilişkisi ile birden çok edimin ifası kararlaştırılmış ve edimler arasında da ekonomik ve fonksiyonel bağ bulunmuyorsa bölünemez edimden söz edilemez. Bu durumda sözleşmede aksi kararlaştırılmadığı takdirde her edimi diğerinden bağımsız olarak ifa edebilir[318].

Niteliği gereği edimin bölünebilir olması halinde alacaklı kural olarak kısmi ifayı talep edebilir ya da bir kısmı için dava açabilir (HMK m. 109/I). Alacaklının kısmi ifayı talep etmesi halinde borçlu borcun kendisi tarafından ikrar edilmiş kısmını ifadan kaçınamayacaktır (TBK m. 84/I; BK m. 68/c.1). Borçlu tarafından kısmi ifa yerine borcun tamamının ifası da teklif edilebilir. Alacaklı mütemerrit duruma düşmemek için bütünüyle ifayı kabul etmek zorundadır[319].

[316] **SAYMEN/ELBİR,** s. 593; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1018.

[317] **OSER/SCHÖNENBERGER,** s. 598.

[318] **EREN,** s. 944; **GÜMÜŞ,** s. 607.

[319] **NOMER,** s.269; **KILIÇOĞLU,** s.62; **EREN,** s. 944.

5.2 Borcun Tamamı Muaccel Olmalıdır

Alacaklının kısmi ifayı reddedebilmesinin koşullarından biri de alacağın muaccel olmasıdır. Alacağın muaccel olması ifa zamanına ilişkin bir konu olup bu husus TBK m. 90-98 arasında düzenlenmiştir. Anılan hükümlerin aksine bir düzenleme olmadığı takdirde zaman unsurunun etkili olduğu tüm hukuki fiillerde uygulama alanı bulmaktadır[320].

Borçlu temerrüdünün şartlarından biri olan muacceliyetin kanunda bir tanımı yoktur ancak borcun bir niteliği kabul edilir ve alacaklının borç konusu olan edimi borçludan talep ve dava edebilme yetkisi olarak ifade edilir.

Borç ifa edilebilir ancak henüz muaccel değilse, alacaklı, borçludan edimin ifasını talep ve dava edemez, burada borçlu temerrüdü söz konusu değildir. Ancak borçlu, alacaklıya borç henüz muaccel olmadan önce ifada bulunmayacağını bildirirse, temerrüde düşmüş olur.

Henüz muaccel olmayan bir borç, borçlu tarafından alacaklıya teklif edilirse alacaklı ancak haklı nedenlerle bu ifa teklifini reddedebilir.

Borçlunun sahip olduğu def'iler muacceliyeti ve temerrüdü engellemez ancak bu def'ileri ileri sürerek temerrüdün kendi üstünde doğurabileceği olumsuz etkileri önleyebilir.

Alacağın muaccel olacağı an değişik şekillerde belirlenebilir. Alacaklı ve borçlunun anlaşması, kanun, hukuki işlemin niteliğine göre belirlenebilir. Eğer muacceliyet anı belirlenmemişse TBK m. 90 gereğince alacak doğduğu an muaccel olur[321].

TBK m. 90 ile süreye bağlanmamış borçlar yönünden 91 ve 92' de ise süreye bağlanmış borçlar yönünden düzenleme yapılmıştır[322]. İfa zamanının etkisi iki yönlüdür.

---

[320] **KILIÇOĞLU,** s. 571; **EREN,** s. 969.

[321] TBK m. 90 "İfa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur."

[322] TBK m. 91 " Borcun ifası için bir ayın başlangıcı veya sonu belirlenmişse, bundan ayın birinci ve sonuncu günü; ayın ortası belirlenmişse, bundan da ayın onbeşinci günü anlaşılır. Borcun ifası için gün belirtilmeksizin sadece ay belirlenmişse, bundan o ayın son günü anlaşılır."

TBK m. 92 "- Bir borcun veya taraflardan birine düşen herhangi bir yükümlülüğün sözleşmenin kurulmasından başlayarak belli bir sürenin sonunda ifası gerekiyorsa, ifa zamanı aşağıdaki biçimde belirlenir:

1. Gün olarak belirlenmiş süre, sözleşmenin kurulduğu gün sayılmaksızın, bu sürenin son günü dolmuş olur. Sekiz veya onbeş gün olarak belirlenmiş süre ise, bir veya iki haftayı değil, tam sekiz veya onbeş günü ifade eder.

2. Hafta olarak belirlenmiş süre, son haftanın sözleşmenin kurulduğu güne ismen uyan gününde dolmuş olur.

Bunlardan ilki alacağın talep ve dava edilebilir hale gelmesini yani muacceliyeti ifade eder. İkinci yönü ise borcun borçlu tarafından ifa edilebileceği anı ifade etmektedir[323]. Alacağın muaccel olması borcun ifasının vadelere ya da taksitlere ayrılmış olmaması durumunu ifade etmektedir[324].

Alacağın tamamı muaccel olmamışsa alacaklının kısmi ifayı ret hakkı söz konusu değildir. Bu durumda kısmi ifayı kabul etmekle yükümlüdür[325]. Alacağın tamamının muaccel olmaması durumunda alacaklı yapılan ifayı kısmi ifa olduğu gerekçesi ile reddedemez. Aksi takdirde alacaklı temerrüdüne düşer.

Taraflar arasında yapılan sözleşme ile bir ton çimentonun; sözleşmeden bir ay sonra 500 kilogramının ondan bir ay sonra da gerisinin teslim edileceğinin ve ödemelerin de teslimden sonra yapılacağının kararlaştırılması halinde, birinci vadede alacaklı çimentonun yarısının teslimini muacceliyetin gerçekleştiği iddiası ile reddedemeyecektir. Zira borcun tamamı yönünden muacceliyet sözleşmenin imzalanmasından iki ay sonra gerçekleşmektedir.

Eser sözleşmesi açısından konu yasa ile açıkça düzenlenmiştir[326]. Buna göre teslim anında eserin teslim edilen bölümüne ilişkin alacağın tamamı muaccel olur. Bu durumda hem eseri teslim borcu yönünden hem de yapılacak ödeme yönünden her kısım muaccel oldukça taraflar ifayı kabul yükümlülüğü altındadır. Hatta burada alacaklıya kısmi ifa yetkisinin tanındığını savunan görüşler de vardır [327].

---

3. Ay olarak veya yıl, yarıyıl ve yılın dörtte biri gibi birden çok ayı içeren bir zaman olarak belirlenmiş süre, sözleşmenin kurulduğu gün ayın kaçıncı günü ise, son ayın bunu

karşılayan gününde dolmuş olur. Son ayda bunu karşılayan gün yoksa süre, bu ayın son günü

dolmuş sayılır.

4. Yarım aydan onbeş günlük süre anlaşılır. Bir veya birden çok ay ve yarım ay olarak belirlenmiş sürenin dolduğu gün, son aya onbeş gün eklenerek belirlenir. Bu kurallar, sürenin sözleşmenin kurulmasından başka bir andan işlemeye başladığı durumlarda da uygulanır. Borçlu, belirli bir süre içinde yerine getirilmesi gereken bir borcu, bu sürenin dolmasından önce ifa etmekle yükümlüdür."

[323] **EREN,** s. 969 **"**Kural olarak borcun muacceliyeti ile ifa edilebilirliği aynı anda gerçekleşmektedir."

[324] **SAYMEN/ELBİR,** s. 593.

[325] **EREN,** s. 944; **KILIÇOĞLU,** s.619; **REİSOĞLU,** s.299; **GÜMÜŞ,** s. 613.

[326] TBK m. 479/2 "Eserin parça parça teslim edilmesi kararlaştırılmış ve bedel parçalara göre belirlenmişse, her parçanın bedeli onun teslimi anında muaccel olur."

[327] Bu görüş için bknz. **ŞEN,** dn 396'daki yazarlar, s. 102.

5.3 Borcun Tamamı Çekişmesiz Olmalıdır

TBK m. 84'de "Borcun tamamı belli ve muaccel ise, alacaklı kısmen ifayı reddedebilir. Alacaklı kısmen ifayı kabul ederse borçlu, borcun kendisi tarafından ikrar olunan kısmını ifadan kaçınamaz." Anılan maddenin birinci fıkrasında borcun belli olması ile kast edilen borcun miktar ve nitelikleri konusunda alacaklı ve borçlu tarafın aralarında bir ihtilafın olmamasıdır. Bu durum tarafların birbiri ile uyumlu iradelerinden ya da anlaşmalarından kaynaklanabileceği gibi mahkeme kararından da kaynaklanabilir[328].

Edimin belli yani taraflar arasında çekişmesiz olması nedeniyle alacaklının kısmi ifayı kabul yükümlülüğünün olmayışı ikinci fıkra ile de sabittir. Zira maddenin ikinci fıkrasında da kısmi ikrar halinde yani borcun bir bölümü açısından taraf iradelerinin uyum göstermesi durumunda borçluya bu bölüm nispetinde ifa yükümlülüğü getirilmiştir. Diğer bir anlatım ile borçlu tarafından borcun bir kısmına itiraz edilmişse alacaklı borçlu tarafından ödenen çekişmesiz kısma ilişkin kısmi ifayı kabul etmek zorundadır[329].

Bu konu ile ilgili olarak yargı kararlarında ve uygulamada karşılaşılan önemli bir kavram alacağın "likit" olmasıdır. Yargıtay 21 HD 19.10.2017 tarih ve 2016/8999 E-2017/7992 K. "Genel bir kavram olarak, "likid (ligiude) alacak"; "tutarı belli (muayyen), bilinebilir, hesaplanabilir alacaktır" Likit bir alacaktan söz edilebilmesi için; ya alacağın gerçek miktarının belli ve sabit olması ya da borçlusu tarafından belirlenebilmesi için bütün unsurların bilinmesi veya bilinmesinin gerekmekte olması; böylece, borçlunun borç tutarını tahkik ve tayin etmesinin mümkün bulunması; başka bir ifadeyle, borçlunun yalnız başına ne kadar borçlu olduğunu tespit edebilecek durumda olması gerekir. Bu koşullar yoksa, likit bir alacaktan söz edilemez (YHGK 17.10,2012 gün ve 2012/9-838-715 sayılı ilamı)[330]."

Yargıtay'a göre, itirazın iptali davalarında, icra takibinden sonra ve davadan önce yapılan kısmi ödemeler borçtan düşülür ve bunlar yönünden icra inkâr tazminatına

---

[328] **ŞEN,** "Yargıtay faturaya dayanan alacakları, protokolden kaynaklanan alacakları, ödünç sözleşmesinden kaynaklanan alacakları ve satış bedeline ilişkin alacakların likit alacakları olarak kabul etmektedir.", s. 103

[329] **EREN,** s. 944; **GÜMÜŞ,** s. 613; **REİSOĞLU,** s.300; **ŞENGÜL,** s. 293; **KILIÇOĞLU,** s. 619; **ŞENYÜZ,** s. 144.

[330] www.karartek.com; benzer yönde bknz. Yargıtay 21 HD 19.10.2017 tarih ve 2016/13594 E ve 2017/7994 K, Yargıtay 21 HD 19.10.2017 tarih ve 2017/655 E-7997 K., (www.karartek.com).

hükmedilemez[331]. Yargıtay pek çok kararında likit alacak konusunu ayrıntılı şekilde ele almıştır [332].

Bu durumda diğer şartların da gerçekleşmiş olması ve borcun tamamının da çekişmesiz yani belirli olması halinde alacaklının kısmi ifayı ret hakkının gerçekleştiğinden söz edilebilir.

[331] **NOMER,** s. 268.

[332] Yargıtay 19.10.2017 tarih ve 21 HD 2016/4612 E-2017/7985 K. " Genel bir kavram olarak, "likid (ligiude) alacak"; "tutarı belli (muayyen), bilinebilir, hesaplanabilir alacaktır" Likit bir alacaktan söz edilebilmesi için; ya, alacağın gerçek miktarının belli ve sabit olması, ya da, borçlusu tarafından belirlenebilmesi için bütün unsurların bilinmesi veya bilinmesinin gerekmekte olması; böylece, borçlunun borç tutarını tahkik ve tayin etmesinin mümkün bulunması; başka bir ifadeyle, borçlunun yalnız başına ne kadar borçlu olduğunu tespit edebilecek durumda olması gerekir. Bu koşullar yoksa, Likit bir alacaktan söz edilemez (YHGK 17.10,2012 gün ve 2012/9-838-715 sayılı ilamı). Ayrıca 5502 sayılı Kanun'un 36. maddesine göre Sosyal Güvenlik Kurumu her türlü dava ve icra harcından muaftır. Bu nedenle hüküm fıkrasının 2. bendinde "Harçlar Kanunu gereğince alınması gerekli 674,69.-TL'nin davalıdan alınarak davacıya verilmesine," karar verilmesi isabetsiz olmuştur. Somut olayda, likit bir alacak söz konusu olmadığından, Alacak yargılamayı gerektirdiğinden icra inkar tazminatına hükmedilmesi ve davacı ... harçtan muaf olduğundan ödemediği harcın Kuruma verilmesine hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.", (www.karartek.com).

BÖLÜM III

KISMİ İFAYI KABUL YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Aşağıda belirtilen şartların gerçekleşmesi durumunda alacaklı kısmi ifayı kabulle yükümlü olup alacaklı açısından bu bir borç değil, külfettir[333]. Zira kural olarak alacaklının edimi kısmi kabulünde bir menfaati yoktur.

Buna karşın alacaklının kısmi ifa talep etmesinde ise kural olarak bir sakınca yoktur. Borçlunun edimin bütün olarak ifasında menfaati varsa alacaklının kısmi ifa talebini reddedebilecektir. Fakat borçlunun edimin bütün olarak ifasında özel bir menfaati olmamasına rağmen salt borcundan kurtulmak gayesiyle kısmi ifayı reddedemez. Bu durumda borçlu kısmi ifadan geriye kalan kısım için alacaklıyı mütemerrit duruma düşürebilir[334].

1. SÖZLEŞME KISMİ İFAYA İZİN VERMEKTE İSE

Sözleşme, tarafların yani alacaklı ve borçlunun birbirine uygun irade beyanı ile oluşan bir hukuki ilişkidir[335]. İrade serbestisinin sözleşmeler hukukundaki yansıması ise sözleşme serbestisidir[336]. Sözleşme serbestisi; sözleşme kurma, sözleşmenin tarafını, şeklini,

---

[333] **ANTALYA,** s. 98; **GÜMÜŞ,** s. 619; Yargıtay 11 HD 09.03.2014 tarih ve 2003/7687 E-2014/2372 K. sayılı kararı "Mahkemece, BK.nun 68 nci maddesi hükmü uyarınca borcun miktarı muayyen olmamasına göre, alacaklının kısmen vukubulan ödemeyi kabulden kaçınamayacağı, kaldı ki, kısmı ödemeyi ihtirazı kayıt ile dahi kabul edebileceği gözetilerek, kısmi ödemenin anılan yasanın 68 nci maddesi hükmü uyarınca dikkate alınmaması dahi doğru bulunmamıştır.", (www.kazancı.com.tr).

[334] **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1019.

[335] TBK m. 1 "Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur."

[336] Yargıtay 13 HD 23.05.2017 tarih ve 2017/2106 E-2007/7296 K. "Hukuk sistemimizde, BK.nun 19. maddesindeki buyurucu hükümlere aykırı olmamak koşuluyla irade hürriyeti ve akit serbestisi sınırları içinde taraflar diledikleri gibi sözleşme yapabilirler. Sözleşme ilkesine egemen olan ve öncelikle uyulması ve uygulaması gereken hükümler sırasıyla, amir hükümler ve amir hükümlere aykırı olmamak kaydıyla tarafların kendi kararlaştırmalarıdır. Maktu ücrete tabi olan davalarda da vekalet ücreti sözleşmesi yapılabilir, Sözleşmeye bağlılık ve sözleşme serbestisi ilkeleri uyarınca tarafların kararlaştırdıkları sözleşmeye itibar edilir.", (www.hukukmedeniyeti.org).

tipini, içeriğini belirleme ve sözleşmeyi değiştirme ve sona erdirme özgürlüğünü kapsamaktadır.

Taraflar arasındaki sözleşme ile borçluya kısmi ifa yetkisi tanınması halinde alacaklı kısmi ifayı kabul etmek mecburiyetindedir[337]. Diğer bir deyişle, TBK m. 84'e aksi bir düzenleme taraflar arasındaki sözleşmeye konulacak bir hüküm ile kabul edilebilir. Kısmi ifaya ilişkin hüküm açıkça ya da zımnen de kararlaştırılabilir. Cari hesap açılması, edimin büyüklüğü gereğince belirlenen zamanlarda teslimat yapılacağının kararlaştırılması, sözleşme konusu edimin muaccel olan her kısmı için ayrı ayrı ceza koşulunun öngörülmesi zımnen kısmi ifanın kabulüne örnek olarak gösterilebilir[338]. Hatta kısmi ifaya izin veren sözleşme sonraki bir zamanda fakat ifa tarihinden önce de yapılabilir.

Alacaklının bölünebilir bir edimin yalnız bir kısımı için talepte bulunması halinde de borçlu kısmi ifaya yetkilidir. Aynı şekilde borçlu ödemede gecikmemişse kısmi ifayı anaparaya mahsup edebilecektir[339].

Borçluya kısmi ifa yetkisinin tanınması durumunda alacaklı artık kısmi ifayı reddedemez. Borçlunun bu durumdaki kısmi ifa teklifi hukuka uygun olup ifa oranında borcu sona erdirir.

Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde de taraflar edimin kısım kısım ifa edilmesini kararlaştırabilirler. Bazı sözleşme türlerine göre açıklamak gerekirse; taraflar eser sözleşmelerinde edimin kısım kısım ifasını kararlaştırabilirler. TBK m. 479/II "Eserin parça parça teslim edilmesi kararlaştırılmış ve bedel parçalara göre belirlenmişse, her parçanın bedeli onun teslimi anında muaccel olur." Bu durumda taraflar sözleşme ile bağlı olup alacaklı, eserin kısım kısım teslimini reddedemez. Anılan hüküm gereğince alacaklı da eserin teslimi karşılığında para ödeme borcunu muaccel kısım yönünden yapmakla yükümlüdür.

Taraflar taşınır ve taşınmaz satım sözleşmesinde de edimin kısım kısım ifasını kararlaştırabilirler. Burada taşınmazın tapuda devir ve teslimi ya da bölünemez nitelikte taşınır eşyanın bölünemez edimler olması nedeniyle kısmi ifası kararlaştırılamaz. Fakat satın alan tarafın para borcunun kısım kısım ifası kararlaştırılabilir.

---

[337] **ANTALYA,** s. 98; **VON THUR,** s. 474.

[338] **GÜMÜŞ,** s. 620, **ŞEN,** s. 109.

[339] **EREN,** s. 945; **ŞENGÜL,** s. 293; **KILIÇOĞLU,** s. 619.

Kira sözleşmesi Türk Borçlar Kanunu'nun özel hükümlerinde düzenlenmiştir. Kira sözleşmesine ilişkin düzenlemelerin en önemli özelliği de kiracıyı özel olarak korumasıdır. Kira sözleşmesi, TBK m. 299 ile tanımlanmıştır[340]. Kira sözleşmelerinin ifa zamanı ise TBK m. 314'de "Kiracı, aksine sözleşme ve yerel âdet olmadıkça, kira bedelini ve gerekiyorsa yan giderleri, her ayın sonunda ve en geç kira süresinin bitiminde ödemekle yükümlüdür." şeklinde hükme bağlanmıştır. Yerel adetler gereğince taraflar yıllık kira bedellerinin peşin olarak ödenmesini kararlaştırabilirler. Anılan hüküm gereğince tarafların kira ödeme borcunu birden çok fakat sözleşme süresinden az vadelere bölmeleri mümkündür. Yukarıdaki bölümlerde ayrıntılı şekilde açıklandığı üzere aylık kira ödeme borcu kısmi ifa niteliğinde değilse de değindiğimiz ihtimal gereğince TBK m. 314'e göre toplam kira borcunun kısım kısım ifası taraflarca kararlaştırılabilir.

2. EDİMİN NİTELİĞİNİN KISMİ İFAYA UYGUN OLMASI VE TARAFLARI BİRDEN FAZLA OLAN BORÇ İLİŞKİLERİ BAKIMINDAN EDİMİN NİTELİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Burada sözü edilen nitelik kaliteye ilişkin olmayıp edim türlerinden niteliklerine göre edim olarak ifade edilen bölünebilir-bölünemez edimlerdir. Edimin kısmi ifa edilmeye uygun olabilmesi için bölünebilir bir edimden oluşması gerekmektedir[341]. Örneğin bir kuş, bir tablo ya da bahçe sulama işi niteliği itibariyle daha küçük parçalara ayrılamayan bölünemez edimlerdir. Bölünemez edimler kısmi ifa edilmeye uygun değillerdir.

Borç ilişkilerinde alacaklı ya da borçlu taraf birden fazla kişiden oluşabilir. Alacaklı ya da borçlu tarafın birden fazla olduğu borç ve alacak ilişkilerinin bu niteliği de kısmi ifa konusunda belirleyici olabilir. Bölünemeyen borçluluk ve alacaklılık, müteselsil borçluluk ve alacaklılık, kısmi borç ve alacaklılık, kümülatif borç ve alacaklılık hallerinde alacaklı ya da borçlu taraf birden fazladır[342] ve tali borçta ise borçlu taraf birden fazla kişiden

[340] TBK m. 299 "Kira sözleşmesi, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşmedir."

[341] **OLGAÇ;** s. 148

[342] Bu görüş için bknz **EREN,** s. 1220 vd., "EREN, tarafları birden fazla kişiden oluşan borçluluk ve alacaklılık ilişkilerinde önce bireysel borç ve alacak ilişkisi ve elbirliği halinde borç ve alacak ilişkisi ayrımı yapmıştır. Bireysel borç ilişkisinde borçlular borcun tamamından ya da bir kısmından sorumludurlar. Bireysel alacak ilişkisinde ise alacaklıların borçludan borcun tamamını ya da bir kısmını ayrı ayrı talep hakları söz konusudur. Elbirliği halinde alacak ve borç ilişkisinde ise alacaklı ya da alacaklıların edimi borçlu ya da borçluların

oluşmaktadır[343]. Uygulamada bunların yaygın olarak ortaya çıkan örnekleri kısmi borçluluk ve müteselsil borçluluktur[344]. Tali borç; edimin borçlulardan birinin ifa etmemesi halinde diğer borçlunun sorumlu olduğu borç türüdür[345].

Bölünemeyen borç; parçalara ayrılması halinde niteliğinde ve değerinde değişim yaşanan edime ilişkindir. Ayrıca bölünmenin olanaksızlığı tarafların iradelerinden yani sözleşmeden de kaynaklanabilir. Bölünemeyen edimlerin ne şekilde ifa edileceği TBK m. 85' te düzenlenmiştir. Buna göre eğer bölünemeyen borcun birden fazla alacaklısı varsa borçlu hepsine birden ifa ile yükümlüdür. Eğer sözleşme konusu bölünemeyen edimin birden fazla borçlusu varsa her birinin borcun tümünden sorumluluğu bulunmaktadır. Yapma ve yapmama edimleri bölünemeyen edimlere örnek verilebilir[346]. Bölünemeyen borç sonradan bölünebilir hale de gelebilir. Bölünemeyen edimin imkânsız hale gelmesi ya da borçlunun kusuru nedeniyle ifa edilememesi halinde tazminat borcunun doğması halinde durum böyledir[347]. Bu durumda edim para borcuna dönüşeceğinden kısmi ifa ihtimali gündeme gelebilir.

Eğer borçlu tarafın birden fazla olduğu bir borç ilişkisinin konusunu bölünemeyen edim oluşturuyorsa her bir borçlu edimin tümünün ifasından sorumludur. İfanın borçlulardan biri tarafından ifası halinde alacaklı ile arasında halefiyet ilişkisi oluşur. Bölünemeyen edimi ifada bulunan borçlu, alacaklıya halef olur ve diğer borçlulardan payları oranında alacağını talep edebilir. Yasa koyucu bölünemeyen edimlerin ifasını müteselsil borçluluktan ayırsa da TBK m. 85/3 ile borçluların kendi aralarındaki ilişki bakımından müteselsil borçluluk ile

---

tamamından ancak birlikte talep hakkı ve borçluların da edimi hep birlikte bölmeden ifa etme yükümlülüğü vardır. Elbirliği halinde borç ilişkisine uygulamada nadiren rastlanmaktadır ve yasada düzenlenmemiştir. Tipik örnekleri miras ortaklığı ve adi ortaklıktır."

[343] **AYAN,** s. 30 vd.; **EREN,** s. 1220.

[344] **KILIÇOĞLU,** s. 765.

[345] **EREN,** s. 1223 "Bu borç türünde ikinci derecede borçlunun sorumluluğu birinci derece borçlunun edimi ifa etmemesine bağlıdır. Bu borç türüne kefalet örnek gösterilebilir."

[346] Yargıtay 12 HD 09.12.1982 tarih ve E. 9039, K. 9255 "Borçlu, bölünebilen kira borcundan payına düşenle sorumludur. Sözleşmede iki kiracı vardır ve bunlardan (Cengiz) hakkında takip yapılmamış olup, takip yapılan (Murat)'ın hissesine düşen tutar üzerinden itirazın kaldırılması gerekir. Kiracılar arasında zorunlu dava arkadaşlığı olup, bunlardan biri hakkındaki takiple kiralanın boşaltılması istenemez. Kiralananın boşaltılması borcu bölünebilen borçlardan değildir", **UYGUR,** s. 69.

[347] **KARAHASAN,** s. 757; **FEYZİOĞLU,** s. 30; **ŞENYÜZ,** s. 144; **ANTALYA,** s. 100; **EREN, s.** "Borçlulardan birinin kusuru nedeniyle borç ifa edilemediyse tazminat sorumluluğu sadece o borçluya ait olacaktır."

aynı sonuca bağlamıştır[348]. Alacaklı ya da borçlu tarafın birden fazla kişiden oluştuğu sözleşmelerin doğuşunda edimin niteliği etkili değildir. Fakat mahiyeti gereği bölünemeyen bir edimin birden fazla borçlu ya da alacaklısı vardır[349].

Müteselsil borç; birden fazla borçlunun her birinin alacaklıya edimin tümünün ifası ile sorumlu olduğu, alacaklının da her bir borçluya borcun tamamı nedeniyle başvuru hakkının bulunduğu ve borçlulardan birinin ifası ile borcun sona erdiği bir borç ilişkisidir. Müteselsil borçlulukta, borçlulardan her biri borcun tamamından sorumlu olmakta birlikte borçlulardan biri ya da birkaçı borcu ifa ederek veya takas beyanında bulunarak borcu kısmen veya tamamen sona erdirirse, diğer borçlular da borcun sona eren kısmı için alacaklıya karşı borçtan kurtulurlar. Böylece alacaklı diğer borçlulardan herhangi bir talepte bulunamaz. Ancak eğer borcun tümü değil de bir kısmı sona erdirilmişse, alacaklı sona ermemiş borcun ifasını diğer borçlulardan istemeye devam edebilir. Bundan fazlasını isteyemez. Borçlular, diğer borçluların varlığını ileri sürerek borcun ifasından kaçınamaz ayrıca borcun bir kısmını ödeyeceğini kalan kısmın diğer borçlulara ait olduğunu ileri süremez. Borç aynı miktarda ise borçlulardan her biri aynı miktarın tamamından sorumludur. Ancak borçlandıkları miktarlar birbirlerinden farklı ise müteselsil borç en az borç miktarında mevcut olur. İfada bulunan ve diğer borçlulara rücu hakkına sahip olan borçlu, ifada bulunduğu oranda alacaklının haklarına halef olur. Halefiyet, alacaklıya ait hakların alacaklıya ödeme yapıldığı miktarda rücu hakkına sahip müteselsil borçluya geçmesidir. Alacaklı ve ifada bulunan borçlu isterlerse bu halefiyet ilişkisini ortadan kaldıracak bir sözleşme yapabilirler. Borçluların kendi aralarındaki ilişki iç ilişkidir ve bu ilişkide müteselsil borçluluk değil kısmi borçluluk geçerlidir. Buna göre alacaklıya ifada bulunan borçlu diğer borçlulara rücu hakkına sahiptir. Ancak bu rücu hakkı müteselsil sorumluluğa yol açmaz. Başka bir deyişle borcu ödeyen borçlu diğer borçlulara borcun tamamı için başvuramaz yalnızca her birine düşen borç miktarı oranında başvurabilir. TBK m. 167' ye göre aralarındaki ilişkiden aksi kararlaştırılmadıkça veya müteselsil borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, borçlulardan her biri, alacaklıya yapılan ifadan

[348] **EREN,** s. 1221; karşıt görüş için bknz **FEYZİOĞLU,** s. 32 " Bu hüküm benzerliğine rağmen taksimi kabil olmayan bir borcun müteaddit borçluları arasında (müteselsil borçluluk) durumu yoktur. Teselsüle benzeyişi tamamen şeklidir, sathidir… Bölünemeyen bir borcun - tazminat borcuna dönüşmesinde olduğu gibi- bölünebilir hale dönüşmesinde dahi müşterek borçluları arasında müteselsil sorumluluğun devam edeceği fikri tartışılmış ise de teselsülün ancak kanunda veya akidde bilhassa açıklanmış olan hallerde söz konusu edilebilmesi ve teselsülün varsayılamayacağı prensipleri karşısında bu fikir, haklı olarak kabul edilmemiştir."

[349] **AYAN,** s. 31.

birbirlerine karşı eşit oranda sorumludurlar[350]. Rücu hakkının doğması için borçlulardan birinin borcun tamamını veya kendi borcundan fazla bir miktarı alacaklıya ifa etmesi gerekmektedir. İfada bulunan borçlu, alacaklı tarafından ibra edilmek suretiyle borçtan kurtulan bir borçluya da rücu edebilir. Çünkü ibra iç ilişkiye etki etmez. Alacaklı da ibra ettiği borç miktarını diğer borçlulardan isteyemez. Ortak def'ilerden birini bildiği halde ileri sürmeyen borçlu, alacaklıya ifada bulunmuşsa bile diğer borçlulara rücu edemez[351].

Borçluların borçları aynı türden veya değişik türden olabilir. Borçlu tarafta birden fazla kişinin yer alması, kendiliğinden müteselsil borçluluğa yol açmaz. Adi işlerde müteselsil borçluluk istisnadır. Müteselsil borç ya sözleşmeden ya da kanundan doğar. Müteselsil borç ilişkisinin sözleşmeden doğduğunu söylemek için borcun varlığına ilişkin iradelerin açık bir şekilde sözleşmeden anlaşılması gerekmektedir. Eğer anlaşılamıyorsa müteselsil borçtan söz edilemez. Kanundan doğan müteselsil borçluluk da istisnaidir. Sözleşmede kararlaştırılmamış ve kanunda da böyle bir sorumluluk hali yoksa yine daha önce bahsettiğimiz gibi borçlular, borçlarından kendi borçları oranında kısmen sorumlu olurlar. Kanundan doğan müteselsil borçluluğun en çok karşımıza çıkan halleri; haksız fiillerden sorumlulukta müteselsil borçluluk, ticari borçlarda teselsül karinesi, mirasçıların miras bırakanın borçlarından dolayı kanunen müteselsil sorumluluğu, TKHK m. 4'e göre müteselsil sorumluluk[352], borca katılma ve sözleşmeye katılmadır.

Borçlulardan herhangi birinin ya da tamamının, borcun tamamını ya da bir kısmını ifa ve takas ile sona erdirmiş olmasıyla borçlular borçtan kurtulmuş olur. Kısmi olarak ifada bulunulmuşsa borç ancak ifa veya takas edildiği miktar oranında sona erer. Müteselsil borç, hak düşürücü sürenin işleyip geçmesi, ibra, alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi, kusursuz sonraki imkânsızlık, zamanaşımı, borcun yenilenmesi hallerinde alacaklı tatmin edilmeksizin sona erer. Alacaklının borçlulardan birini borçtan ibra etmesi veya borcu ertelemesi kişisel etki doğurur. Yani sadece ibra edilen veya borcu ertelenen borçlu için sonuç doğurur. Borçlulardan birinin şahsında alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi halinde

---

[350] TBK m. 167 "Aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, borçlulardan her biri, alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı eşit paylarla sorumludurlar. Kendisine düşen paydan fazla ifada bulunan borçlunun, ödediği fazla miktarı diğer borçlulardan isteme hakkı vardır. Bu durumda borçlu, her bir borçluya ancak payı oranında rücu edebilir. Borçlulardan birinden alınamayan miktarı, diğer borçlular eşit olarak üstlenmekle yükümlüdürler."

[351] **EREN,** s.1224 vd., **KILIÇOĞLU,** s. 766 vd.

[352] TKHK m. 4/6 "Tüketici işlemlerinde, tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsi teminatlar, her ne isim altında olursa olsun adi kefalet sayılır. Tüketicinin alacaklarına ilişkin karşı tarafça verilen şahsi teminatlar diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça müteselsil kefalet sayılır."

borç yalnız onun için sona erer. Borcun yenilenmesi halinde de sadece alacaklı ve yenilemeyi yapan borçlu hakkında borç sona erer. Alacaklının, borçlulardan biri tarafından yapılmak istenen ifayı reddetmesi halinde diğer borçlular da bu sonuçtan yararlanır.

Müteselsil alacaklılık ise birden fazla alacaklının her birinin tek bir borçludan edimin kendisine ifasını talep etme yetkisinin bulunduğu, borçlunun da alacaklılardan birine edimin tamamını ifa ederek borçtan kurtulabilme yetkisine sahip olması şeklinde tanımlanabilir. Müteselsil alacaklılık da müteselsil borçluluk gibi istisnaidir ve sözleşmeden ya da kanundan doğabilir. TBK m. 322/III "Alt kiracı, kiralananı kiracıya tanınandan başka biçimde kullandığı takdirde kiracı, kiraya verene karşı sorumlu olur. Bu durumda kiraya veren, kiracısına karşı sahip olduğu hakları alt kiracıya veya kullanım hakkını devralana karşı da kullanabilir." hükmüne yer vermiştir. Buna göre alt kiraya verenin kiracıya karşı kiralayan ile birlikte kiralananı sözleşmeye uygun şekilde kullanmasını talep etme hakkı vardır. Bir görüşe göre TBK m. 85 gereği de alacaklılar arasında müteselsil alacak söz konusudur[353].

Müteselsil borçluluk ve alacaklılık bakımından edimin konusu bölünebilir bir edim olması halinde kısmi ifa mümkündür. Fakat müteselsil borç ya da alacaklılığın doğması açısından edimin bölünebilir olması şart değildir. Bölünemeyen borçlar yönünden de kanun gereği ya da taraflar arasındaki anlaşma gereğince müteselsil borç ya da alacak ilişkisi kurulabilir[354].

Kısmi borç; borçluların alacaklıya karşı edimin bir kısmından sorumlu olduğu borç türüdür. Kısmi alacaklılık ise birden fazla alacaklının tek bir borçludan alacağın bir kısmını talep yetkisine sahip olduğu alacaklılık durumudur. Kısmi borcun doğumu açısından edimin bölünebilir olması belirleyicidir[355]. Yukarıda ayrıntılı olarak incelenmiştir[356].

Kümülatif borç; burada birden fazla borç söz konusudur ve alacaklı diğer borçlulara başvuru haklarını kaybetmeden borçlulardan birinden edimin tümüyle ifasını talep edebilir. Kümülatif borcun en tipik örneği sigorta sözleşmeleridir[357]. Şahıs sigortalarında rizikonun gerçekleşmesi ile sigortalı hem sigortacıdan hem de zarar verenden zararının tazminini talep

[353] Bu görüş için bknz. **KILIÇOĞLU,** s. 780.

[354] **ACAR, Faruk;** Türk-İsviçre Medeni Hukukunda Alacaklılar Arası Teselsül, Ankara, 2003, s. 51.

[355] **KILIÇOĞLU,** s. 765.

[356] bknz. s. 60.

[357] **EREN,** s. 1223

edebilir. Zarar verenin ifası sigortacının sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı gibi tam tersi durumda da zarar verenin sorumluluğu ortadan kalkmaz. Burada esasen taraflar birden fazla değildir. Borç ilişkisi birden fazla olup borcun doğduğu hukuki ilişkiler birbirinden farklıdır.

Kümülatif alacaklılıkta da birden fazla alacaklı ve birden fazla borç ilişkisi vardır. Alacaklılardan birine yapılan ifa diğerine olan ifa sorumluluğunu kaldırmaz. Uygulamada kümülatif alacaklılık ilişkisine pek rastlanmamaktadır[358]. Kümülatif borçluluk ve alacaklılığın doğumu açısından edimin bölünebilir olması belirleyici değildir. Zira aslında ortada birden fazla borç ilişkisi olduğu için birden fazla edim söz konusudur.

3. DÜRÜSTLÜK KURALININ KISMİ İFAYA İZİN VERMESİ

Dürüst davranma başlıklı TMK m. 2 "Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz." kuralını getirmiştir. Anılan hükmün birinci fıkrası dürüstlük kuralını ikinci fıkrası ise "hakkın kötüye kullanılması yasağını" düzenlemektedir.

ATEŞ' e göre dürüstlük kuralı "dürüst insanın davranışlarına göre hukuki ilişki içinde göz önünde bulundurulması gereken iyiniyet" dir. Dürüstlük kuralının aktörü ise dürüst, makul, davranışlarının sonucunu bilen, orta zekalı insandır. Buradaki iyiniyet sübjektif değil objektif iyiniyettir Dürüstlük kuralının sözleşmeler alanındaki etkileri ise alacaklı ve borçluya ait sınırların belirlenmesi, hukuki ilişkilerin ve irade beyanının yorumlanması ve güven ilişkisinin temelinde ortaya çıkar. Ayrıca dürüstlük kuralı herhangi bir özel hukuk ilişkisi içerisinde olmasa da kişilere davranışlarında dürüst olma yükümlülüğü getirmektedir[359].

Tezimizin konusu bakımından dürüstlük kuralı gereği kısmi ifanın kabulü zorunluluğundan söz edilebilir[360]. Yukarıda ifade edildiği gibi bu zorunluluk taraflar

[358] **EREN,** s. 1242

[359] **ATEŞ,** Derya; Sözleşme Özgürlüğü Yönünden Dürüstlük Kuralları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2007, S. 72, s.72; **EREN,** s. 19.

[360] **ANTALYA,** s. 101; **REİSOĞLU,** s. 299; **VON THUR,** s. 474.

arasındaki kısmi ifaya izin veren sözleşmeler için söz konusu olabileceği gibi böyle bir sözleşme olmasa bile halin icabı dürüstlük kuralının devreye girmesine neden olabilir.

Borçlu tarafından bölünebilir edimin çok büyük bir kısmının ifası halinde bu durumun varlığından söz edilir[361]. Ayrıca edimin boyut ve miktarları da tek bir seferde ifayı olanaksız kılabilir. Bu durumda da dürüstlük kuralı gereği alacaklının kısmi ifa yükümlülüğünden söz edilir. Fakat burada dikkatten kaçmaması gereken nokta kuralın edimin bütünlüğü ilkesi olmasıdır. Bu nedenle dürüstlük kuralı gereği kısmi ifanın mümkün olduğu haller istisnai olup somut olayın değerlendirilmesi titizlikle yapılmalıdır[362].

4. TİCARİ TEAMÜLÜN KISMİ İFAYA İZİN VERMESİ

Ticaret hukuku her ne kadar borçlar hukukundan ayrı bir hukuk dalı olsa da önemli oranda genel borç ilişkileri ile önemli özellikler göstermesi nedeniyle borçlar hukuku ile bağlantılıdır. Öyle ki TTK m. 1 ile borçlar hukuku ile arasındaki bağlantıyı kurmuştur[363].

TTK m. 1 "Türk Ticaret Kanunu, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun ayrılmaz bir parçasıdır. Bu Kanundaki hükümlerle, bir ticari işletmeyi ilgilendiren işlem ve fiillere ilişkin diğer kanunlarda yazılı özel hükümler, ticari hükümlerdir. Mahkeme, hakkında ticari bir hüküm bulunmayan ticari işlerde, ticari örf ve âdete, bu da yoksa genel hükümlere göre karar verir." hükmünü getirmiştir.

TTK m. 2 ile de ticari örf ve adetlerin nasıl uygulanacağı konusu ele alınmıştır; "Kanunda aksine bir hüküm yoksa, ticari örf ve âdet olarak kabul edildiği belirlenmedikçe, teamül, mahkemenin yargısına esas olamaz. Ancak, irade açıklamalarının yorumunda teamüller de dikkate alınır. Bir bölgeye veya bir ticaret dalına özgü ticari örf ve âdetler genel olanlara üstün tutulur. İlgililer aynı bölgede değillerse, kanunda veya sözleşmede aksi öngörülmedikçe, ifa yerindeki ticari örf ve âdet uygulanır. Ticari örf ve âdet, tacir sıfatını

[361] **KILIÇOĞLU,** s. 620; **EREN,** s. 945; **ERDOĞAN,** s. 176; **ŞENYÜZ,** 144.

[362] **ŞEN,** s. 116-117 "Ayrıca borçlunun cebri icra aşamasında taksitle ödeme imkanının bulunması nedeniyle cebri icraya başvurulmadan önce de borçluya bu imkanın tanınması, bakiye kısmın miktar olarak önemsiz olmasında, asli edimin ifa edilmesine rağmen yan edimin ifa edilmemesi gibi hallerde dürüstlük kuralı gereği borçluya kısmi ifa imkanı tanınması gerektiği ifade edilmiştir."

[363] **EREN,** s. 14.

haiz bulunmayanlar hakkında ancak onlar tarafından bilindiği veya bilinmesi gerektiği takdirde uygulanır."

Ticari teamül ise uzun yıllardır ticari hayatta kabul edilen yazılı olmayan kurallardır. Ticari teamüllere tacirlerin iradesinin yorumlanmasında uygulanır. Ticari örf ve adet olarak kabul görmedikçe hakim tarafından uygulanması mümkün değildir[364]

Ticari teamül veya iş çevresindeki adetlerin kısmi ifaya müsaade ettiği durumlar söz konusu olabilir. Bu durumda da alacaklı kısmi ifayı kabulden kaçınamaz[365].

5. KANUNDAN DOĞAN KABUL YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Kısmi ifayı kabul yükümlülüğü kanundan kaynaklanabilir. Tezimizin bu kısmında çoğunluğu Türk Borçlar Kanunu olmak üzere çeşitli kanunlarda düzenlenen kısmi ifayı kabul yükümlülükleri incelenmiştir.

5.1 Borçlar Kanunundan Doğan Kabul Yükümlülüğü

Tezimizin konusunu Türk Borçlar Hukukunda kısmi ifa oluşturmaktadır. Bu nedenle Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan kısmi ifayı kabul yükümlülüğü daha ayrıntılı şekilde incelenmiştir.

5.1.1 TBK m. 76 Gereğince Geçici Ödeme

Para borcunun kısmi ifası olarak gerçekleşen geçici ödeme, TBK m. 76 hükmü düzenlenmiştir: "Zarar gören, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunduğu ve ekonomik durumu da gerektirdiği takdirde hâkim, istem üzerine davalının zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilir. Davalının yaptığı geçici ödemeler, hükmedilen tazminata mahsup edilir; tazminata hükmedilmezse hâkim, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine karar verir." Bu düzenlemenin amacı, haksız

[364] **ŞEN,** s. 119.

[365] **EREN,** s. 945; **ERDOĞAN,** s. 176; **ŞEN,** 119 " Ayrıca ticari teamüller bir hukuki ilişkide kısmi ifanın hukuka uygun olup olmayacağı konusunda hakime yol göstericidir."

bir fiil nedeniyle zarar görenin açtığı davanın uzun sürmesi ihtimaline karşılık, haklılığını ortaya koyan inandırıcı delillerin bulunması kaydıyla, zararının kısmen giderilmesi amacıyla tazminat alacağına mahsup edilmek üzere kısmi bir ödeme yapılmasıdır[366].

Geçici ödemenin şartları, haksız fiil nedeniyle bir borcun mevcut olması, zarar görenin iddiasının haklılığını ortaya koyan inandırıcı deliller sunması, zarar görenin ekonomik durumunun geçici ödemeyi gerekli kılması, açılmış bir davanın bulunması ve mahkemeden geçici ödeme talebinde bulunulmasıdır[367]. TBK m. 76 Genel Hükümler Kısmının Borç İlişkisinin Kaynakları Başlıklı İkinci Ayrımında düzenlenmiştir. TBK m. 114 ile haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hallerinde de uygulanabileceği düzenlenmiştir. Buna göre geçici ödemeye ilişkin düzenlemelerin yalnızca haksız fiilden kaynaklanan uyuşmazlıklara özgülenmediği, sözleşmeye aykırılık halinde ve tazminat taleplerinde de gündeme gelebilecektir. Fakat geçici ödeme talepli olarak açılacak ifa davasının bir para borcuna ilişkin olması gerekmektedir. Bir verme borcunun aynen ifasına ilişkin geçici ödeme talebi mümkün değildir. Fakat borcun diğer bir kaynağı olan sebepsiz zenginleşme yönünden TBK m. 114 gibi bir hüküm bulunmadığından uygulanma imkânı söz konusu değildir[368].

Mahkemece yapılacak yargılama sonunda davacıya geçici ödeme kararı ile belirlenen miktarı aşan veya geçici ödemenin altında kalan bir tazminata hükmedilebilir. Hatta mahkemece davanın reddine karar verilebilir. Geçici ödemenin altında kalan bir tazminata hükmedilmesi ya da davanın reddi halinde yapılan geçici ödemenin iadesi gerekecektir. Doktrinde iadenin ne şekilde yapılacağına ilişkin iki farklı görüş bulunmaktadır. Birincisi ve hâkim olan görüş iadenin sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre yapılacağı yönündedir. Diğer görüş ise geçici ödemenin mahkeme kararı gereği yapılması nedeniyle kanundan kaynaklandığı yönündedir[369].

---

[366] **TUNCAY, Can/ÇIPLAK, Dilara;** Haksız Fiilde Geçici Ödeme (Ya Da Geçici Ceza), Legal Hukuk Dergisi, 2018, c. 16, S. 16, s. 2752; **TOPUZ, Murat;** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkilerine Dair Yargılamalarda Geçici Ödemeler, Prof. Dr. Cevdet YAVUZ'a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 2011, s. 263.

[367] **TUNCAY/ÇIPLAK,** s. 2766 vd.; **TOPUZ,** s. 280. vd., BADUR, zararın haksız fiil nedeni ile ortaya çıkmış olmasını geçici ödemede aranan şartlar arasında saymamıştır. Bknz **BADUR, Emel;** Geçici Ödemeler, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, s. 17 vd.

[368] **BADUR,** s. 16.

[369] **TUNCAY/ÇIPLAK;** s. 2777, **TOPUZ,** s. 291.

Anılan hüküm ile geçici ödeme içeren Mahkeme -yargılama sonunda geçici ödemeyi aşan bir tazminata hükmedilmesi halinde- kararları da tam ifa kuralına istisna oluşturmaktadır. Bunun mümkün olması da öncelikle maddede belirtilen şartların gerçekleşmesi ve nihai olarak da davacı lehine bir tazminata hükmedilmesine bağlanmıştır[370]. Bu durumda Mahkemenin geçici ödeme kararı ile peşin bir kısmi ifa söz konusu olacaktır. Türk Borçlar Kanunu ile getirilen yenilikler arasında olan ve alacaklının zararının azaltmak gayesi taşıyan bu düzenleme karşısında alacaklının bu kısmi ifayı reddetme hak ve yetkisinin olmadığı ise tartışmasızdır [371].

5.1.2 TBK m. 84/2 Gereğince

Borçlu borcun bir kısmına itiraz edip bakiyesi için kısmi ifada bulunmak istediği takdirde alacaklı bunu kabul etmek zorundadır[372]. TBK m. 84/II "Alacaklı kısmen ifayı kabul ederse borçlu, borcun kendisi tarafından ikrar olunan kısmını ifadan kaçınamaz." hükmü getirilmiştir.

Söz konusu hükmün tersinden varılan sonuç alacaklının borçlu tarafından kabul edilen kısmının ifasını kabulden kaçamayacağıdır[373]. Örneğin bir pastane sahibi aralarındaki sözleşme uyarınca toptancının kendisine 5 ton un teslim borcu olduğunu iddia etmekte; fakat toptancı ise 3 ton unun teslimi ile borçlu olduğunu iddia etmektedir. Bur durumda pastane sahibi 3 ton unun teslimini toptancıdan talep edebilir. Pastane sahibi iddiası uyarınca 2 ton un için de yasal yollara başvurabilir.

---

[370] Bursa BAM 9 HD 18.12.2017 tarih ve 2017/167 E-2017/148 K. "Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 2013/15667-20940 E.K. sayılı kararında Türk Borçlar Kanunu'nun 76. maddesinde yer alan geçici ödemenin ihtiyati tedbir niteliğinde olduğu kabul edilmiştir. Olayın durumuna göre hâkim şartları oluşmuşsa geçici ödemeye hükmedecek; bu ödemenin miktarını ve şeklini de hâkim takdir edecektir (TMK.m.4) Hakim davadaki tazminat talebinden fazla ön ödemeye karar veremez. Davacının ön ödemeye dair talebiyle de bağlıdır. Bu talep sınırları içinde olmak kaydıyla ön ödeme şeklini ve miktarını takdir eder. Hakim ödemenin miktarını tayin ederken, bunun nihai karar neticesinde vereceği tazminat miktarından fazla veya ona eşit ya da ona çok yakın olmamasına dikkat etmeli, iddiaların inandırıcılığı konusunda kuşkuya düşerse geçici ödeme talebini kabul etmemeli veya ödemenin miktarını minimum düzeyde tutmalı, oranlılık ilkesini ve tarafların menfaat dengesini nazara almalı, dava sonucunu öne çekecek tam tazmin niteliğinde geçici ödemeye karar vermemelidir. Keza geçici ödemenin miktarı, hakkaniyet uygun, davacıyı yeteri derecede tatmin edecek, acil ihtiyaçları giderecek, davalının da mağduriyetine yol açmayacak düzeyde kısaca menfaat dengeleri gözetilerek belirlenmelidir. Hakim geçici/ön ödemeyi maktu veya irat şeklinde belirleyebilir.", (www.kazancı.com.tr)

[371] **ŞEN,** s. 78.

[372] **EREN,** s. 945; **ŞENGÜL,** s. 294; **NOMER,** s. 268.

[373] **FEYZİOĞLU,** s. 34; **ARSEBÜK,** s. 668; **ANTALYA,** s. 99.

Bu konuda kötüniyetli borçluların borcun bir kısmını ödeyerek geri kalan kısmı için ihtilaf çıkarma olasılığı her zaman söz konusudur[374]. Zira ifa güçlüğü içerisinde olan borçlu zaman kazanmak için ihtilaf çıkarmak suretiyle kısmi ifada bulunabilecektir. Bu durumda elbette alacaklının bakiye kısım için hakları saklıdır. Bu durumda alacaklı dava ya da cebri icra yoluna başvurabilir. Fakat bu durumda yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle alacaklı, alacağına kavuşmak amacıyla vakit kaybedebilir. Borçlunun kötüniyetli olması durumunda alacaklının geçen süre zarfında alacağından mahrum kalması karşılığında ödenecek faiz alacaklının zararını karşılamak konusunda yeterli olmayabilir. Yargılama sonunda davalının haksız olduğunun ortaya çıkması halinde alacaklının zararlarının tazmin edilmesi gerektiğini savunan görüşler de bulunmaktadır[375]. Dava sonunda borçlunun kısmen haklı çıkması durumunda da alacaklının mahkeme kararı gereğince kısmi ifayı kabul zorunluluğu ortaya çıkacaktır. Bu durumda borçlunun mahkeme kararının gereğini yerine getirmesi ile borç sona erecektir.

Borçlunun icra takibine konu edilmiş bir alacağın bir kısmına itirazı nedeniyle alacaklının itirazın iptali davası açma yetkisi bulunmaktadır. Borçlunun ödeme emrine itiraz etmesi durumunda alacaklının bu itirazı hükümden düşürmek amacıyla genel mahkemelerde açabileceği davaya itirazın iptali davası denir. İtirazın iptali davası normal bir alacak davasıdır ve ödeme emrine itiraz edildiğinin alacaklıya tebliğinden itibaren bir yıl içerisinde açılabilir. Bu bir yıllık süre hak düşürücü nitelikte bir süredir. Bir yıl içerisinde bu dava açılmazsa bir daha açılması mümkün değildir. Ayrıca bu davanın açılabilmesi için alacaklının alacağının İİK m. 68/68-a'da sayılan belgelerden birisine bağlı olması da gerekmemektedir. Yani alacağı senede bağlı olmayan bir alacaklı bile ödeme emrine itiraz edilmesi durumunda bu davayı açabilir.

İtirazın iptali davasının genel mahkemelerde görülmesi sebebiyle bu davada her türlü delil takdir edilebilecektir. Dava sırasında duruşma yapılır, tanık dinlenir, bilirkişi raporlarına başvurulabilir. Hatta borçlu bu davada ödeme emrine itiraz sebeplerini değiştirebilir ve genişletebilir. Genel mahkemelerin bu dava sonucunda verdikleri kararlar maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder. Bu kararlara karşı başka bir mahkemede dava açılması mümkün değildir.

---

[374] Konunun eleştirisi açısından bknz **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP,** s. 1017.

[375] **ERCOŞKUN ŞENOL,** s. 318.

Genel mahkemeler, alacaklı tarafından açılan itirazın iptali davası sonucunda alacaklının talebini kabul eder ve takip borçlusunun borçlu olduğu yönünde bir karar verirse, borçlunun ödeme emrine itirazı iptal edilir. Bunun dışında mahkeme icra takibinin yavaşlatılması sebebiyle, borçluya takip konusu alacak miktarının %20'sinden az olmamak koşuluyla bir tazminat hükmeder ki bu tazminata "icra inkar tazminatı" denir. Bu tazminata hükmedilebilmesi için alacaklının talebi şarttır. İcra inkâr tazminatına hükmedilebilmesi için borçlunun kötüniyetli olması koşulu aranmaz.

Mahkeme yapmış olduğu incelemeden sonra alacaklının talebini reddederse, borçlunun ödeme emrine itirazının yerinde olduğuna karar verir. Söz konusu alacak hakkı düşer ve bununla alacaklının icra takibi başlattığı alacağın mevcut olmadığı kesin hükümle tespit edilir. Bu durumda mahkeme alacaklıya, kötüniyetle icra takibinde bulunduğu ve itirazın iptali davası açtığı için takip konusu alacak miktarının %20'sinden az olmamak koşuluyla bir tazminat hükmeder ki bu tazminata "kötüniyet icra tazminatı" denir. Alacaklının bu tazminata mahkûm edilebilmesi için iki şartın varlığı aranır. Bunlardan birincisi alacaklının kötüniyetle icra takibini başlatması ve diğeri ise borçlunun da bu tazminatı talep etmesidir[376].

Burada alacaklı açısından amaçlanan alacağından haksız şekilde mahrum kalmasının zararlarının bir ölçüde tazminiyken, borçlu açısından ise haksız şekilde icra takibine muhatap edilmesinin sonuçlarının tazmin edilmesi düşüncesidir. Açıklandığı üzere borçlu tarafından konusu para olan edimler yönünden yaratılacak ihtilafın karşılığı uygulamada icra inkâr tazminatı olarak uygulanmaktadır.

5.1.3 TBK m. 100 Gereğince

TBK m. 100 ile "Borçlu, faiz veya giderleri ödemede gecikmemiş ise, kısmen yaptığı ödemeyi ana borçtan düşme hakkına sahiptir. Aksine anlaşma yapılamaz. Alacaklı, alacağın bir kısmı için kefalet, rehin veya başka bir güvence almış ise, borçlu kısmen yaptığı ödemeyi, güvence altına alınan veya güvencesi daha iyi olan kısma mahsup etme hakkına sahip değildir." hükmü düzenlenmiştir.

[376] **KURU, Baki;** İcra ve İflas Hukuku, Ankara, 2006, s. 172 vd.

Faiz, alacaklının karşı taraftan istemeye yetkili olduğu bir miktar parayı belli bir süre kullanamaması sebebiyle kendisine ödenen karşılıktır. Bir başka deyişle sermayenin geliridir. Faiz oranı, alacaklı olunan paranın miktarı ve kullanılamama süresine göre değişiklik gösterir.

Faiz, asıl alacağı genişleten bir yapıya sahiptir. Yan haktır. Asıl alacak hakkı devam ettiği sürece faiz hakkı da devam eder. Asıl alacak sona erdiğinde faiz de sona erer. Asıl alacak devredildiğinde faiz alacağı da devredilmiş olur. Ancak asıl alacak yönünden zamanaşımının kesilmiş olması faiz alacağı için de kesildiği anlamına gelmez.

Faiz alacağı eğer doğmuşsa asıl alacaktan ayrı olarak talep, dava ve takip edilebilir. Tek başına haczedilebilir, rehnedilebilir, 3. kişiye devredilebilir. Alacak zamanaşımına uğradığında faiz alacağı da zamanaşımına uğrar. Faiz alacağının zamanaşımı beş yıldır.

Faiz borcu hukuki işlemden veya kanundan doğar. Taraflar hukuki işlemde faiz borcunu serbestçe kararlaştırabilirler. Adi tüketim ödüncü sözleşmelerinde faiz yalnızca taraflar bunu kararlaştırmışlarsa istenebilir. Ancak ticari tüketim ödüncü sözleşmelerinde tarafların faiz isteyebilmeleri için bunu kararlaştırmış olmalarına gerek yoktur.

Faiz oranı, alacağın belli bir yüzdesi olarak kararlaştırılabilir. Buna akdi faiz oranı denir. Kararlaştırılmamışsa kanunda belirtilen faiz oranları uygulanır. Buna da kanuni faiz oranı denir.

Yukarıda kısaca değindiğimiz üzere faiz asıl alacağın fer'isi niteliğinde olmasına rağmen ayrıca talep ve dava edilebilir özelliğe sahip olup bu yönüyle asıl alacaktan bağımsızdır. TBK m. 100 esasen tahsil edilen alacağın öncelikle neye mahsup edileceğini düzenlemektedir. Buna göre eğer faiz ve gider alacakları muaccel olmadıysa bazı Yargıtay kararlarına göre bunların ödenmesinde temerrüde düşülmediyse borçlu yaptığı ödemenin asıl alacağa mahsubunu isteyebilir. Örnek vermek gerekirse 4.000,00 TL ana borç ve 1.000,00 TL de faiz ve giderlerden oluşan 5.000,00 TL tutarındaki toplam borç için 4.000,00 TL ödeme yapılması halinde faiz ve giderlerin tamamı ödenmiş olacağından alacaklı ana borç için 3.000,00 TL kısmi ifayı kabul yükümlülüğü altındadır.

Anılan maddelere ilişkin uygulama Yargıtay kararlarında da açıklanmıştır. Şöyle ki; "Tek bir borç ilişkisinin söz konusu olduğu durumlarda, borçlu para borcunun faiz ve masraflarını ödemede temerrüde düşmemişse yaptığı kısmi ödemeyi anapara borcuna mahsup etme hakkına sahiptir. Ancak, para borcunun bir kısmı için kefalet, rehin veya

benzeri bir teminat verilmişse, yapılan kısmi ödemenin teminatlı olan borca mahsubu istenemez. Bu durumda, kısmi ödemenin teminatsız olan ya da teminatı daha az olan borca mahsubu gerekir. Borçlu, faiz ve masrafları ödemede temerrüde düşmüşse yaptığı kısmi ödeme öncelikle gecikmiş faiz ve masraf borçlarına mahsup edilecektir. Dairemizin 27.9.2000 tarihli ilamında da vurgulandığı üzere, TBK m. 84 maddesi gereğince, ödemelerin öncelikle asıl alacaktan düşülebilmesi için, borçlunun faiz ve masrafları ödemede gecikmemiş olması zorunludur. Gecikme ve alacaklının iradesini açıklaması halinde, ödenen kısmın öncelikle faizden düşülmesi gerekir. İcra takibi, ödemeye ihtirazi kayıt konulması irade açıklamasıdır[377].”

5.1.4 Bağlanma Parası

Bağlanma parası ile ilgili olarak, TBK m. 177 “Sözleşme yapılırken bir kimsenin vermiş olduğu bir miktar para, cayma parası olarak değil sözleşmenin yapıldığına kanıt olarak verilmiş sayılır. Aksine sözleşme veya yerel âdet olmadıkça, bağlanma parası esas alacaktan düşülür.” hükmü düzenlenmiştir. Bağlanma parası, taraflardan birinin esasen sözleşmeye bağlanmak amacıyla belirli bir miktarda yaptığı ödemedir. Bu ödeme asıl borçtan düşülmek üzere yapılmaktadır. Bağlanma parasının sözleşmenin kurulduğuna ilişkin ispat kuvveti de bulunmaktadır. Sözleşmenin geçersiz olması halinde bağlanma parasını alan tarafın, parayı sebepsiz zenginleşme hükümleri gereğince iade yükümlülüğü söz konusudur. Sözleşmenin hiç ve gereği gibi ifa edilmemesi halinde ise alacaklı uğradığı zararı talep edebilir. Bağlanma parasını alan alacaklının sözleşmeyi ifa etmemesi ya da tarafların anlaşarak sözleşmeyi ortadan kaldırmaları halinde de borçlu bağlanma parasının iadesini isteyebilir[378].

Uygulamada bağlanma parası ile cayma parası birbirine karıştırılabilmektedir. Yargıtay kararlarında bu husus açıklanmıştır[379].

---

[377] Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 03.03.2016 tarih ve 2014/32578 E-2016/4807 K. sayılı kararı, (www.kazancı.com.tr).

[378] **EREN**, s. 1215; **KILIÇOĞLU,** s. 800.

[379] Yargıtay 15 HD 23.11.2015 tarih ve 2015/4039 E-2015/5935 K. “ Zaman bakımından uygulanması gereken 818 sayılı BK' nın 156/I-II fıkralarında “pey akçesi” düzenlenmiştir. Pey akçesi; bir sözleşme yapılırken, taraflardan birinin öbür tarafa sözleşmenin yapıldığına delil olmak üzere verdiği bir miktar para veya başkaca taşınır bir maldır. Pey akçesine “kapora” da denir. Sözleşme yapılır yapılmaz taraflardan birinin diğerine bir

TBK m. 177 ile sözleşmenin başında peşin bir kısmi ifa düzenlenmiştir. Fakat madde metninin incelenmesinden anlaşılacağı üzere başlangıçta yapılan bu ödemenin kısmi ifa sayılabilmesi sözleşmenin ayakta kalmasına ve devam etmesine bağlanmıştır. Aksi halde alacaklı tarafından yapılan ödeme iade edileceğinden kısmi ifadan söz edilemez. Alacaklı lehine olan bu düzenleme ile yasa kısmi ifaya izin vermiş olup alacaklı tarafından reddedilemez. Buna göre anılan madde tam ifa kuralının istisnasıdır[380]. Yargıtay kararlarında da bağlanma parası işlenmiştir[381].

---

miktar para vermesinin ne gibi bir maksada dayandığı açık bir şekilde anlaşılamıyorsa, verilen paranın pey akçesi olduğu karine olarak kabul edilir (BK.156/1).

Pey akçesi bir cayma parası değildir, ancak sözleşmenin bir kanıtıdır. Cayma parası ise, taraflara sözleşmeden serbestçe cayabilme yetkisi veren bir miktar paradır ve uygulamada, cayma akçesi, zamanı rücu, pişmanlık akçesi isimleriyle anılmaktadır. Bu ayrımı göz önüne alan kanun koyucu da TBK m. 177, m. 156'nın I ve II. fıkralarını kapsar şekilde bağlanma parası, m. 178'de ise 156/III. fıkrayı kapsar şekilde cayma parasını düzenlemiştir.

Taraflar arasındaki yazılı sözleşme ve ek sözleşmede verildiği gün tahsil edilen çeke ilişkin bir açıklama yer almadığından verilen bu paranın pey akçesi olduğu karine olarak kabul edilmelidir. Davalılar bu karinenin aksini yasal delillerle kanıtlayamamıştır. Pey akçesi (kapora) mahalli adeti gösteren uygulamada asıl borçtan mahsup edilecek ön ödeme olarak verilmekte olup iadesinin istenebilmesi için kaporanın verilmesine konu sözleşmeden dolayı pey akçesini veren kişinin bu miktarda veya daha fazla borçlu durumda olmaması gerekir" (www.kazancı.com.tr).

[380] **ŞEN,** s. 77, aynı yönde bknz. Yargıtay 3 HD 06.06.2016 tarih ve 2016/6855 E ve 2016/8991 K. sayılı kararı, (www.kazancı.com.tr)

[381] Yargıtay 19 HD 19.01.2017 tarih ve 2017/263 E-2016/10641 K.; aynı yönde bknz Yargıtay 13 HD 04.05.2016 tarih ve 2016/538 E-2016/12217 K "Davacı vekili, müvekkili şirketin ...'da ... projesinin taahhüt işlerini aldığını, bu işlerde kullanılacak malzemenin alımı için davalı şirket ile anlaşma sağlandığını ve 70.000,00 EURO avans verildiğini, taraflar arasında imzalanan sözleşmeye göre davalının avans teminat mektubu vermesi gerektiğini, ancak davalının avans teminat mektubunu vermediğini, bu sebeple sözleşmenin yürürlüğe girmediğini, öte yandan davalı şirketin müvekkilinin yerine geçerek müvekkilinin iş aldığı şirket ile pazarlığa giriştiğini, ticari örf ve âdete aykırı davrandığını, ticari sırları ifşa ettiğini, bu şekilde müvekkili şirketin ticari itibarının zedelendiğini, müvekkili şirket ile işveren şirket arasındaki işlerin aksamasına sebebiyet verildiğini, sözleşmenin haklı olarak feshedildiğini iddia ederek 70.000,00 EURO' nun 05.08.2013 tarihinden itibaren işleyecek 3095 Sayılı Kanun'un 4/A maddesine göre kamu bankalarınca bir yıllık mevduata uygulanan en yüksek faizi ile tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili, davacının iddialarının doğru olmadığını, sözleşmenin davacı tarafından haksız olarak feshedildiğini savunarak davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, davacı şirketin taraflar arasında düzenlenen 24.06.2013 tarihli sözleşmeyi tek taraflı olarak feshettiği, taraflar arasındaki sözleşmede davacı şirket tarafından davalı şirkete avans olarak ödenen 70.000,00 EURO' nun TBK m. 178 uyarınca cayma tazminatı olarak öngörülmediği, bu sebeple akdi bozmakta davacı tarafın haklı olduğuna bakılmaksızın TBK m. 177 uyarınca onu veren tarafın, karşı taraftan istirdada yetkili bulunduğu gerekçesiyle 70.000,00 EURO' nun 12.08.2013 tarihinden itibaren yıllık EURO mevduat hesabına devlet bankalarınca uygulanan en yüksek faizi ile birlikte fiili ödeme tarihindeki TL karşılığının davalıdan alınarak davacıya verilmesine karar verilmiş, hüküm davalı vekilince temyiz edilmiştir", (www.kazancı.com.tr).

5.1.5 Cayma Parası

Cayma parası ile ilgili olarak, TBK m. 178'de "Cayma parası kararlaştırılmışsa, taraflardan her biri sözleşmeden caymaya yetkili sayılır; bu durumda parayı vermiş olan cayarsa verdiğini bırakır; almış olan cayarsa aldığının iki katını geri verir." hükmü düzenlenmiştir.

Uygulamada cayma parası, ifayı engelleyen cezai şart ile de karıştırılmaktadır. İfayı engelleyen ceza koşulu TBK m. 179/III'te düzenlenmiştir[382]. Buna göre borçlu sözleşmeden dönebileceği veya feshedebileceği gibi alacaklı da sadece cezanın ödenmesini isteyebilir, aynen ifayı talep edemez. Cayma parası ile arasında farklılıklar bulunmaktadır. Şöyle ki; sözleşmenin kurulması ile borçlu alacaklıya belirli bir miktar para ödemektedir. Borçlunun sözleşmeden dönmesi halinde ise bu para alacaklıda kalmaktadır. Ceza koşulunda ise borçlunun sözleşmenin kuruluş anında alacaklıya ödeme yapması söz konusu değildir. Cayma parası ile aralarındaki bir diğer fark da cayma hakkından hem alacaklının hem borçlunun faydalanabiliyor olmasıdır. Ayrıca sözleşmede kararlaştırılan tazminatın cayma parası mı yoksa ifayı engelleyen ceza koşulu mu olduğu konusunda tereddüt söz konusu olursa, ceza koşulu lehine yorum yapılmalıdır[383].

Yargıtay kararlarında cayma parası önceki yasa döneminde ifade edildiği şekliyle cezai şartın uygulanmasına ilişkin ilkelere yer verilmiştir. Yargıtay'ın bir kararına göre "Cezai şart, geçerli bir borcun yerine getirilmemesi veya eksik yerine getirilmesi ya da belli bir yerde, belli bir zamanda yerine getirilmemesi durumunda borçlunun ödemesi gereken, alacaklıya ispat yükü olmadan zararını alabilme imkanını sağlayan feri nitelikte götürü bir edim olarak tanımlanmıştır. Borçlunun borcunu hiç veya gereği gibi ifa etmemesi halinde alacaklıya bir edimde bulunmayı taahhüt etmesi olarak tanımlanmıştır.

Cezai şart ile, bir yandan borçluyu ifaya zorlayarak asıl borcun ifasını teminat altına almak amaçlandığı gibi diğer yandan da borcun ifa edilmemesinden doğacak zararı önceden ve götürü olarak tespit etmek amaçlanmaktadır. Sözleşme serbestisi ilkesi uyarınca, sözleşmelere cezai şart konması mümkün olduğu gibi cezai şartın miktarını taraflar serbestçe belirleyebilirler. Bununla birlikte, tarafların sahip olduğu bu serbesti sınırsız olmayıp,

---

[382] TBK 179/3 "Borçlunun, kararlaştırılan cezayı ifa ederek sözleşmeyi, dönme veya fesih suretiyle sona erdirmeye yetkili olduğunu ispat etme hakkı saklıdır."

[383] **EREN**, s. 1215; **KILIÇOĞLU,** s. 800.

hakkaniyet göz önünde bulundurularak cezai şartın hükümsüz kılınması veya cezai şart miktarının azaltılması mümkündür[384].”

Bağlanma parasında olduğu gibi yasa ile burada da peşin bir kısmi ifa düzenlemesi yapılmıştır. TBK m. 177/I’ in tamamlayıcı bir hukuk kuralı niteliğinde olduğu dikkate alındığında; sözleşmenin ayakta kalması ve alacak ve borcun aynı cinsten olması halinde başlangıçta ödenen cayma parasının asıl alacaktan düşülmesi gerekecektir. Bu durumda bağlanma parasında olduğu gibi cayma parasının da tam ifa kuralının istinası olduğu ve alacaklı tarafından reddedilemeyecek bir peşin kısmi ifa olduğu söylenebilir[385].

5.1.6 TBK.’ nun 486. Maddesi Gereğince

TBK m. 486 “Yüklenicinin kişisel özellikleri göz önünde tutularak yapılmış olan sözleşme, onun ölümü veya kusuru olmaksızın eseri tamamlama yeteneğini kaybetmesi durumunda kendiliğinden sona erer. Bu durumda iş sahibi, eserin tamamlanan kısmından yararlanabilecek ise, onu kabul etmek ve karşılığını vermekle yükümlüdür.” hükmü düzenlenmiştir.

Bir edimin kısmi ifaya uygun olabilmesi için bölünebilir nitelikte olması gerekmektedir. Eğer eser sözleşmesi de bölünebilir nitelikte ve TBK m. 486’daki koşullar söz konusu ise yasa koyucu alacaklıya kısmi ifaya katlanma yükümlülüğü getirmiştir. Bu hüküm emredici nitelikte bir hüküm olmadığından taraflarca aksi kararlaştırılabilir. SEROZAN, kısmi ifaya ilişkin uygulamalar yönünden bu hükmün iyi niyet ve dürüstlük kuralları gereğince düzenleme altına alındığını belirtmiştir[386]

Eserin tamamlanan kısmından yararlanılabilmesi için ya teslim edildiği haliyle kullanılabiliyor olması ya da tamamlattırıldığında kullanılabilecek durumda olması aranmaktadır. Aksi takdirde alacaklı eseri kabule zorlanamaz. Bu durumda alacaklı temerrüt hükümlerine başvurabilir[387].

---

[384] YGHK 24.12.2014 tarih ve 2014/22-624 E-2014/1077 K., (www.kazancı.com.tr).

[385] **ŞEN,** 77.

[386] **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 116.

[387] **ŞEN,** s.131

Anılan madde metninde aranan şartların gerçekleşmesi halinde sözleşme kendiliğinden sona erer. Borçlu tarafından bildirimde bulunulmasına ya da mahkeme kararına ihtiyaç yoktur. Yasa koyucu anılan madde ile sözleşmenin sona ermesinin ileriye etkili olacağını kabul etmiş, sözleşmenin bir kısmını ayakta tutma gayesi gütmüştür. Bu nedenle hiç şüphesiz yüklenici ya da mirasçılarının kısmi ifası karşılığında alacaklının da karşı edim yükümlülüğü bulunmaktadır[388].

5.1.7 TBK m. 593 Gereğince

TBK m. 593 ödemenin kabulünü isteme başlığını taşımakta olup kefalet sözleşmesine ilişkindir. Kefalet sözleşmesi kişisel teminat sözleşmeleri arasında yer almaktadır[389].

Kefalet sözleşmesi TBK m. 581'de düzenlenmiştir. Buna göre kefalet sözleşmesi; kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir. Kefalet sözleşmesi, alacaklı ve kefil arasında yapılan bir sözleşmedir[390]. Borçlu bu sözleşmenin bir tarafı değildir ve izni gerekmez. Kefalet sözleşmesine konu olan borç sözleşmeden doğabileceği gibi haksız bir eylemden veya sebepsiz zenginleşmeden de doğabilir. Ancak bu borç para ile ölçülebilen bir borç olmalıdır.

Kefalete konu olan borç fer'i ve tali nitelikte bir borçtur. Yani kefilin sorumluluğu asıl borcu aşamaz ve alacaklı kefilden önce borçluya başvurmalıdır. Ayrıca kefalet ivazsız bir sözleşmedir ancak bunun aksi de kararlaştırılabilir.

Kefalet için ortada bir borç olmalıdır ancak bu borcun kefalet sözleşmesinin yapıldığı an var olması şart değildir, borç sözleşme yapıldıktan sonra da doğabilir. Kefil, asıl borçlunun alacaklıya karşı ileri sürebileceği def'ileri kendisi de alacaklıya karşı ileri sürebilir.

Kefaletin geçerli olabilmesi için kefilin tam ehliyetli olması gereklidir. Ancak kendisine yasal danışman atanan kişiler de yasal danışmanlarının izinlerini almış olmak

---

[388] **ŞEN,** s. 133.

[389] **ÖZEN,** s. 52; **YAVUZ,** s. 1358; **YILMAZ, Merve;** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kefalet Sözleşmesinde Kefilin Sorumluluğu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2011, Sayı 97, s.156; **ZEVKLİLER, Aydın/GÖKYAYLA K. Emre;** Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, İstanbul 2013, s. 651.

[390] **YILMAZ, Süleyman;** Yargıtay Kararları Işığında 6570 Sayılı Kanun Kapsamındaki Kira Sözleşmelerinde Kefilin Sorumluluğu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara 2008, c. 57, S. 3, s. 755-756.

kaydıyla kefalet sözleşmesi yapabilirler. Kefaletin geçerli olabilmesi için sözleşmenin mutlaka yazılı bir biçimde yapılmış olması gerekir aksi takdirde mutlak butlanla geçersiz olur. Kefalet sözleşmesinin sona ermesi asıl borcun sona ermesiyle olur. Borcun ödenmesi, sözleşmenin feshi, borcun yenilenmesi vs. şeklinde karşımıza çıkabilir.

TBK m. 593/I ile de alacaklıya kısmi ifayı kabul etme yükümlülüğü getirilmiştir. Kabul yükümlülüğünün doğması için gereken şartlar da yine yasada sayılmıştır. Buna göre borcun herhangi bir sebeple muaccel olması, borca birden çok kişinin kefil olması ve kefilin teklif ettiği kısmi ödemenin kendine düşen paydan az olmamasıdır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise alacaklının haklı bir gerekçe olmaksızın kısmi ödemeyi reddetmesi halinde kefilin sorumluluğunun sona ereceği, birlikte müteselsil kefillerin ise sorumluluklarının o oranda azalacağı düzenlemiştir. Eğer alacaklı haklı bir nedenle kısmi ödemeyi reddediyorsa bu durumda kefilin sorumluluğu sona ermez. Bu hüküm ancak müteselsil kefil ya da birlikte kefalet durumunda uygulanabilir. Diğer kefalet türleri açısından bu hükme başvurulamaz[391]. Bu durumun istisnaları aşağıda açıklanmıştır.

Alacaklının ödeme teklifini haklı bir gerekçe olmadan reddetmesi TBK m. 106 ve devamında alacaklının temerrüdü hükümleri ile ele alınmıştır. Fakat kanun koyucu kefalet sözleşmelerinde kefil açısından alacaklının temerrüdü hükümlerinden ayrılmış ve kefilin sorumluluğunun sona ereceğini düzenlemiştir. TBK m. 593/II doktrinde kaynak İsviçre Borçlar Kanunundan yanlış daha doğrusu anlamlı bir sonucu öngörmeyen çevirisi ile de eleştirilmektedir. Zira birlikte müteselsil kefiller açısından belirtilen "birlikte müteselsil kefalette ise, kefillerin sorumluluğu kendilerine düşen pay miktarınca azalır" ifadesi anlamlı bir hukuki sonuca işaret etmez. Bu yönüyle de haklı olarak doktrinde eleştirilmekte ve kaynak İsviçre Kanununun ilgili maddesine göre yorumlanması görüşü ileri sürülmektedir[392].

5.1.8 Diğer Kefalet Sözleşmeleri Bakımından Kısmi İfayı Kabul Yükümlülüğü

Kefalet sözleşmeleri adi kefalet, müteselsil kefalet, toplu kefalet, kefile kefalet, rücua ve zarara kefalettir. Toplu kefalet ayrıca bağımsız toplu kefalet, kısmi kefalet ve birlikte

[391] **ŞAHAN, Gökhan;** Kefalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Ankara 2009, s. 105; **ŞEN,** s. 121; **ZEVKLİLER/ANTALYA,** s. 688; **EREN,** Borçlar Hukuku Özel Hükümler, s. 798; **ARAL/AYRANCI,** s. 467.

[392] **ÖZEN,** s. 381-382; **GÜMÜŞ, Mustafa Alper;** Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul, 2014, s. 457-458.

kefalete ayrılmaktadır. Bunlardan birlikte kefalet ise adi birlikte kefalet ve müteselsil birlikte kefalete ayrılmaktadır[393].

Adi kefalet, asıl olan kefalet çeşididir. Borçlunun borcunu ödememesi veya borçlunun borcunu ödemesinin imkânsız olması halinde alacaklının kefile başvurabilmesi halidir. Alacaklı borçludan önce kefile başvurmuşsa kefil tartışma def'i ileri sürerek alacaklının kendisinden önce borçluya başvurması gerektiğini söyleyebilir. Ayrıca borç için rehin de gösterilmişse kefil yine önce rehnin paraya çevrilmesi gerektiğini söyleyebilir.

Müteselsil kefalet; bu kefalette, alacaklı borçluya başvurmadan doğrudan kefile başvurabilir. Kefil, tartışma def'ini veya rehnin paraya çevrilmesi def'ini ileri süremez. Ancak borçluya ait def'ileri ileri sürebilir.

Toplu kefalet; birden fazla kefilin, birbirlerinden haberdar olarak, bölünebilir bir borca birlikte kefil olmaları halinde ortaya gerçek birlikte kefalet çıkar. Ancak bir borca birden fazla kişinin borcun tümüne olmak kaydıyla ve birbirlerinden habersiz olarak kefil olmaları halinde gerçek olmayan birlikte kefalet ortaya çıkar. Gerçek toplu kefalet ikiye ayrılır.

Kefile kefalet, borçlu tarafından ödenmeyen borç için kefile başvurulduğunda kefil de borcu ödemez ise kefile kefil bu borcun ödenmesini üstlenebilir. Bu sözleşme alacaklı ile kefile kefil arasında yapılır. Kefile kefil borcu ödedikten sonra asıl kefile rücu edebilir.

Rücua kefalet, borcu ödeyen kefilin, ödediği borcu asıl borçludan rücu edebilir, edemez ise kendisi bu borcu üstlenen kişidir. Sözleşme, kefille rücua kefil arasında yapılır[394].

Müteselsil ve birlikte kefalet dışındaki diğer kefalet türlerinde kefilin kısmi ifa teklifinde bulunma imkânı yoktur. Açıklanan kuralın istisnası ise alacaklının kısmi ifaya yetkili olduğu hallerde kefilin de bu imkana sahip olmasıdır[395].

---

[393] **ÖZEN,** s. 259; **YAVUZ,** s. 1389; **ŞAHAN,** s. 44; **EREN,** Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, s. 786; **ZEVKLİLER/ANTALYA,** s. 672; **ERZURUMLUOĞLU,** Sözleşmeler Hukuku, s. 200.

[394] **ÖZEN,** s. 278.

[395] **ŞAHAN,** s. 105; **ŞEN,** s. 121.

5.1.9 Takas

ARAL'a göre takas; karşılıklı, muaccel ve aynı cins iki borcun, borçlulardan birinin tek taraflı irade beyanı ile sona erdirilmesidir[396]. Takas hakkı; kanundan veya sözleşmeden kaynaklanır. Takasta her iki tarafın da hem alacaklı hem de borçlu sıfatı bulunmaktadır. Takas edilen borçlar aynı miktarda olabileceği gibi biri miktarca fazla da olabilir. Bu durumda taraflardan biri açısından borç sona ererken diğeri açısından takas kısmi ifa sonucunu doğurur[397]. Takas hukuki niteliği itibariyle varması gerekli bozucu yenilik doğuran bir irade beyanı olarak ortaya çıkmaktadır[398]. Yasanın aradığı koşulları sağlayan takas hakkının kullanılması ile geçmişe etkili şekilde hüküm ve sonuç doğurur.

Borçlu takas hakkını, tek taraflı ve karşı tarafa varması gereken bir irade beyanıyla ve herhangi bir şekle bağlı olmadan kullanır. Takas, bir sözleşme olmayıp karşı tarafın kabul edip etmemesine de bağlı değildir. Ancak bir tasarruf işlemidir bu yüzden borçlunun takas edilen alacak üzerinde tasarruf yetkisi olması gerekir. Alacaklardan biri çekişmeli olsa bile takas ileri sürülebilir. Zamanaşımına uğramış bir alacağın takası, ancak takas edilebileceği anda henüz zamanaşımına uğramamış olması koşuluyla ileri sürülebilir.

---

[396] **ARAL, Fahrettin;** Türk Borçlar Hukukunda Takas, Ankara 1994, s. 1; aynı yönde bknz. **VON THUR,** s. 664; **TEKBEN, Tuğçe;** Takasın Hüküm ve Sonuçları, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2011, Sayı 1, s. 284; "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 139. madde düzenlemesine göre, iki kişi karşılıklı bir miktar meblâğı veya yekdiğerine mümasil başka malları birbirine borçlu oldukları takdirde her iki borç muaccel ise iki taraftan her biri borcunu alacağı ile takas edebilir. Takas, hukuki niteliği itibariyle bozucu yenilik doğuran bir hak olup, takas hakkının kullanılabilmesi için olumlu ve olumsuz şartların gerçekleşmiş olması gerekir. Takas edilecek alacağın karşılıklı, aynı nitelikte, muaccel, dava edilebilir olması takasın olumlu şartlarını oluşturur. Takas, tek taraflı, şekle bağlı olmayan ve karşı tarafa varması gerekli bir irade beyanıyla kullanılır. Takasın olumlu şartlarından olan alacağın karşılıklı olmasını, tarafların birbirine karşı aynı zamanda hem alacaklı hem de borçlu olması şeklinde anlamak gerekir. Alacaklı ile borçlu arasında karşılık ilişkisi mevcut değil ise, yani aynı anda karşılıklı olarak alacaklılık ve borçluluk durumu söz konusu değil ise, takas beyanının ileri sürülmesi de mümkün olmayacaktır (...; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 8. Bası, İstanbul 2003, s. 1226).

Somut uyuşmazlıkta, davalı takas definde bulunmasına karşın mahkemece davalı şirketin davacıdan olan alacağını 18.03.2013 tarihli tutanağa konu yapmadığı gerekçesiyle takas definin dinlenemeyeceğine kanaat getirilerek davalının bu savunmasına itibar edilmemiş ve bu hususta herhangi bir inceleme ve değerlendirme yapılmamıştır. Ancak, takasın şekle bağlı olmayan, tek taraflı ve karşı tarafa varması gerekli bir irade beyanıyla her zaman kullanılabileceği gözetilerek takasın şartları ile davalının takas definin değerlendirilmesi ve tarafların karşılıklı olarak alacaklılık ve borçluluk durumu olup olmadığının tespiti için davalı şirketin ticari defter ve kayıtlarında inceleme yapılması gerekirken, davalının savunması değerlendirilmeksizin sonuca varılması doğru olmamış, eksik incelemeye dayalı hükmün bozulması gerekmiştir." Yargıtay 11 HD 15.11.2017 tarih ve 2016/3115 E-2017/6200 K, (www.karar.com.tr).

[397] **ŞEN,** s. 123; **DÖNMEZ, Kazım Yücel;** İşçi İşveren İlişkilerinde Alacak Borç Takası, Terazi Hukuk Dergisi, 2014, Sayı 91, s. 89.

[398] **ARAL,** Türk Borçlar Hukukunda Takas, s. 11; **VON THUR,** s. 665; **DÖNMEZ,** s. 89; **TOMBALOĞLU, M. Lütfi;** Kira Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar, Ankara 2015, s. 307.

Takasın olumlu ve olumsuz şartları vardır. Takasın olumlu şartları; takas edilecek borçların karşılıklı ve geçerli, borçların para borcu veya aynı cinsten olmalı ve muaccel ve dava edilebilir olmalıdır. Takasın olumsuz şartları ise; tarafların takas hakkını sözleşme ile kaldırmış olmamaları ya da takas hakkının kanun tarafından ortandan kaldırılmamış olmasıdır[399].

Tezimizin konusu ile ilgili kısım kanuni takastır. TBK m. 139'da olup tam ifa kuralına yasa ile getirilmiştir bir istisna olduğu söylenebilir. Zira yasa metninde borçların miktarca eşit olması koşulu getirilmemiştir. Yani karşılıklı borçluluk halinde TBK m. 84 uygulama alanı bulunmayacak alacak hakkı fazla olan taraf diğer tarafın takas talebini özünde kısmi ifa talebini reddedemeyecektir. Zira Yargıtay 6 HD 24.12.2013 tarih ve 2013/15205 E-2013/17210 K. Sayılı kararında "Takas nedeniyle her iki alacak takas edilebilecekleri ilk andan itibaren en az olan borcun miktarı nispetinde sona ereceğinden bu husus nazara alınarak, asıl alacağa bağlı faiz alacağının da buna göre hesaplanması gerekir"[400]. Hiç şüphesiz takas, TBK m. 139/I'deki şartların yani karşılıklı borçluluk, para ya da özdeş edimlerin varlığı ve borçların muaccel olması halinde mümkün olması nedeniyle kısmi ifanın özel bir halidir. Bu özel hal ancak alacak hakkı daha az olan tarafın takas talebinde bulunması halinde geçerli olacaktır[401].

Yine bu kapsamda özellik arz eden bir diğer yön de TBK m. 144'te düzenlenmiştir. Takas hakkı maddede belirtilen hallerde ancak alacaklının rızasına bırakılmıştır. Fakat İİK m. 200 ve 201 her iki tarafın rızası da olsa takası yasaklamıştır[402].

---

[399] **EREN**, s. 1300 vd.; **KILIÇOĞLU,** s. 804 vd.

[400] **TOMBALOĞLU,** s. 308.

[401] **ŞEN,** s. 123; **VON THUR,** s. 670; **ATALAY, Özcan;** Uygulamada Takas ve Mahsup, Ankara Barosu Dergisi, 1980, Sayı 1, s. 13; **TEKBEN,** s. 332; **ARAL,** s. 141; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 118.

[402] **DÖNMEZ,** s. 91; **ARAL,** s. 115; İİK m. 200 "Alacaklı alacağını müflisin kendinde olan alacağı ile takas edebilir. Aşağıdaki hallerde takas yapılamaz. 1 – Müflisin borçlusu iflas açıldıktan sonra müflisin alacaklısı olursa; 2 – Müflisin alacaklısı iflas açıldıktan sonra müflisin veya masanın borçlusu olursa; 3 – Alacaklının alacağı hamile muharer bir senede müstenit ise.

Anonim, limited ve kooperatif şirketlerin iflasları halinde esas mukavele gereğince verilmesi lazım gelen hisse senedi bedellerinin henüz ödenmemiş olan kısımları veya konması taahhüt edilen ve fakat konmamış olan sermayeler bu şirketlerin borçlarıyla takas edilemez."

İİK m. 201 "– Müflisin borçlusu iflasın açılmasından evvel alacaklısının aciz halinde bulunduğunu bilerek masanın zararına kendisine veya üçüncü bir şahsa takas suretiyle bir menfaat temin etmek için müflise karşı bir alacak ihdas ederse bu takasa mahkemede itiraz olunabilir."

5.1.10 İnşaat Sözleşmeleri Bakımından Yargı Kararları Gereğince Kısmi İfayı Kabul Yükümlülüğü

Türk Borçlar Kanunu'nda eser sözleşmelerinde borca aykırılık nedeniyle temerrüde ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu nedenle eser sözleşmeleri hakkında iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde temerrüde ilişkin TBK m. 123-125 arasında uygulama alanı bulur[403]. Esasen bir eser sözleşmesi niteliğinde olan inşaat sözleşmelerine de aynı hükümlerin uygulanması gerekecektir.

Yüklenici tarafından inşaat sözleşmesinin zamanında tam ve gereği gibi teslim edilememesi durumunda TBK m. 123 gereğince sözleşmeden dönme imkânına sahiptir. Ani edimli sözleşmelerde dönme halinde sözleşme hiç kurulmamış gibi başa dönülmektedir. Önemli ölçüde tamamlanmış olması durumunda hakkaniyet gereği alacaklıya yerleşmiş yargı kararları ile kısmi ifayı kabul yükümlülüğü getirilmiştir[404].

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurul kararında "Burada inşaat sözleşmesinin önemli ölçüde nerdeyse tamamına yakınının tamamlanmış olması aranmakta olup takdir yetkisi hâkime bırakılmıştır. Kaldı ki dürüstlük kuralı da edimin önemli ölçüde ifa edilmiş olması halinde kısmi ifaya izin vermektedir. Bu açıklamalar da göstermektedir ki, Medeni Kanunun 2/2. maddesindeki kuralla, Kanunun ve hakkın mutlaklığı kuralına istisna getirilmektedir. Ancak, bu kuralın taliliği (yani ikinciliği) de gözetilerek; öncelikle her meseleye ona ilişkin kanun hükümleri tatbik edilecek; uygulanan kanun hükümlerinin adalete aykırı sonuçlara neden olabildiği bazı istisnai durumlarda da, 2/2. maddedeki kural, haksızlığı tashih edici bir şekilde uygulanabilecektir. O halde, içtihadı birleştirmeye konu meselelerin çözümünde izlenecek yol şöyle olmalıdır:

Şayet, olayın niteliği (müteahhidin yapının tamamladığı kısmının kapsamı) ve özelliği (uyuşmazlığın yalnızca BK m.106-108 uyarınca çözümlenmesini) gerektiriyorsa; sözleşmenin feshinin bu hükümlerde öngörülen hukuki sonuçları doğuracağı tabiidir. Artık

---

[403] "Olayın niteliği ve özelliğinin (uyuşmazlığa 106-108. maddeler hükümlerinin uygulanmasının doğuracağı adalete aykırı sonuçlarının) haklı gösterdiği durumlarda; Medeni Kanunu'nun 2. maddesi hükmü gözetilerek, sözleşmenin feshinin (sürekli borç ilişkileri de olduğu gibi) ileriye etkili sonuç doğuracağı kabul edilmelidir. Böyle bir çözümün sonucu olarak da mütemerrit müteahhit; kısmi ifasının bedelini iş sahibinden ve iş sahibi de; müteahhidin kusuruna bağlı tüm zararlarını müteahhitten talep edebilecekler ve bu suretle tarafların yararları arasında karşılıklı bir denge kurulmuş olacaktır" Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurul Kararı 1983/3 E-1984/1 İçtihat, (www.turkhukuksitesi.com).

[404] **ŞEN,** s. 135.

bu durumlarda, inşaat sözleşmesinin müteahhidin edim borcu yönünden özelliği de sonucu etkilemez.

Ancak, olayın niteliği ve özelliğinin (uyuşmazlığa 106-108. maddeler hükümlerinin uygulanmasının doğuracağı adalete aykırı sonuçlarının) haklı gösterdiği durumlarda; Medeni Kanun'un 2. maddesi hükmü gözetilerek, sözleşmenin feshinin (sürekli borç ilişkileri de olduğu gibi) ileriye etkili sonuç doğuracağı kabul edilmelidir. Böyle bir çözümün sonucu olarak da, mütemerrit müteahhit; kısmi ifasının bedelini iş sahibinden ve iş sahibi de; müteahhidin kusuruna bağlı tüm zararlarını müteahhitten talep edebilecekler ve bu suretle tarafların yararları arasında karşılıklı bir denge kurulmuş olacaktır[405]."

5.2 Ticaret Kanunundan Doğan Kabul Yükümlülüğü

Poliçe, bono ve çek alacaklısının kanun gereği kısmi ifayı kabul yükümlülüğü bulunmaktadır. ***Poliçe***; belirli bir kişi emrine, diğer bir kişiye verilen ödeme yetkisini kapsayan bir senettir. Poliçe üç taraflı ilişkiyi düzenleyen bir senettir. Senedi düzenleyen keşideci, bir kişiye borçlu iken diğerinden alacaklıdır. Keşideci alacaklı olduğu muhataba hitaben düzenlediği senedi borçlu olduğu lehtara teslim eder. Borçlu senedi kabul ettiğinde keşideci aradan çekilmiş olur. Borçlu isterse borcunu keşideciye veya diğer alacaklıya ödemekte serbesttir. Hukuki niteliği havale, iktisadi niteliği ise kredi aracıdır.

Poliçe, TTK m. 691 gereğince hamil veya poliçeyi elinde bulunduran herkes tarafından muhatabın yerleşim yerinde kabule arzolunabilir[406]. Poliçenin kabule arz edilmesi, muhatabın vadede ödeme yapacağına ilişkin iradesinin senet üzerinde tespit ettirilmesi ve kendisi üzerine çekilmiş poliçenin tedavüle çıktığından haberdar olması amacını taşır[407]. TTK m. 695/I gereğince yapılır ve böylelikle poliçenin vadesinde

[405] Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, E: 1983/3, K: 1984/1 İçtihat, (www.turkhukuksitesi.com).

[406] TTK m. 691 "Poliçe vadeye kadar hamil veya poliçeyi elinde bulunduran herkes tarafından muhatabın yerleşim yerinde onun kabulüne arzolunabilir."

[407] **ÖZTAN, Fırat;** Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara, 1997, s. 521.

ödeneceğine ilişkin irade açıklanmış olur[408]. Kabul beyanı kısmi de olabilir. TTK m. 696/1 ile yasa koyucu buna imkân vermiştir[409].

TTK m. 709 "Hamil kısmi ödemeyi reddedemez. Kısmi ödeme hâlinde muhatap bu ödemenin poliçe üzerine yazılmasını ve kendisine bir makbuz verilmesini isteyebilir." hükmü ile kısmi ödemenin kabul zorunluluğunu düzenlemiştir. Buna göre hamil bono, çek ve poliçe bedelinin bir kısmına ilişkin ödemeyi kabul ve geri kalan bedel için sorumlu kişilere müracaat hakkına yetkili olacaktır[410]. Ayrıca muhatap kısmi ödemenin poliçe üzerine yazılarak kendisine de kısmi ödeme tutarında bir makbuz vermesini isteme hakkına sahiptir.

Anılan madde hükmüne göre hamil kısmi ifayı reddederse artık reddettiği kısım bakımından başvuru hakkını kaybetmektedir. Başka bir deyişle, hamilin kısmi ödeme gerekçesi ile ret hakkını kullanıp senedin tümü açısından başvuru hakkını kullanamaz. Bu yönüyle TBK m. 84'ün istisnasıdır.

Bono, keşideci ile lehtar arasında ikili bir ilişkiyi ifade eden bir hakkın söz konusu olduğu senettir. Kayıtsız şartsız belli bir bedelin ödenmesi vaadini içerir. Hukuki niteliği soyut borç ikrarı başka bir ifadeyle ödeme vaadi, iktisadi niteliği ise kredi aracıdır. Kayıtsız şartsız belirli bir bedeli ödeme vaadini içermelidir. Kayıt, şart varsa bono geçersiz olur. TTK m. 778 gereğince poliçe hakkındaki hükümler uygun düştüğü ölçüde bonoya da uygulanacaktır. Bu nedenle TTK m. 709 bono açısından uygulama alanı bulunur. Buna göre bono açısından da alacaklının kısmi ifayı kabul yükümlülüğü konusudur[411].

Çek, hesap sahibinin yani keşidecinin bir muhataba yani bankaya karşı düzenlediği, üzerinde yazılı olan belli bir tutarın, çekte adı yazılı olan kişiye yani lehtara ödenmesi talimatını (emrini) içeren kıymetli bir evraktır. Çek defteri, banka tarafından gerekli kurallara uygun olarak kişiye özel bastırılan çek yapraklarını içermektedir. Her bir çek

---

[408] TTK 695/I"Kabul beyanı poliçe üzerine yazılır ve "kabul edilmiştir" veya buna eş anlamlı başka bir ibareyle ifade edilir ve muhatap tarafından imzalanır. Muhatabın, poliçenin ön yüzüne yalnız imzasını koyması kabul hükmündedir."

[409] TTK. m. 696/I "Kabul, kayıtsız şartsız olmalıdır; fakat muhatap kabulü poliçe bedelinin bir kısmı ile sınırlayabilir."

[410] **KARAHAN/,** Sami/**ARI,** Zekeriyya/**BOZGEYİK,** Hayri/**SARAÇ,** Tahir/**ÜNAL,** Mücahit**;** Kıymetli Evrak Hukuku, Konya 2014, s. 301; **POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal;** Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 17. Bası, İstanbul, s. 185; **VON THUR,** s. 474; **REİSOĞLU,** s. 301; **ŞENYÜZ,** s. 144; **İNAN,** s. 440; **FEYZİOĞLU,** s. 35; **YILDIRIM,** s. 260; **ARSEBÜK,** s. 695.

[411] **SAYMEN/ELBİR,** s. 595; **NOMER,** s. 268.

yaprağının üzerinde, kişinin vergi kimlik numarası, hesabın bulunduğu şubenin adı ve hesap numarası gibi zorunlu bilgiler yer alır. Çek üçlü bir ilişki doğurur. Hukuki mahiyeti itibariyle havaledir. İktisadi niteliği ise ödeme aracıdır. TTK m. 818/I-h gereğince alacaklının kısmi ifayı kabul yükümlülüğü çek için de geçerlidir. Ayrıca Çek Kanunu m. 3 ile muhatap bankanın süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için sorumluluk tutarları düzenlenmiştir. Muhatap banka belirlenen tutar kadar ödeme yapmakla yükümlüdür. Yine Çek Kanunu m. 3/5 gereğince hamil, muhatap bankanın yükümlü olduğu kısmi ödemeyi kabul etmezse çeke karşılıksızdır işlemi yapılır. Muhatap bankanın yükümlü olduğu tutarın kabul edilmesi halinde de yapılan kısmi ödeme çekin üzerine yazılarak geri kalan tutar için karşılıksızdır işlemi yapılarak çek hamiline geri verilir[412].

Çek açısından da hamilin kısmi ödemeyi kabul yükümlülüğü vardır. Kısmi ödemenin reddedilmesi halinde hamil reddettiği tutar oranında başvuru hakkını yitirmektedir.

Yargıtay 11 HD 25.03.2015 tarih ve 2015/2798 E-2015/4139 K. "Dava, bono bedelini ödeyen davacının bono aslının tarafına iadesi, iade edilemiyorsa ödediği bedelin iadesi istemine ilişkindir. Davacı, bono bedeli olan 2.500,00 TL'yi vadesinden sonra ödemiş olup, ödeme tarihine kadar geçen sürede işleyen faizler yönünden davalı hamilin dava konusu bono üzerindeki hakları devam ettiği için bonoyu davacıya iade etmemekte haklı olduğu, TBK m. 103/II ve TTK m. 709 uyarınca kısmi ödeme yapan borçlu davacının ancak ödemenin borç senedi üzerine yazılmasını ve kendisine bir makbuz verilmesini talep etme hakkı varken senedin iadesini isteyemeyeceği gözetilmeksizin, davalının faiz talep edemeyeceğinin kabulü ile davacının bonodan doğan borcunun sona erdiğinden bahisle davanın kabulü ile bononun iadesi yönünde hüküm kurulması doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir[413]."

---

[412] Çek Kanunu m. 3/5 "Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dahil, kısmî ödemenin hamil tarafından kabul edilmemesi hâlinde, ikinci fıkra hükmüne göre karşılıksızdır işlemi yapılır; ibraz tarihi ile ödememe nedeni çekin üzerine yazılır ve çek, üzerine imzası alınarak hamiline geri verilir; ön ve arka yüzünün fotokopisi banka tarafından saklanır. Çek hesabında hiç karşılığın bulunmaması ve hamilin sadece muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutarın ödenmesini talep etmesi hâlinde de bu fıkra hükmüne göre işlem yapılır." **KENDİGELEN, Abuzer;** Çek Hukuku, İstanbul 2007, s. 241; **PULAŞLI, Hasan;** Çek Hukuku ve İlgili Mevzuat, Ankara 2010, s. 42; **SAYMEN/ELBİR,** s. 595; **İNAN,** s.440.

[413] (www.karartek.com), aynı yönde bknz **DALAMANLI/KAZANCI,** s. 91, YGHK, 17.10.1979, E.12-1315 K.1313 "BK'nun 68. maddesinde yazılı kuralın aksine olarak kambiyo hukukunda, kısmi ödemelerin kabul edilmesi zorunludur. Kısmen yapılan ödeme halinde borçlu bu ödemenin senet üzerine işaret edilmesini ve kendisine bir makbuz verilmesini isteyebilir."

TTK m. 23/1-a ile "Sözleşmenin niteliğine, tarafların amacına ve malın cinsine göre, satış sözleşmesinin kısım kısım yerine getirilmesi mümkün ise veya bu şartların bulunmamasına rağmen alıcı, çekince ileri sürmeksizin kısmi teslimi kabul etmişse; sözleşmenin bir kısmının yerine getirilmemesi durumunda alıcı haklarını sadece teslim edilmemiş olan kısım hakkında kullanabilir. Ancak, o kısmın teslim edilmemesi dolayısıyla sözleşmeden beklenen yararın elde edilmesi veya izlenen amaca ulaşılması imkânı ortadan kalkıyor veya zayıflıyorsa ya da durumdan ve şartlardan, sözleşmenin kalan kısmının tam veya gereği gibi yerine getirilemeyeceği anlaşılıyorsa alıcı sözleşmeyi feshedebilir." düzenlemesi getirilmiş ve alacaklının müracaat hakları düzenleme altına alınmıştır.

Burada kısmi ifada bakiye için alacaklıya tanınan haklar konusunda ana kuraldan ayrı bir düzenlemeye gidilmiştir. Zira kural olarak alacaklı kısmi ifayı kabul ettikten sonra devam eden alacak yönünden alacaklı temerrüt hükümlerine başvurabilecek ve bunun için bir itirazı kayda ihtiyaç duymayacaktır. Ticari satışlarda ise alacaklıya daha geniş bir yetki tanınmış ve kısmi ifayı kabul eden alacaklı itirazı kayıt ile bunu yaparsa borcun tamamı için temerrüt hükümlerinden faydalanma imkanı sağlanmıştır[414].

5.3 Diğer Kanunlardan Doğan Kabul Yükümlülüğü

TMK m. 681 ile "Mirasçılar, bölünmesine veya nakline alacaklı tarafından açık veya örtülü olarak rıza gösterilmemiş olan tereke borçlarından dolayı, paylaşmadan sonra da bütün malvarlıklarıyla müteselsilen sorumludurlar. Paylaşmanın gerçekleştiği tarihin veya daha sonra yerine getirilecek borçlarda muacceliyet tarihinin üzerinden beş yıl geçmekle teselsül sona erer." denilmektedir.

Anılan madde ile mirasçıların üçüncü kişilere karşı müteselsil sorumluluklarını düzenlemiştir[415]. Burada mirasçılar arasında bir iç ilişki bir de mirasçılar ile alacaklılar

[414] **GÜMÜŞ,** s. 628; **ŞEN,** s.143; **TUNÇOMAĞ,** s. 702; **SAYMEN/ELBİR,** s. 595; **İNAN,** s 440.

[415] Yargıtay 4. HD 24.02.2004 tarih ve 2003/11479 E-2004/2091 K. sayılı kararı "Mirasçılar murisin borçlarından dolayı üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumludur. Bunun sonucu olarak da alacaklı mirasçılardan birine, bir kısmına veya tamamına karşı dava açabilir. Eldeki davanın niteliği itibariyle mirasçılar arasında mecburi dava arkadaşlığı değil, ihtiyari dava arkadaşlığı vardır. Bu nedenle de her bir davalı (mirasçı) hakkındaki dava diğerinden bağımsız olduğundan davalılar ayrı ayrı iddia ve savunmada bulunabilirler.

Somut olayda da, davalılardan bir kısmı zamanaşımı definde bulunmuşlardır. Zamanaşımı defi borcun aslını ortadan kaldırmayan ancak bu hakkın ileri sürülmesine engel olan kişisel bir defidir, ihtiyari dava

arasında dış ilişki söz konusudur. Mirasçılar aralarında bir anlaşma yapmamışlarsa her mirasçı, miras payı oranında ve borcun tamamından diğer mirasçılarla birlikte sorumludur. Bu sorumluluk müteselsil sorumluluktur. Mirasçılar kendi aralarında yapacakları sözleşme ile tereke borçlarının hangi mirasçı tarafından ve kimin hangi orandan yükümlü olacaklarını kararlaştırabilirler. Böyle bir sözleşme alacaklının rızasına bağlı değildir. Bu mirasçıların iç ilişkisidir. Bu nedenle böyle bir sözleşmede alacaklının rızası aranmaz. Sözleşme miras taksimi sözleşmesi ile yapılacağı gibi ondan önce ya da sonra bağımsız bir sözleşme şeklinde de yapılabilir. Alacaklı ise bu sözleşme ile bağlı değildir. Zira alacaklının mirasçıların her birine tüm alacağı nedeniyle başvuru imkânı vardır. Mirasçıların yaptıkları sorumluluk oranlarını düzenleyen sözleşme kendi aralarındaki rücu ilişkisi açısından önem arz etmektedir[416].

Alacaklılar da mirasçılar arasında yapılan ve mirasçıların sorumluluk oranlarını düzenleyen sözleşmeyi açık ya da örtülü şekilde tanıyabilirler. Bu durumda mirasçıların müteselsil sorumluluğu kalkar. Alacaklı bu durumda mirasçılar arasındaki bu sözleşmeye göre alacaklarını takip edebilecektir. Alacaklının sorumluluk oranlarını tanımasına ilişkin iradesi de dış ilişkiyi oluşturur[417].

TMK m. 681'deki süre hak düşürücü süredir. Buna göre yasada belirtilen sürenin dolmasından sonra mirasçıların yapacakları kısmı ifa alacaklı tarafından reddedilemez[418]. Zira bu sürenin dolmasından sonra her mirasçının şahsi sorumluluğu söz konusu olur ve miras payı oranında alacaklıya karşı sorumluluğu devam eder. Beş yıllık sürenin geçmesi ile alacak hakkı ortadan kalkmaz. Paylaşmanın gerçekleştiği tarih ve vadesi daha sonra gelen

arkadaşlarının hepsi için ortak olan bir defi (örneğin zamanaşımı def'i) sadece bunu ileri sürmüş olan davalı taraf bakımından hüküm ifade eder. Şu haliyle açılan davada davalılardan sadece üçü zamanaşımı def'inde bulunduğu halde tüm davalılar yönünden davanın zamanaşımı nedeniyle reddi yerinde değildir. Karar bu nedenle bozulmalıdır." (www.legalbank.net) Aynı yönde bknz **ŞENER, Esat;** Eski ve Yeni Miras Hukuku Şerh, Ankara 1988, s. 1527, YHGK 03.06.1964 tarih ve 3/2-390 sayılı kararı.

[416] **GENÇCAN, Ömer Uğur;** Miras Hukuku, Ankara 2008, s. 731; **ŞENER,** s.853; TMK m. 682 "Paylaşma sözleşmesinde ödenmesi kendisine yükletilmemiş olan bir tereke borcunu veya üzerine aldığı miktardan fazlasını ödeyen mirasçı, diğer mirasçılara rücu edebilir.

Rücu hakkı, ilk önce, ödenmiş olan borcu paylaşma sözleşmesiyle üstlenmiş bulunan mirasçıya karşı kullanılır.

Diğer hâllerde, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, mirasçılardan her biri terekedeki borçları miras payı oranında ödemekle yükümlüdür."

[417] **ŞENER,** s. 855.

[418] **FEYZİOĞLU,** s. 36.

borçlar yönünden de muacceliyet tarihinin üzerinden beş yılın geçmesi ile teselsül sona erer[419].

Teselsülün sona ermesi ile mirasçıların şahsi sorumlulukları doğar ve her mirasçı miras payı oranında borçtan sorumlu olmaya devam eder. Bu aşamada yapılacak ifa edimin tümünün gerisinde kalacağından kısmi ifa söz konusu olacaktır. Fakat bu noktada TBK m. 84 hükmü uygulama alanı bulmaz. Alacaklı kanun gereği kısmi ifayı kabul etmekle yükümlü olacaktır[420].

İİK m. 111/II, II ile borçluya yasa ile belirlenen koşulların gerçekleşmesi halinde toplam borcu dört taksitle ödeme imkânı tanımaktadır[421]. Anılan yasa maddesi ile öngörülen şartlar; borçlunun alacaklının satış talebinden önce ödeme taahhüdünde bulunması, borçlunun biri derhal en fazla dört ayda ve eşit miktarda ödeme taahhüdünde bulunması ve borçlunun yeter miktarda malının haczedilmiş olmasıdır[422]. Bu şartların sağlanması halinde yasa alacaklıya kısmi ifaya katlanma yükümlülüğü getirmiştir. Borçlunun anılan kanun maddesi gereğince işlem yapması alacaklının rızasına bağlı değildir. Bu yönüyle İİK m. 111,

[419] **ŞENER,** s. 856; **GENÇCAN,** s. 731.

[420] **OLGAÇ,** s. 150; **FEYZİOĞLU,** s. 36; **OSER/SCHÖNENBERGER,** s. 598

[421] İİK m. 111 "Borçlu alacaklının satış talebinden evvel borcunu muntazam taksitlerle ödemeği taahüt eder ve birinci taksiti de derhal verirse icra muamelesi durur. Şu kadar ki borçlunun kafi miktar malı haczedilmiş bulunması ve her taksitin borcun dörtte biri miktarından aşağı olmaması ve nihayet aydan aya verilmesi ve müddetin üç aydan fazla olmaması şarttır. Borçlu ile alacaklının borcun taksitlendirilmesi için icra dairesinde yapacakları sözleşme veya sözleşmelerin devamı süresince 106 ve 150/e maddelerindeki süreler işlemez. Ancak bu sözleşme veya sözleşmelerin toplam süresinin on yılı aşması hâlinde, aştığı tarihten itibaren süreler kaldığı yerden işlemeye başlar. Taksitlerden biri zamanında verilmezse icra muamelesi ve süreler kaldığı yerden devam eder"

[422] Yargıtay 12 HD 22.12.2014 tarih ve 14/25078 E-14/31024 K. sayılı kararı "İcra ve İflas Kanunu'nun 111. maddesinin 1. fıkrasında "Borçlu alacaklının satış talebinden evvel borcunu muntazam taksitlerle ödemeği taahüt eder ve birinci taksiti de derhal verirse icra muamelesi durur." hükmü ile 2. fıkrasında "Şu kadar ki borçlunun kafi miktar malı haczedilmiş bulunması ve her taksitin borcun dörtte biri miktarından aşağı olmaması ve nihayet aydan aya verilmesi ve müddetin üç aydan fazla olmaması şarttır." hükmü yer almaktadır. Somut olayda, örnek 10 ödeme emrinin borçluya 05.06.2014 tarihinde tebliğ edildiği ve borçlu hakkındaki takibin kesinleşmiş olduğu, borçlunun açmış olduğu menfi tespit davası ve bu davadan İİK'nun 72/3. maddesi uyarınca verilen ihtiyati tedbir yoluyla icra veznesine giren paranın alacaklıya ödenmemesine dair tedbirin takibin kesinleşmesine engel olmadığı, takip talebinde ve ödeme emrinde belirtilen toplam alacağın 26.818,36 TL olduğu, kıymet taktiri yapıldığına ilişkin dosya içerisinde belge bulunmasa da borçlu şirkete ait olan .... plakalı araçların haczedildiği, yine borçlu şirkete ait olan M. ili E.ilçesi A. Köyü .. ada .. parsel sayılı taşınmazın haczedildiği ve bu taşınmaza Erdemli İcra Müdürlüğü'nün 2014/430 T.sayılı dosyasından aldırılan 23.06.2014 tarihli rapor ile 163.700 TL kıymet taktir edildiği anlaşılmaktadır. Borçlu hakkındaki takip kesinleşmiş olması, borca kafi miktar malın haczedilmiş olması ve borçlunun talebinin de İİK'nun 111/1-2. maddelerine uygun olduğuna göre şikayetin kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir.", (www.karartek.com).

TBK m. 84'ün istisnası niteliğindedir[423]. Borçlunun ödeme taahhüdünü yerine getirmemesi halinde ise icra işlemleri kaldığı yerden devam eder[424]. Borçlu taahhüdünü yerine getirmediği için alacaklının da kısmi ifaya katlanma yükümlülüğü de ortadan kalkar ve icra işlemleri kaldığı yerden devam eder.

İİK m. 111/III gereğince alacaklı borçlu anlaşarak borcun kısım kısım ifasını kararlaştırabilirler[425]. İİK m. 111/III uyarınca yapılacak taksitlendirme ise alacaklının rızasına bağlıdır. Uygulamada İİK 111/I, II gereğince yapılan taksitlendirme ile İİK m. 111/III gereğince yapılan taksitlendirme birbirine karıştırılmaktadır[426]. Burada ise taraflar arasındaki anlaşma gereğince alacaklı kısmi ifayı kabul yükümlülüğü altındadır.

[423] **NOMER,** s. 268; **OLGAÇ,** s. 150; **ARSEBÜK,** s. 695; **FEYZİOĞLU,** s. 35; **VON THUR,** s. 474; **CANSEL/ÖZEL,** s. 237; **OSER/SCHÖNENBERGER,** s. 598; **SAYMEN/ELBİR,** s. 594; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s.118.

[424]

[425] İİK m. 111/III "Borçlu ile alacaklının borcun taksitlendirilmesi için icra dairesinde yapacakları sözleşme veya sözleşmelerin devamı süresince 106 ve 150/e maddelerindeki süreler işlemez."

[426] 12 HD 23.05.2016 tarih ve 2016/13051 E-2016/14390 K. sayılı kararı "Taksitlendirme sözleşmesinde, ödemeyi ikiye ayırmak gerekir. Birincisi İİK.nun 111.maddesinin 1. ve 2.fıkralarında düzenlenen borçlunun yasal hakkından doğan taksitlendirme, ikincisi ise, hacizden önce veya sonra alacaklının kabulüne bağlı olan taksit sözleşmesi ile yapılan taksitlendirmedir. (Kuru, Baki; İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, (İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2004), Sh.522 - 525 arası) Somut olayda borçlu ... ile alacaklı arasında, icra müdür yardımcısı huzurunda düzenlenen 19.09.2014 tarihli sözleşme, alacaklının kabulüne bağlı olan taksit sözleşmesi niteliğinde olup, İİK.nun 111. maddesinin aradığı şekil şartlarına uygun olup, bahse konu evrakın icra müdürlüğü huzurunda yapılmadığı iddiası dar yetkili olan icra mahkemelerinde incelenemez.", (www.karartek.com.tr).

BÖLÜM IV

KISMİ İFANIN SONUÇLARI

1. İFA ORANINDA SONA ERME

İfa borcun doğal sona erme biçimidir. Kısmi ifada ise alacaklı kabul ettiyse ya da kısmi ifaya katlanma yükümlülüğü söz konusu ise borçlunun ifa ettiği oranda borç sona erecektir. Burada önemli olan hukuken geçerli bir kısmi ifanın bulunmasıdır. Hukuka uygun bir kısmi ifadan söz edilebilmesi için alacaklının kısmi ifayı kabul ile yükümlü olması ya da kısmi ifayı böyle bir yükümlülüğü olmamasına rağmen kabul etmiş olması gerekmektedir. Hukuken geçerli bir kısmi ifadan söz edilebilmesi konusunda alacaklının iradesi belirleyicidir[427].

Kısmi ifa nedeniyle borç muaccel hale gelmeyeceği gibi borcun devam eden kısmının ertelendiği anlamına da gelmez. Kısmi ifa ile sona eren borçtan bakiye kalan kısım için hiç şüphesiz alacak hakkı devam etmektedir[428]. Bunun için alacaklının kısmi ifayı kabul ederken ayrıca haklarını saklı tutmasına ya da benzer ifadeyi içeren bir şerh koymasına gerek yoktur.

Doktrinde YILMAZ ihtirazı kayıt çerçevesinde yaptığı değerlendirmesinde; alacaklı tarafından ihtirazı kayıt konulmaksızın kısmi ifanın kabulü durumunda borcun sona erdiği ifade edilmiştir. Fakat burada kast edilenin borcun tümü yönünden değil ifa oranında sona erme olduğunu düşünüyoruz. Zira aşağıda yapacağımız açıklamalardan da anlaşılacağı üzere

[427] **ŞEN,** s. 143; **CANSEL/ÖZEL,** s. 237; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 118.

[428] **REİSOĞLU,** s. 300; **ŞEN,** s.143; **EREN,** s. 946; **GÜMÜŞ,** s.627 "Kısmi ifadan arta kalan edim kısmının tek başına alacaklı açısından önem taşımaması halinde de alacaklının kısmi sona erme iradesinin borcun tümü açısından geçerli olacağını yani borcun tamamının sona ereceği savunulmuştur."

eğer alacaklı, ifa edilen kısım hakkında ihtirazı kayıt hakkını kullanmışsa ifa edilen kısım yönünden de yasanın kendisine tanıdığı haklara başvurabilir[429].

Alacaklı TBK m.117 ve 124'e göre bakiye alacağı muaccel hale getirip borçluyu kısmi temerrüde düşürebilir. Bu durumda hiç şüphesiz alacaklı sözleşmenin türüne göre TBK m. 125. ve 126'da düzenlenen haklardan bakiye kısım oranında faydalanabilecektir[430].

Ticari işlerde ise kısmi ifa oranında borcun sona ermesi için alacaklının ihtirazı kayıt ileri sürmemesi gerekir. Eğer alacaklı kısmi ifayı kabul ederken ihtirazı kayıt ileri sürmüşse kısmi ifa yönünden de haklarını ileri sürmeye devam edebilir[431]. Zira TTK m. 23/I- a'da "Bu maddedeki özel hükümler saklı kalmak şartıyla, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerinde de Türk Borçlar Kanunu'nun satış sözleşmesi ile mal değişim sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanır. a) Sözleşmenin niteliğine, tarafların amacına ve malın cinsine göre, satış sözleşmesinin kısım kısım yerine getirilmesi mümkün ise veya bu şartların bulunmamasına rağmen alıcı, çekince ileri sürmeksizin kısmi teslimi kabul etmişse; sözleşmenin bir kısmının yerine getirilmemesi durumunda alıcı haklarını sadece teslim edilmemiş olan kısım hakkında kullanabilir. Ancak, o kısmın teslim edilmemesi dolayısıyla sözleşmeden beklenen yararın elde edilmesi veya izlenen amaca ulaşılması imkânı ortadan kalkıyor veya zayıflıyorsa ya da durumdan ve şartlardan, sözleşmenin kalan kısmının tam veya gereği gibi yerine getirilemeyeceği anlaşılıyorsa alıcı sözleşmeyi feshedebilir." hükmü getirilmiştir.

2. BAKİYE ALACAK HAKKININ DEVAMI VE ALACAKLIYA TANINAN HAKLAR

Temerrüt, ifa edilebilir ve muaccel hale gelmiş bir edimin alacaklının ihtarına rağmen borca aykırı şekilde borçlu tarafından zamanında ifa edilmemesidir. Yani temerrütten söz edilebilmesi için borcun muaccel olması, alacaklının ihtarı ya da ihtarı gerektirmeyecek bir durumun gerçekleşmesi, edimin ifasının mümkün olması ve borçlunun borcunu ifa

[429] **YILMAZ, Halil;** İhtirazı Kayıt İradesinin Açıklanması (İhtirazı Kayıt İleri Sürme Hakkının Kullanılması), Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2006, S. 66, s. 310 "Eserde ihtirazı kaydın gücü, borcun kısmi ifa ile sona ermesini engellemek olarak açıklanmıştır."

[430] **GÜMÜŞ,** s.627.

[431] **SAYMEN/ELBİR,** s. 595; **GÜMÜŞ,** s. 627; **ŞEN,** s. 143; **İNAN,** s. 440.

etmemesinin yükümlülüğüne aykırı olması gerekmektedir. Ayrıca borçlunun kusurlu olmasına gerek yoktur. Fakat borçlu TBK m. 118 ve 119 gereği temerrütten kaynaklanan gecikme tazminatı, TBK m. 123 ve 125 gereğince olumlu ve olumsuz zararın tazmini ve TBK m. 112 gereğince aşkın zararın tazmini hallerinde kusurundan sorumludur. Bu düzenlemeler yedek hukuk kuralı niteliğinde olup taraflarca kaldırılabilir ya da değiştirilebilir[432]. TBK m. 117 ve devamında düzenlenen temerrüt hükümleri tüm borç ilişkilerine ve uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır.

Türk Borçlar Kanunu'nda kısmi ifadan bakiye kalan alacaklar yönünden alacaklının hakları düzenlenmemiştir. Fakat kısmi ifanın ifa başlığı altında genel hükümlerde düzenlenmiş olması nedeniyle alacaklının ifa edilmeyen bakiye alacak hakkı için temerrüt hükümlerine başvurabileceği kabul edilmelidir. Ayrıca TBK m. 27/2, 230/1 ve 218/2'de de alacaklının kısmi temerrüt hükümlerinden faydalanabileceği öngörülmüştür[433].

Kısmi temerrüt; alacaklının kısmi ifayı kabul etmesi, kısmi ifayı kabul yükümlülüğü altında olması ya da temerrüt hükümleri gereği borçluya verilen süre içerisinde borçlunun kısmi ifası halinde gündeme gelebilecektir. Kısmi temerrüt; edimin bölünebilir olması, borç ilişkisinin ani edimli olması ve alacaklının sözleşmeden beklediği menfaatinin bu yolla karşılanabiliyor olması durumlarında mümkündür. Aksi takdirde alacağın tümü açısından temerrüt hükümleri uygulanacaktır. Sürekli edimli sözleşmelerde ise ancak borca aykırılık hükümleri, dönemsel edimli sözleşmelerde ise ancak alacağın tümü açısından temerrüt hükümleri uygulanır[434].

Kısmi temerrüt durumunda alacaklının sahip olduğu haklar TBK m. 117 vd. düzenlenmiştir. Kısmi temerrüde düşen borçlunun aynen ifa yükümlülüğü devam ettiği gibi alacaklının da ifa oranında karşı edim yükümlülüğü vardır. Borçlu, TBK m. 118 gereğince alacaklının bakiye kısmın geç ifasından doğan zararını tazmin etmekle yükümlüdür. Eğer ifa konusu edim bir para borcunun ifası ise borçlu bakiye kısım yönünden temerrüt faizi

---

[432] **ANTALYA,** Cilt 3, s. 408-410; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 217; **HAVUTÇU Aysel;** Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müsbet Zararın Tazmini, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, Yayın Numarası 60, İzmir, 1995, s-24-31.

[433] **ŞEN,** s.147; **EREN,** s. 946 "İfa edilmeyen kısım muaccel ise borçlu kısmi temerrüt durumuna düşer" aynı yönde bknz.

[434] **ŞEN,** s. 148.

ödemekle yükümlü olduğu gibi yine TBK m. 120 gereğince kusuru oranında temerrüt faizini aşan zararından da sorumludur[435].

Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerin temerrüdüne ilişkin TBK m. 123-125 arasında alacaklıya özel seçimlik haklar düzenlenmiştir[436]. Bu hükümler kısmi temerrüt halinde de uygulanır. Şöyle ki; bakiye alacak için TBK m. 123 ve 124'e göre borçluya süre verilmesine rağmen bakiye kısım ifa edilmediyse ya da süre verilmesine gerek olmayan hallerde alacaklı TBK m. 125'de düzenlenen haklardan faydalanabilir. TBK m. 125'e göre "Temerrüde düşen borçlu, verilen süre içinde, borcunu ifa etmemişse veya süre verilmesini gerektirmeyen bir durum söz konusu ise alacaklı, her zaman borcun ifasını ve gecikme sebebiyle tazminat isteme hakkına sahiptir. Alacaklı, ayrıca borcun ifasından ve gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçtiğini hemen bildirerek, borcun ifa edilmemesinden doğan zararın giderilmesini isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir. Sözleşmeden dönme hâlinde taraflar, karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulurlar ve daha önce ifa ettikleri edimleri geri isteyebilirler. Bu durumda borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat edemezse alacaklı, sözleşmenin hükümsüz kalması sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir".

Borçlu temerrüde düştüğü takdirde alacaklı; edimin aynen ifasını ve gecikme tazminatı ödenmesini, aynen ifadan vazgeçtiğini ve borcun ifa edilmemesinden doğan zararının tazminini isteyebileceği gibi sözleşmeden dönme hakkına da sahiptir. Kısmi temerrüt halinde ise alacaklı TBK m. 125/II'de düzenlenen hakları ancak alacaklının karşı

[435] **ÖZDAMAR, Emine;** Temerrüt Faizi Kavramı ve Çeşitli Davalarda Başlangıç Zamanı, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Ağustos 2014, Cilt 9, S. 96, s. 62, Temerrüt faizi için bknz Yargıtay HGK02.10.2013 tarih ve 2013/180 E-2013/1418 K." Uygulama ve öğretide baskın görüş olarak, temerrüt (gecikme) faizinin hukuki niteliği, borçlunun para borcunu zamanında ödememesi ve temerrüde düşmesi üzerine kanun gereği kendiliğinden işlemeye başlayan ve temerrüdün devamı müddetinde varlığını sürdüren, alacaklının zararın varlığını ve miktarını ve borçlunun kusurunu ispat zorunda kalmaksızın borçlunun ödediği ve miktarı yasalarla belirlenmiş asgari, maktu bir tazminat olduğu kabul edilmektedir. (Dr. Becker:İsviçre Medeni Kanunu Şerhi, Borçlar Kanunu, Fasikül IV, s.5 Dr.S.Özkök Çevirisi; A.Von Tuhr: Cilt 1-2 s.617, C.Edege Çevirisi; Nami Barlas: Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1992, s.127 vd.; Reisoğlu, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1998, s.297 vd.;Oğuzman, Kemal-Öz, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995, s.373 vd.) Bu tanımın, gecikme zammını da içerdiği kabul edilmektedir. (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 11.6.1997 gün ve 1997/11 E.-278-529 K.; 18.11.2009 gün ve 2009/21-435 E. - 544 K. sayılı ilamlarında aynı ilkeler kabul edilmiştir).", (www.hukukmedeniyeti.org).

[436] **ANTALYA,** Cilt 3, s. 465.

ediminin bölünebilir olması halinde kullanabilecektir[437]. Bu iki hak açısından da talep edilecek tazminat yönünden hiç şüphesiz bakiye borç dikkate alınacaktır[438].

Burada kısmi dönme hakkının sözleşmenin feshi ile karıştırılmaya müsait olması açısından ayrıca değerlendirilmesi uygun olacaktır. Şöyle ki; dönme borç ilişkisini geçmişe etkili olarak ortadan kaldıran bir işlemdir. Sözleşmenin feshinde ise borç ilişkisi ileriye etkili olacak şekilde ortadan kalkmaktadır. Kısmi dönmede ise borcun ifa edilmeyen bakiye kısmı yönünden borç ilişkisi ortadan kalkmakta ve ifa edilen kısım açısından sözleşme devam etmektedir. Bu nedenle fesih ile karıştırılmaya müsaittir. ŞEN' in deyimiyle kısmi dönmede sözleşme adeta ikiye bölünmektedir[439]. Kısmi dönme durumunda alacaklı TBK m. 125/II gereğince tazminat talep edebilir. Fakat borçlu kusurunun olmadığını ispat edebilirse tazminat yükümlülüğünden kurtulur.

Alacaklının sözleşmeden menfaatinin kısmi temerrüt hükümleri ile karşılanamadığı yani alacaklının sözleşmeden beklenen menfaati elde edemediği, ifanın bütününe göre ifa edilen kısmın miktar olarak önemsiz kaldığı durumlarda ve alacaklının bakiye kısmın derhal ifa edileceği düşüncesiyle kısmi ifayı kabul ettiği hallerde alacağın tümü açısından temerrüt hükümleri uygulanır. Ayrıca edimlerin bölünebilir olmadığı durumlarda da alacağın tümü açısından temerrüt hükümleri uygulanır[440].

3. ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ

Zamanaşımı, borçluya borcun ifası hakkında belirli bir sürenin geçmesi nedeniyle kanun tarafından borçluya tanınan bir avantajdır[441]. Yargıtay 4 HD 05.05.22016 tarih ve 2015/6508 E-2016/6206 K sayılı kararında ise zamanaşımı "Zamanaşımı ise borcu ortadan kaldıran bir olgu olmayıp, doğmuş ve var olan bir hakkın istenebilirliğini ortadan kaldıran bir savunma aracıdır. Bu nedenle zamanaşımı alacağın varlığını değil, istenebilirliğini

[437] **ANTALYA,** Cilt 3, s. 506 "Borçlunun 6098 Sayılı TBK' nun 125/2. maddesinden yararlanıp yararlanamayacağı hususunun tartışmalıdır. Hakim görüşe göre bu hak kullanılabilecektir."

[438] **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 245.

[439] **ŞEN,** s. 153.

[440] **ŞEN,** s. 149; **ANTALYA,** Cilt 3, s. 506; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI,** s. 245.

[441] **KILIÇOĞLU,** s. 894 " Aşınan zaman nedeniyle alacak hakkını dava etme hakkı ortadan kalkmakta, bir başka ifadeyle , zaman alacağı dava ve takip haklarını aşındırmış olmaktadır" ifadeleriyle tanımlamıştır.

ortadan kaldırır. Olay tarihinde yürürlükte bulunan 818 sayılı BK.'nın 133. maddesinde zamanaşımını kesen sebepler sayılmış olup bunlardan biri de dava açılmasıdır. Zira belirli bir sürenin geçmesi nedeniyle borçlu zamanaşımı defini ileri sürerek borcu ödemekten imtina edebilecektir." şeklinde açıklanmıştır [442]."

Zamanaşımının söz konusu olması halinde borç eksik borç haline gelir[443]. Yargıtay 7 HD 11.04.2016 tarih ve 2015/6772 E-2016/7872K. sayılı kararında "Zamanaşımı, alacak hakkının belli bir süre kullanılmaması yüzünden dava edilebilme niteliğinden yoksun kalmasını ifade eder. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere zamanaşımı, alacak hakkını sona erdirmeyip sadece onu "eksik bir borç" haline dönüştürür ve "alacağın dava edilebilme özelliği" ni ortadan kaldırır. Bu itibarla zamanaşımı savunması ileri sürüldüğünde, eğer savunma gerçekleşirse hakkın dava edilebilme niteliği ortadan kalkacağından, artık mahkemenin işin esasına girip onu incelemesi mümkün değildir" ifadesiyle konuyu açıklamıştır. Zamanaşımının gerçekleşebilmesi için belirli koşulların oluşması gerekmektedir. Bu koşullar muaccel bir borcun olması ve yasada belirtilen sürelerin geçmesidir[444]. Zamanaşımına ilişkin süreler TBK m. 145 ve devamında ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

Ayrıca kısmi ifa açısından zamanaşımının kesilmesi konusu ön plana çıkmaktadır. Zamanaşımının kesilmesi herhangi bir sebeple zamanaşımı süresinin yeniden işlemeye başlamasını ifade etmektedir. Zamanaşımının kesilmesi, durmasından farklıdır. Zamanaşımının durmasında TBK m. 153 "Aşağıdaki durumlarda zamanaşımı işlemeye başlamaz, başlamışsa durur:1. Velayet süresince, çocukların ana ve babalarından olan alacakları için. 2. Vesayet süresince, vesayet altında bulunanların vasiden veya vesayet işlemleri sebebiyle Devletten olan alacakları için. 3. Evlilik devam ettiği sürece, eşlerin diğerinden olan alacakları için. 4. Hizmet ilişkisi süresince, ev hizmetlilerinin onları çalıştıranlardan olan alacakları için. 5. Borçlu, alacak üzerinde intifa hakkına sahip olduğu sürece. 6. Alacağı, Türk mahkemelerinde ileri sürme imkânının bulunmadığı sürece. 7. Alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesinde, birleşmenin ileride geçmişe etkili olarak ortadan kalkması durumunda, bu durumun ortaya çıkmasına kadar geçecek sürece.

[442] (www.karartek.com).

[443] **EREN,** s. 1307; **KILIÇOĞLU,** s. 35 "Eksik borç, geçerli bir borç ilişkisinin bulunmasına rağmen, borçlunun Devletin yetkili organları kanalıyla sorumlu tutualamadığı borçlardır."

[444] **KILIÇOĞLU,** s. 900-902; **EREN,** s. 1310-1311.

Zamanaşımını durduran sebeplerin ortadan kalktığı günün bitiminde zamanaşımı işlemeye başlar veya durmadan önce başlamış olan işlemesini sürdürür." hükmü düzenlenmiştir.

Belirtilen hallerin gerçekleşmesi halinde zamanaşımı durmaktadır. Zamanaşımını durduran sebeplerin ortadan kalkması halinde ise duran süre kaldığı yerden işlemeye devam eder[445].

Zamanaşımının kesilmesine ilişkin sebepler ise TBK m. 154' de düzenlenmiştir. Buna göre "Aşağıdaki durumlarda zamanaşımı kesilir: 1. Borçlu borcu ikrar etmişse, özellikle faiz ödemiş veya kısmen ifada bulunmuşsa ya da rehin vermiş veya kefil göstermişse. 2. Alacaklı, dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa, icra takibinde bulunmuşsa ya da iflas masasına başvurmuşsa." hükmü düzenlenmiştir.

TBK m. 154/I ile kısmi ifa zamanaşımını kesen nedenler arasında sayılmıştır. Yine TBK m. 156 vd. ise yeni sürelerin işlemeye başlayacağı zamana ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Kısmi ifa bakımından EREN' e göre örtülü bir ikrar söz konusudur[446]. Buna göre kısmi ifa ile borcun bir kısmı sona erecek, bakiye kısım yönünden alacak hakkı devam edecektir. Bu bakiye bölüm için tabi olduğu zamanaşımı süresine göre zamanaşımı yeniden işlemeye başlayacaktır.

TBK m. 84' e göre borçlu borcun kabul ettiği kısmını ifadan imtina edemez. Yani borçlu alacağın bir kısmına itiraz ediyorsa itiraz etmediği kısmını ifa ile yükümlüdür. Burada hiç şüphesiz ikrar işleyen zamanaşımını keser. Zira zamanaşımına uğramış bir borcun ikrarı halinde borçlunun ödeme yükümlülüğünden söz edilemez[447]. Bu durumda alacaklının lehine

---

[445] Yargıtay 3 HD …02.2017 tarih ve 2015/16054 E-2017/1453 K "6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun "Zamanaşımının Kesilmesi" başlıklı 154.maddesine (818 sayılı Borçlar Kanununun 133.maddesi) göre; borçlu borcu ikrar etmişse, özellikle faiz ödemiş veya kısmen ifada bulunmuşsa ya da rehin vermiş veya kefil göstermişse Zamanaşımının kesileceği hüküm altına alınmıştır. Aynı Kanunun 156.maddesinde (818 sayılı Borçlar Kanununun 135.maddesi) ise Zamanaşımının kesilmesiyle, yeni bir sürenin işlemeye başlayacağı düzenlenmiştir. Davalı 26/06/2012 tarihinde davacı kuruma verdiği dilekçe ile borcunu ikrar etmiş, 500 TL'lik kısmi ödeme yapmış ve kalan borcunu ödeyeceğini bildirmiş olduğundan, Zamanaşımının kesildiğinin ve bu tarihten itibaren ... yıllık yeni bir zamanaşımı süresinin işlemeye başlayacağının kabulü gerekirken, hatalı değerlendirme ile .. tarihinde açılan davada davalı tarafın zamanaşımı def'ine itibar edilerek davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir. Mahkemece davadaki istemin zamanaşımına uğramadığı dikkate alıp esasa girilerek bir karar verilmesi gerekir (www.karartek.com).

[446] **EREN,** s. 1319 "İkrar örtülü ya da açık olabilir. Borçlunun alacaklıya borç senedi düzenleyip vermesi, borcunu ödeyeceğini bildirmesi, açık ikrara örnek teşkil eder. Buna karşılık, faiz ödeme, rehin veya kefil şeklinde güvence verme, takas beyanında ya da kısmi ifada veya uzatma talebinde bulunma; uzatma sözleşmesi yapma ise, örtülü ikrarı oluşturur."

[447] Yargıtay 7 HD 11.04.2016 tarih ve 2015/6772 E-2016/7872K. "Borçlar Kanununun 133 üncü maddesinde (6098 Sayılı TBK 154) zamanaşımını kesen nedenler gösterilmiştir. Bunlardan borçlunun borcunu ikrar etmesi (alacağı tanıması), zamanaşımını kesen nedenlerden biridir. Borcun tanınması, tek yanlı bir irade bildirimi olup; borçlunun, kendi borcunun devam etmekte olduğunu kabul anlamındadır. Borç ikrarının sonuç

olmak üzere alacağın tamamı açısından zamanaşımı kesilecek ve zamanaşımı kısmi ifadan itibaren yeniden başlayacaktır[448].

Bu konu Yargıtay Kararlarında da yer bulmuştur. Yargıtay 15 HD 21.07.2015 tarih ve 2005/896 E-2005/4448 sayılı kararında; kat malikleri kurulu kararına katılarak olumlu oy kullanan ve masrafların bir kısmını ifa eden kat malikinin, kalan borcun ifası hakkında açılan davada ileri sürdüğü zamanaşımı savunmasını "borcu ikrar ve kısmen ödemede bulunmanın zamanaşımını kestiği gerekçesi ile haksız bulmuştur[449].

Yargıtay kararlarında zamanaşımının kesilmesi konusunda kısmi ifaların dikkate alınmamasını bozma nedeni yapılmıştır : "Tüm bu açıklamalardan sonra somut olaya döndüğümüzde; alacağa ilişkin birden fazla fatura düzenlenmiş olup, her bir fatura alacağının muaccel olduğu tarihin ve yapılan kısmi ödemenin hangi faturaya ilişkin olduğu ve hangi faturaya ilişkin zamanaşımını kestiğinin tespiti ile son fatura tarihinin 28.01.2013 olduğu da gözetilerek icra takip tarihi itibariyle hangi fatura alacaklarının zamanaşımına uğramış olduğuna ilişkin değerlendirmenin TBK m. 154 ve devamı hükümleri uyarınca ayrı ayrı yapılması ve buna göre davalının zamanaşımı itirazının değerlendirilmesi gerekirken, kısmi ödemenin dikkate alınmaması ve son fatura tarihinin hatalı tespiti ile davanın reddi yönünde hüküm kurulması doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir[450]."

TBK m.154/2'ye göre zamanaşımını kesen nedenlerden biri de dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvuru, icra takibine geçme ya da iflas masasına başvurudur. Alacaklı usul ekonomisi açısından davasını kısmi olarak açabilecektir[451]. Kısmi

---

doğurabilmesi için, eylem yeteneğine ve malları üzerinde tasarruf yetkisine sahip olan borçlunun veya yetkili kıldığı vekilinin, bu iradeyi alacaklıya yöneltmiş bulunması ve ayrıca zamanaşımı süresinin dolmamış olması gerekir. Gerçekte de borç ikrarı, ancak, işlemekte olan zamanaşımını keser; farklı anlatımla zamanaşımı süresinin tamamlanmasından sonraki borç ikrarının kesme yönünden bir sonuç doğurmayacağından kuşku ve duraksamaya yer olmamalıdır.", (www.karartek.com).

[448] **GÜMÜŞ,** s. 630; **EREN,** s. 1319.

[449] **KILIÇOĞLU**, dn 1062, s. 910.

[450] Yargıtay 24.02.2016 tarih ve 11. HD 2015/9986 E-2016/1965 K., (www.karartek.com).

[451] Yargıtay 17.06.2013 tarih 2013/8522 E-2013/10252 K. "Kısmi davanın açılması mümkün olan hallerde davacının, yargılama giderlerinden tasarruf etmek için, kısmi dava açmasında korunmaya değer (meşru) bir hukuki yararı vardır. Buna karşılık, bir alacağın (keyfen) küçük parçalara bölünerek, her parça (bölüm) için ayrı ayrı dava açılmasında, korunmaya değer bir hukuki yarar yoktur. Davacının, alacağının küçük parçalara bölerek her parça için ayrı kısmi dava açmasında korunmaya değer bir hukuki yararı olmadığı gibi, böyle bir davranışı hakkın kötüye kullanılması olarak da nitelendirilebilir (TMK.m.2). Bu nedenle, bu şekildeki kısmi davaların, esasına girilmeden, caiz (mesmu) olmadıklarından dolayı reddi gerekir (Prof.Dr.B.Kuru Medeni Usul Hukuku 23.Baskı Ank. 2012, sh.277-278). Kısmi dava açabilmesi için alacaklının bu davayı açmada korunmaya değer bir hukuki yararının bulunması şarttır. Hukuki yarar; dava konusuna ilişkin dava şartlarından olup, dava açıldığı anda var olmalıdır. Mahkemece, esas hakkındaki incelemeye geçilmeden önce; talep

dava HMK m. 109'da "Talep konusunun niteliği itibarıyla bölünebilir olduğu durumlarda, sadece bir kısmı da dava yoluyla ileri sürülebilir. Dava açılırken, talep konusunun kalan kısmından açıkça feragat edilmiş olması hâli dışında, kısmi dava açılması, talep konusunun geri kalan kısmından feragat edildiği anlamına gelmez." hükmü ile düzenlenmiştir.

Alacaklının alacağının bir kısmını dava yoluyla talep etmesi halinde zamanaşımı yalnızca dava edilen kısım açısından kesilmektedir. Alacağın dava edilmeyen kısmı açısından ise zamanaşımı işlemeye devam edecektir[452].

Belirsiz alacak davası ise HMK m. 107'de "Davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklı, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirtmek suretiyle belirsiz alacak davası açabilir. Karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anda davacı, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın davanın başında belirtmiş olduğu talebini artırabilir. Ayrıca, kısmi eda davasının açılabildiği hâllerde, tespit davası da açılabilir ve bu durumda hukuki yararın var olduğu kabul edilir." hükmü ile düzenlenmiştir Alacaklının kısmi dava ile birlikte tespit davası ya da belirsiz alacak davası açması halinde ise zamanaşımı dava tarihi itibariyle tüm alacak açısından kesilecektir[453].

Yargıtay 7. Hukuk Dairesi 18.05.2015 tarih ve 2015/4773 E-2015/9246 K. "Bilindiği gibi, "belirsiz alacak davası" 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda düzenlenmediği halde 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile düzenlenmiş bir dava çeşididir. Kanunumuzda belirsiz alacak davasını düzenleyen hüküm (m.107), İsviçre Medenî Usul Kanununa oldukça paraleldir. Belirsiz alacak davası, Alman Medenî Usul Kanununda açık olarak düzenlenmemiş olmakla birlikte, öğreti ve Alman Federal Mahkemesi tarafından yüzyılı aşkın bir zamandan beri kabul edilmektedir. HMK m. 107'de düzenlenen "belirsiz alacak davası", İsviçre ve Alman hukuklarında "rakamlandırılmamış alacak davası" veya" rakamlandırılmamış alacak talebi"

sahibinin bu hususta hukuki yararının bulunup bulunmadığı incelenmeli, hukuki yarar varsa talebin esasının incelenmesine geçilmelidir.", (www. karartek.com).

[452] **PEKCANITEZ, Hakan/ÖZEKES, Muhammet/AKKAN, Mine/TAŞ KORKMAZ, Hülya;** Pekcanıtez Usul Medeni Usul Hukuku, C. II, İSTANBUL, 2017, s. 1008.

[453] **PEKCANITEZ,** s. 1020.

ibareleri ile anılmaktadır. Belirsiz alacak davası, hukukî niteliği itibariyle bir eda davasıdır. Belirsiz alacak davası açılabilmesi için, davacının dava açacağı miktarı ya da değeri, tam ve kesin olarak gerçekten belirleyebilmesinin imkânsız olması ya da bunun kendisinden beklenememesi gerekir. Davacı açılacak davanın miktarını tam ve kesin olarak biliyorsa, yahut bunu bilebilecek durumda ise, belirsiz alacak davası açılamaz.

Belirsiz alacak davasının açılmasının sonuçlarından biri de zamanaşımının kesilmesidir. (BK m.133/II). Yargıtay'ın bugüne kadar ki uygulamalarına göre zamanaşımı kesilmesi, dava dilekçesinde talep edilen miktarla sınırlıdır ve dava edilmeyen kısım için zamanaşımı kesilmez. Ne var ki, bu kuralı HMK m.107 ile hukukumuza yeni giren belirsiz alacak davası bakımından uygulayabilmek mümkün değildir. Aksinin kabulü, belirsiz alacak davasının kanun koyucu tarafından usul kanununda düzenlenmesine rağmen (daha başlangıçtan) reddi anlamına gelir. Belirsiz alacak davasında, kısmî alacak davasından farklı olarak, dava sırasında belirli hale gelen alacağın davaya sokulmasına izin verildiğinden, geçici talep sonucu ile açılan belirsiz alacak davasında, ileride belirli hale gelecek olan alacağın tamamı için zamanaşımı kesilmesi sonucu ortaya çıkar. Asgari miktar belirtilerek açılan belirsiz alacak davasında mahkemece yapılan araştırma esnasında alacağın miktarının veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anda davacı, iddianın genişletilmesi yasağına (m.141, 319) tâbi olmaksızın davanın başında belirtmiş olduğu talebini arttırabilir. Yapılan bu arttırım zamanaşımına tabi değildir[454].”

4. KISMİ İFANIN BORCUN HANGİ KISMINA MAHSUP EDİLECEĞİ

TBK m. 100/II’nin TBK m. 84 ile ilintili olduğu şüphesizdir. TBK m. 100/II ile borçlu tarafından ifa edilen kısmın borcun hangi bölümüne mahsup edileceği düzenlenmiştir. Para borçlarının mahsubunu düzenleyen hükümde “Alacaklı, alacağın bir kısmı için kefalet, rehin veya başka bir güvence almış ise, borçlu kısmen yaptığı ödemeyi, güvence altına alınan veya güvencesi daha iyi olan kısma mahsup etme hakkına sahip değildir.” denilmektedir. Madde metninin tersinden okunması halinde borcun bir kısmı için teminat verilmiş olması halinde dahi yapılan kısmi ödemenin teminatsız ya da daha az teminatlı olan kısma mahsup edilemeyeceği öngörülmüştür. Yasanın alacaklıyı koruyan

[454] (www.kararara.com).

karakterine uygun olarak alacaklının daha kolay ulaşabileceği asıl borcun mahsubu en sona bırakılmıştır.

Alacaklının kısmi ifayı kabul etmesi ya da borçlunun kısmi ifaya yetkili olması halinde bakiye alacak devam etmektedir. Bu noktada yine yasanın kısmi ifa konusunda alacaklıyı koruyan karakteri ortaya çıkmaktadır. Zira alacaklının kısmi fayı kabul etmesi ya da yükümlülüğü gereği kısmi ifayı kabul zorunluluğu tam ifaya olan menfaatine uygun değildir. Zira Türk Borçlar Kanunu tam ifa kuralını öngörmektedir. Bu nedenle kısmi ifa ile karşı karşıya kalan alacaklı aldığı teminatlar doğrultusunda borçluya karşı korunmuştur[455].

Rehin ve kefalet bir borcun temini amacını gütmektedir. Kefalet şahsi teminat amacı taşırken rehin ise ayni teminat amacı taşımaktadır. Taşınmaz rehni TMK m. 850 vd. düzenlenmiştir. Rehnin sona ermesi ise TBK m. 131/I ya da TMK m. 858/I hükümleri uyarınca mümkündür[456]. Sözleşme konusu edimin kısmi ifası halinde borçlu rehnin terkinini talep edemez. Zira rehin tüm alacak hakkı için güvence vermektedir. Borçlu tarafından aynı borç için birden fazla taşınmaz üzerinde de rehin hakkı tesis edilmiş olabilir. Bu durumda da yine borçlu tarafından kısmi ifa nedeniyle taşınmazlardan biri üzerindeki rehnin terkini talep edilemez.

Taşınır rehni TMK m. 939 vd. düzenlenmiştir. Teslime bağlı taşınır rehni ya da alacak ya da diğer haklar üzerinde kurulan rehinin (TMK m. 954/II yollamasıyla) sona ermesine ilişkin TMK m. 944' de "Alacağın ödenmesi suretiyle veya başka bir sebeple rehin hakkı sona erince alacaklı, rehinli taşınırı hak sahibine geri vermekle yükümlüdür. Alacaklı, alacağının tamamını almadıkça rehinli taşınırı veya onun bir kısmını geri vermek zorunda değildir." düzenlenmesi getirilmiştir. Anılan maddenin açık düzenlemesine göre borçlunun kısmi ifası ancak borcu azaltacak fakat alacaklı açısından bir geri verme yükümlülüğü doğurmaz. Bu noktada rehin konusu taşınır bölünebilir olup olmaması da sonucu değiştirmez[457].

---

[455] **GÜMÜŞ,** s. 631; **VON THUR,** s. 475; **EREN,** s. 946; **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 289; **CANSEL/ÖZEL,** s. 237; **ONGAN,** s. 882; **NOMER,** s. 272; **ARSEBÜK,** s. 696.

[456] TBK m. 131/1 "Asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur."

TMK 858/1 "Taşınmaz rehni, tescilin terkini veya taşınmazın tamamen yok olmasıyla sona erer. Kamulaştırmaya ilişkin kanun hükümleri saklıdır."

[457] **AYAN, Mehmet;** Eşya Hukuku III Sınırlı Ayni Haklar, Konya, 2012, s. 259.

Alacaklının kısmi ifayı reddetmesi halinde ise tüm alacak devam edeceğinden teminatlar da varlığını sürdürür. Fakat kısmi ifa talebinin borçlu tarafından dürüstlük kuralına aykırı şekilde reddedilmesi halinde rehin sözleşmeleri açısından yasa borçluya herhangi bir başvuru imkânı tanımamıştır. Kefalete ilişkin olarak ise rehinden farklı olarak yukarıda ayrıntılı şekilde açıklandığı üzere TBK m. 593 gereğince alacaklının haklı bir gerekçesi olmaksızın kısmi ifayı reddetmesi halinde kefilin sorumluluk miktarı azalacaktır. Rehin ve kefalet arasında kısmi ifa bakımından bu açıdan farklılık söz konusudur.

Borçlunun alacaklıya birden fazla borcu bulunabilir. Bu durumda borçlu tarafından yapılan ödemenin hangi borca mahsup edileceği farklılık göstermektedir. TBK m. 101'e göre "Birden çok borcu bulunan borçlu, ödeme gününde bu borçlardan hangisini ödemek istediğini alacaklıya bildirebilir. Borçlu bildirimde bulunmazsa, yapılan ödeme, kendisi tarafından derhâl itiraz edilmiş olmadıkça, alacaklının makbuzda gösterdiği borç için yapılmış sayılır". TBK m. 101/I' de borçlunun irade açıklaması halinde buna üstünlük tanınacağı ve mahsubun buna göre yapılacağı düzenlenmiştir. TBK m. 101/II'de ise borçlu derhal itiraz etmediği takdirde alacaklının iradesine üstünlük tanınacağı ve mahsubun buna göre yapılacağı düzenlenmiştir.

TBK m. 102 ile "Kanunen geçerli bir açıklama yapılmadığı veya makbuzda bir açıklık bulunmadığı durumda ödeme, muaccel borç için yapılmış sayılır. Birden çok borç muaccel ise ödemenin, borçluya karşı ilk olarak takip edilen borç için yapılmış olduğu kabul edilir. Takip yapılmamış ise ödeme, vadesi ilk önce gelmiş olan borç için yapılmış olur. Birden çok borcun vadesi aynı zamanda gelmişse, mahsup orantılı olarak; borçlardan hiçbirinin vadesi gelmemişse ödeme, güvencesi en az olan borç için yapılmış sayılır" hükmü getirilmiştir[458]. TBK m. 102'de mahsubun alacaklı ya da borçlunun açık iradesine göre tespit edilemediği hallerde izlenecek mahsup yöntemi açıklanmıştır. TBK m. 102 hem borçluyu hem de alacaklıyı koruyan bir hükümdür. Şöyle ki; kabul edilen sistem borçlu aleyhine

[458] Yargıtay 10 HD 25.10.2017 tarih ve 2016/12210 E-2017/7291 K. " Mahkemece, yapılan yargılama, alınan bilirkişi raporları ve toplana deliller uyarınca, davalı defter ve kayıtlarına göre davalının davacıya takibe konu fatura tarihlerinden sonra 7 adet çekle yapmış olduğu ödeme miktarının 170.000 TL olduğu, çekle yapılan ödemelerin davacı tarafından da kabul edildiği, fatura tarihlerinden sonra yapılan bu ödemelerin hangi borca mahsup edildiğine ilişkin dosyada herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığı, bu durumda dava tarihi itibariyle yürürlükte bulunan 6098 sayılı TBK' nın 101 ve 102. maddeleri uyarınca yapılan ödemelerin öncelikle takip konusu faturalara sayılması gerektiği, davalının yapmış olduğu ödeme tutarlarının takibe konu fatura tutarlarını aştığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir." (www. karartek.com).

borcun büyümesini engellemekte alacaklı lehine ise teminatın devamlılığını sağlamaktadır[459].

Birden fazla borç arasında içsel birlik oluşturulması halinde bunlardan bir tanesinin ödenmesi kısmi ifa oluşturmaktadır. TBK m. 101 ve 102 bu yönleriyle kısmi ifa halinde uygulanabilecek hükümlerdir[460]. Zira borçlu tarafından yapılan ödemenin hangi borca mahsup edileceği anılan kurallara göre belirlenir. Her ne kadar uygulamada örnekler para borçları yönünden yoğunluktaysa da anılan hükümler bölünebilir olan tüm borçlar yönünden uygulanabilir[461].

Yargıtay 9 HD 25.01.2012 tarih 2009/36097 E-2012/1761 K. sayılı kararında da bu hususa değinmiştir[462].” Bu karardaki somut olayda, edimler arasında içsel birlik olmasa bile

---

[459] **EREN,** s. 1033, **ANTALYA,** s. 127.

[460] **ŞEN,** s. 146.

[461] **GÜMÜŞ,** Mahsup, s. 1260.

[462] Birden fazla borcu bulunan borçlunun yaptığı ödeme, ifa zamanında beyan ettiği borca mahsup edilir. Borçlu, ödeme sırasında, yapılan ödemenin hangi borca ilişkin olduğunu beyan etmemiş veya alacaklının makbuzda belirttiği borca derhal itirazda bulunmamışsa makbuzda belirtilen borca mahsup edilmelidir. Birden fazla para borcun bulunduğu bir borç ilişkisinde, borçlunun, yapılan kısmi ödemenin hangi borç için mahsup edildiğini belirtmemesi, alacaklının da ödemenin hangi borca ilişkin olduğunu makbuzda göstermemesi durumunda, kısmi ödemenin hangi borca mahsup edileceği sorunu Borçlar Kanununun 86 ncı maddesine göre çözümlenmelidir. Bu gibi durumlarda, kısmi ödeme öncelikle muaccel olan borç için yapılmış sayılır. Ödeme zamanında birden fazla borç muaccel hale gelmişse, ödeme ilk takibe konulan borca mahsup edilir. Muaccel olan borçlardan hiçbiri takibe verilmemişse kısmi ödeme ifa zamanı önce gelen borca mahsup edilmiş sayılır. Borçların ifa zamanları (vadeleri) aynı günde gelmişse yapılan kısmi ödeme borçların miktarlarıyla orantılı olarak mahsup edilir. Borçlardan hiçbirinin ifa zamanı gelmemişse, kısmi ödeme alacaklı için güvencesi en az olan borca mahsup edilmiş sayılır.

III. İşçi Alacakları Yönünden Değerlendirme

İş sözleşmesinden doğan para borçlarının kısmi ifasında, mahsubun ne şekilde yapılacağı ile ilgili 4857 sayılı İş Kanununda özel bir düzenleme bulunmadığından, Borçlar Kanununun yukarıda belirtilen genel hükümleri kapsamında sorun çözümlenmektedir. İşçinin işverenden bir alacağının, örneğin sadece kıdem tazminatı alacağının bulunduğu durumlarda, kısmi ödeme nedeniyle mahsup işlemi Borçlar Kanununun 84 üncü maddesi çerçevesinde yapılacaktır. Dairemiz uygulamasına göre, temerrüde düşmüş olan işverenin yaptığı kısmi ödeme işçinin bu hususta beyanda bulunup bulunmadığına bakılmaksızın öncelikle faiz ve masraflara mahsup edilmelidir.

Borcun taksitle ödenmesi konusunda yapılan anlaşma aksi öngörülmemişse, kural olarak, işçinin faiz talebinden vazgeçtiğini kapsar. Ancak, bu sonuç işverenin taksit anlaşmasına uygun hareket etmesine bağlıdır. İşverenin taksitlerden birini zamanında ödememesi halinde, işçinin faizle ilgili feragati geçersiz hale gelir ve sadece ödenmeyen taksit için değil, tüm alacak için faiz talep hakkı doğacaktır. Bu durumda ödenmiş olan önceki taksitlerin öncelikle faiz ve masraflara mahsubu gerekecektir. Kuşkusuz taksit sözleşmesinin işçinin serbest iradesi ile meydana gelmesi gerekir.

İşçinin birden fazla alacağının söz konusu olması halinde, yapılan kısmi ödemenin hangi alacağa ilişkin olduğu işveren tarafından ödeme sırasında belirtilmemiş ve işçi tarafından da bu husus makbuzda gösterilmemiş ise, mahsup işlemi Borçlar Kanununun 86 ncı maddesine göre yapılacaktır. İş Kanununda işçinin sözleşme ve kanundan doğan alacaklarının muacceliyet ve vade zamanları konusunda değişik hükümler öngörülmüştür.

4857 sayılı İş Kanununa göre ücret en geç ayda bir ödenir (m.32/5). İş hukuku mevzuatımızda Basın İş Kanununun 14. üncü maddesi hariç, ücretin peşin ödeneceğine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle ücret, çalışılan ayı takip eden aybaşında muaccel hale gelmektedir. Fazla mesai, hafta tatili ücreti,

yapılan ödemeler toplam borcun gerisinde kalmaktadır. Yani kısmi ifa söz konusudur. Bu nedenle borçlu tarafından yapılan ödemenin TBK m. 102 (BK m. 86) hükmünden yararlanılarak mahsup sırasının belirlenmesi ve hangi alacak kalemi bakımından borcun devam ettiği tespit edilmiştir.

ulusal bayram ve genel tatil ücretlerinin muacceliyet tarihleri normal aylık ücret gibidir. İşçinin ihbar ve kıdem tazminatı ile yıllık izin ücreti sözleşmenin feshi ile muaccel hale gelir.

1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 4857 sayılı İş Kanunun 120. inci maddesi uyarınca, işveren kıdem tazminatı borcu bakımından iş sözleşmesinin feshedildiği tarihte temerrüde düşer. Yukarıda belirtilen diğer tazminat ve alacaklar bakımından ise, tarafların sözleşme ile kararlaştırdıkları ödeme zamanı ya da işçi tarafından gönderilecek ihtarnamede belirtilen ödeme günü itibariyle işverenin temerrüdü gerçekleşir.

Buna göre örneğin, 5.000 TL ihbar tazminatı, 7.500 TL kıdem tazminatı, 2.500 TL ücret, 2.000 TL fazla mesai ve 500 TL yıllık izin ücreti alacağı olmak üzere takibe konu yapılmamış toplam 17.500 TL alacağı olan bir işçiye işveren tarafından yapılacak 15.000 TL.lik bir kısmi ödeme, öncelikle muaccel olan normal aylık ücret ve fazla mesai alacağına ilişkin borçlarına mahsup edilmelidir. Kalan miktar ihbar ve kıdem tazminatı ile izin ücreti borcuna mahsup edilecektir. Anılan borçların muacceliyet tarihleri aynı olduğundan, temerrüt tarihi önce gerçekleşmiş olan borca yani kıdem tazminatına mahsup edilecektir. Kalan 3.000 TL'lik ödemenin, ihbar ve izin ücreti borcuna mahsubu anılan borçların muacceliyet ve temerrüt tarihlerinin aynı olması nedeni ile miktarları ile orantılı olarak yapılacaktır. Kalan toplam borç 5.500 TL olup, ihbar tazminatının bu miktara oranı 5.000/5.500 = 10/11, izin ücretinin oranı 500/5.500 = 1/11 olmakla, 3.000 X 10/11 = 2.727 TL ihbar tazminatına, 3.000 X 1/11 = 273 TL izin alacağına mahsup edilecektir. Böylece işverenin 2.273 TL ihbar tazminatı, 227 TL izin ücreti olmak üzere toplam 2.500 TL borcu kalmış olacaktır", (www.turkhukuksitesi.com).

SONUÇ

Türk Borçlar Hukuku'nda kural edimin tüm olarak ifa edilmesidir. Bunun istisnası ise kısmi ifadır. Kısmi ifa, tüm olarak ifa edilmesi gereken edimin; taraflar arasındaki sözleşme, yasanın getirdiği yükümlülükler, alacaklının kabulü ya da iyiniyet kuralları gereğince borçlanılan edimin objektif olarak gerisinde kalmasıdır. Çalışmamamızda kısmi ifa özel olarak Türk Borçlar Hukuku yönünden ele alınmıştır. 2012 yılında Türk Borçlar Kanunu ile getirilen yeniliklere de özel olarak değinilmiştir.

Kısmi ifa kavramının açıklanabilmesi açısından "edim" ve "edim türleri" konularının ayrıntılı şekilde ele alınması gerekmiştir. Zira kısmi ifa konusu ifanın konusu olan "edim" e ilişkin bir konudur. Kısmi ifa ancak bölünebilir edimler açısından mümkün olmaktadır. Fakat edimin konusunun bölünebilir olması her zaman kısmi ifanın caiz olduğu anlamını da taşımaz. Zira Doktrindeki hâkim görüş kısmi ifa açısından her olayın kendi içerisinde yeniden değerlendirilmesi gerektiği yönündedir. Bu görüşün haklılığı çalışmamızın içeriğinde çeşitli örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Türk Borçlar Hukuku'nda hukuki nitelikleri gereği kısmi ifaya benzer kavramlar bulunmaktadır. Kısmi ifanın tam olarak çerçevesinin çizilmesi bakımından bu kavramların kısmi ifa ile ayrıştırılması gerekmiştir. Bunlar kısmi ifa sayılmayan haller başlığı altında ayrıca irdelenmiştir. Bu başlık altında ele alınan kavramlar açısından en önemli husus, alacaklı ya da borçlunun yasa ile kısmi ifa açısından öngörülen sonuçlardan faydalanamamasıdır.

Doktrinde çalışma konumuz ile ilgili en tartışmalı konu, TBK m. 100/I ile kısmi ifa ilişkisi ve maddenin emredici niteliği etrafında şekillenmiştir. Doktrindeki genel eğilimin açıklanmasında kısmi ifayı düzenleyen TBK m. 84 ile birlikte bir değerlendirme yapıldığı görülmüştür. Türk Borçlar Kanunu'nun hazırlanması aşamasında özellikle bankalara karşı borçluların korunması gayesi ile anılan hükme emredici nitelik kazandırıldığı anlaşılmaktadır. Fakat madde metninin çevirisindeki hatanın yanlış uygulamalara sebebiyet verebileceği konusu da haklı olarak Doktrinde eleştirilmiştir.

Edimin bütünlüğü ilkesinin istisnası ile alacaklıya çeşitli yasalarda yapılan düzenlemeler ile kısmi ifaya katlanma yükümlülüğü getirilmiştir. Bu yükümlülükler

TBK'nun yanı sıra TTK., İİK., TMK. ve TKHK. ile getirilmiştir. Bunun yanı sıra taraflar arasındaki sözleşme, genel hukuk kuralları, dürüstlük ve iyiniyet kuralları, ticari örf ve adet ve olayın özelliğine göre halin icabının gerektirdiği durumlarda da alacaklının kısmi ifaya katlanma yükümlülüğü bulunmaktadır. Çalışmamızda konunun sınırlarının daha net çizilmesi bakımından alacaklının kısmi ifayı red hakkının hangi hallerde doğacağı konusu da ayrıntılı şekilde ele alınmıştır.

Hukukumuzda kabul edilen "tüm edim" kuralının temelinde alacaklının korunması gayesi yatmaktadır. Her ne kadar istisnai olarak kısmi ifaya izin verilmişe de yasanın temel gayesi yine alacaklının korunmasıdır. Kısmi ifa konusundaki yasal düzenlemeler ve yargı kararlarında da bu gaye ön plana çıkmaktadır.

Hukuka uygun bir kısmi ifanın en önemli sonucu; borçlanılan edimin ifa oranında sona ermesidir. Buna bağlı olarak alacaklı ve borçlunun hak ve yükümlülüklerinin sınırları düzenlenmektedir. İfa oranında borcun sona ermesi nedeniyle ortaya çıkan bir diğer konu da ifanın edimin hangi kısmına mahsup edileceğine ilişkindir. Mahsup kuralı TBK m. 100/II ile düzenlenmiştir. Yasa koyucunun alacaklıyı koruyan iradesi burada da açıkça ortaya çıkmaktadır. Zira borçlu kısmi ifanın borcun teminatlı kısmına mahsup edilmesini talep edemez.

Kısmi ifa zamanaşımını kesen nedenler arasındadır. Bu da yine kısmi ifanın önemli sonuçlarındandır. Bu kuralın kabulünde de yine yasa koyucunun alacaklıyı koruyan iradesinin etkili olduğu açıktır.

İfa oranında borcu sona erdiren kısmi ifa nedeniyle bakiye kalan borç yönünden ise alacaklının hiç şüphesiz başvuru hakları saklıdır. Alacaklının kendi iradesi ya da yasanın getirdiği yükümlülükler ya da yukarıda anılan diğer nedenlerle kısmi ifayı kabul etmesi bakiye alacaklarının takibi yönünden haklarını zedelemez. Kısmi ifa nedeniyle alacaklının bakiye alacağı konusunda müracaat hakları özel olarak düzenlenmemiştir. Fakat kısmi ifa konusunun ifa başlığı altında genel hükümlerde düzenlenmiş olması nedeniyle bakiye alacağı yönünden alacaklı genel hükümlere başvurabilir.

Kısmi ifaya hukukumuzda özellikle para borçları yönünden uygulamada sıklıkla karşılaşılmaktadır. Her ne kadar tezimizde ayrıntılı olarak yer verilmemiş olsa da uygulamada karşımıza çıkan kısmi dava ve ipoteğin paraya çevrilmesi nedeniyle alacağın tamamının karşılanamamış olması hallerinde de kısmi ifa açısından gündemdedir.

Sonuç itibariyle bu çalışmamızda uygulamada ortaya çıkan kısmi ifa örnekleri mümkün olduğunca fazla kaynak ve yargı kararından yararlanmaya çalışılarak ele alınmaya çalışılmıştır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

ACAR, Faruk; Türk-İsviçre Medeni Hukukunda Alacaklılar Arası Teselsül, Ankara, 2003.

AKKANAT, Halil; Alacaklı Temerrüdü, Diğer İfa Engelleri, Prof. Dr. İsmet SUNGURBEY' e Armağan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Konferansları, s. 345-358.

ALTAŞ, Hüseyin; Eserin Teslimden Önce Telef Olması, Ankara 2002.

ANTALYA, O. GÖKHAN; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1-3, İstanbul 2016.

ALTUNKAYA, Mehmet; Edimin Başlangıçtaki İmkansızlığı, Doktora Tezi, Konya, 2004, (http://acikerisim.selcuk.edu.tr).

ARAL; Fahrettin; Türk Borçlar Hukukunda Kötü İfa, Ankara 2011.

ARAL, Fahrettin; Türk Borçlar Hukukunda Takas, Ankara 1994.

ARAL, Fahrettin/AYRANCI, Hasan; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, 2014

ARPACI, Abdulkadir; Prof. Dr. Rona SEROZAN İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme, İstanbul 2016.

ARPACI, Abdulkadir; Yeni Türk Borçlar Kanunun 475. Maddesinin Son Fıkrası Açısından, Yüklenicinin Teslim Ettiği Eserin Ayıplı Olması Sorunu, Prof. Dr. Cevdet YAVUZ' a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı,

ARSEBÜK, Esat; Borçlar Hukuku, Cilt II, İstanbul 1943.

ATAAY, Aytekin; Borçlar Hukukunun Genel Teorisi, İstanbul 1986.

ATALAY, Özcan; Uygulamada Takas ve Mahsup, Ankara Barosu Dergisi ,1980, Sayı 1.

ATEŞ, Derya; Borçlar Hukuku Sözleşmelerinde Genel Ahlaka Aykırılık, Ankara 2007.

ATEŞ, Derya; Sözleşme Özgürlüğü Yönünden Dürüstlük Kuralları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2007, S. 72, s. 75-93.

AYAN, Mehmet; Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), Konya 2012.

AYDINCIK, Şirin; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Borçların İfası (TBK 83-111) Hükümlerine İlişkin Olarak Getirilen Değişiklikler, Prof. Dr. Şenol Akyol'a Armağan, İstanbul 2011, s.147-165.

BADUR, Emel; Geçici Ödemeler, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, s. 14-25.

BARLAS, Nami; Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, İstanbul 1992.

BAŞPINAR, Veysel; Borç Sözleşmelerinin Kısmi Butlanı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1998.

BİLGİN YÜCE, Melek; Alacaklı ve Borçlu Açısından İfa Zamanı, İstanbul 2015.

BOZGEYİK, Hayri; Poliçede Temel İlişki ve Karşılığın Devri, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan, İstanbul 2003, c. I, s. 715-735.

BUZ, Vedat; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Borçların İfası ve İfa Edilmemesine İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi, Ankara Barosu, Ankara 2012, s. 165-177.

CANSEL, Erol/ ÖZEL, Çağlar; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017.

DALAMANLI, Lütfü/KAZANCI, Faruk/KAZANCI; Muharrem; İlmi ve Kazai İçtihatlarla Açıklamalı Borçlar Kanunu, İstanbul 1990.

DAYINLARLI, Kemal; İstisna Akdinin Ademi İfası İle İlgili Yargıtay Kararları, Ankara 1986.

DOĞAN, Gülmelahat; Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü, Ankara Barosu Dergisi, 2014 S. 4, s. 385-413.

DOĞAN, Gülmelahat; Aşırı İfa Güçlüğü Nedeniyle Sözleşmenin Değişen Koşullara Uyarlanması, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2014, S. 111, s. 9-36.

DÖNMEZ, Kazım Yücel; İşçi İşveren İlişkilerinde Alacak Borç Takası, Terazi Hukuk Dergisi, 2014, S. 91, s. 88-93.

ERCOŞKUN ŞENOL; Kübra H.; Borçlar Hukukunda Kısmi İmkânsızlık, İstanbul 2016.

ERCOŞKUN ŞENOL, Kübra; Sözleşmenin İçeriğini Belirleme Özgürlüğü ve Bunun Genel Sınırı: TBK m. 27, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2016, Cilt 74, S. 2, s. 709-737.

EREN, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017.

EREN, Fikret; Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2014.

ERDOĞAN, İhsan; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017.

ERTAŞ, Şeref; Borçların İfası İle İlgili Yeni Borçlar Kanunu'nun Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Cevdet YAVUZ'a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 2011, s.307-316.

ERZURUMLUOĞLU, Erzan; Türk-İsviçre Borçlar Hukuku Sistemine Göre Borçluya Yüklenemeyen Nedenlerden Dolayı Edimin Yerine Getirilememesi, Ankara 1970.

ERZURUMLUOĞU, Erzan; Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri), Ankara 2012.

FEYZİOĞLU, Feyzi Necmeddin; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, İstanbul 1977.

FEYZİOĞLU, Feyzi Necmeddin; Borçlar Hukuku Akdin Muhtelif Nevileri (Özel Borç İlişkileri), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1980.

GENÇCAN, Ömer Uğur; Miras Hukuku, Ankara 2008.

GÖNEN, Coşku; İnşaat Sözleşmelerinin İfasında Eksik İş Ayıplı İfa Ayrımı, Prof. Dr. Hasan ERMAN' a Armağan, İstanbul 2015, s. 341-351.

GÜMÜŞ, Mustafa Alper; Kısmi İfa, Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 603-631.

GÜMÜŞ, Mustafa Alper; Türk Borçlar Kanunu (TBK) m.100 (eBK m.84)'ün Mahsup Kuralına İlişkin Bir İnceleme, Yaşar Üniversitesi Dergisi, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, Aralık 2013, c.2, s. 1253-1292, (Kısaltılmışı : Mahsup).

GÜMÜŞ, Mustafa Alper; Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul 2014.

GÜNVER, Osman R.; Para Borcunun İfasının Bir Hizmet Alanına Dönüşümü, Ödeme Hizmetleri, Prof. Dr. Seza Reisoğlu Armağanı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Türkiye İş Bankası A.Ş. Vakfı), s. 687-702.

GÜNDOĞDU, Fatih; Borca Aykırılık Hallerinden Kusurlu İfa İmkansızlığı ve Hukuki Sonuçları, İstanbul 2014.

HAVUTÇU, Aysel; Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müsbet Zararın Tazmini, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, Yayın Numarası 60, İzmir 1995.

İNAL, Tamer; Borca Aykırılık ve Sonuçları, Ankara 2009.

İNAN, Ali Naim; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1984.

İNCEOĞLU, M. Murat; İfanın Hukuki Niteliği ve Borçlunun Edime Uygun Eyleminin İfa Teşkil Edip Etmeyeceği Sorunu, AÜHFD 2005, c. 54, S. 4, Ankara 2006, s. 149-182.

KARAHAN/, Sami/ARI, Zekeriyya/BOZGEYİK, Hayri/SARAÇ, Tahir/ÜNAL, Mücahit; Kıymetli Evrak Hukuku, Konya 2014.

KARAHASAN, Mustafa Reşit; Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Şubat 2003.

KARAHASAN, Mustafa Reşit; Sorumluluk Hukuku, 1. Kitap Sözleşmeler, İstanbul, 1996.

KENDİGELEN, Abuzer; Çek Hukuku, İstanbul 2007.

KILIÇ, Mehmet; Türk Hukukunda Tarımsal Kira Sözleşmesi, Ankara 2000.

KILIÇOĞLU, Ahmet; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2016.

KIRKBEŞOĞLU, Nagehan; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Uyarlanmış Türk Özel Hukukunda Kısmi Hükümsüzlük, İstanbul 2011.

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip/ HATEMİ, Hüseyin/SEROZAN, Rona/ ARPACI, Abdulkadir; Prof. Dr. Rona SEROZAN İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme, İstanbul 2016.

KOÇ, Nevzat; İsviçre Türk Hukukunda Alacaklının Temerrüdü, Ankara 1992.

KURU, Baki; İcra ve İflas Hukuku, Ankara 2006.

KÜRŞAT, Zekeriya; İrade Sakatlıkları, Prof. Dr. İsmet Sungurbey'e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları, C. 1, İstanbul 2014.

MAKARACI, Aslı; Para Borçlarının İfası (Ödeme), Prof. Dr. İsmet Sungurbey' e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları, c. 1, İstanbul, 2014, s.321-343.

NOMER, Haluk N.; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Bası, İstanbul 2015.

OĞUZMAN, M. Kemal/ ÖZ, M. Turgut; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2013.

OLGAÇ, Senai; Kazai ve İlmi İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu Şerhi Genel Hükümler, Ankara 1976.

ONGAN, BURAK; Kısmi İfa, Legal Hukuk Dergisi, 2003, Sayı 4, s. 872-882.

OSER, H./SCHÖNENBERGER, W.; Borçlar Hukuku, Ankara 1950.

ÖKSÜZ, Ayşegül; Taksitle Satış Sözleşmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.

ÖZDAMAR, Emine; Temerrüt Faizi Kavramı ve Çeşitli Davalarda Başlangıç Zamanı, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Ağustos 2014, Cilt 9, S. 96, s. 60-70.

ÖZEN, Burak; 6098 Sayılı Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi, İstanbul 2012.

ÖZÇELİK, Ş. Barış; Sözleşmeden Doğan Borçların İfasında Hukuki İmkânsızlık ve Sonuçları, AÜHFD, 2014, C. 63, S. 3, s. 569-622.

ÖZTAN, Fırat; Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1997.

P**EKCANITEZ, Hakan/ÖZEKES, Muhammet/AKKAN, Mine/TAŞ KORKMAZ, Hülya;** Pekcanıtez Usul Medeni Usul Hukuku, C. II, İstanbul 2017.

POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal; Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 17. Bası, İstanbul 2006.

PULAŞLI, Hasan; Çek Hukuku ve İlgili Mevzuat, Ankara 2010.

REİSOĞLU, Safa; Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2014.

SAYMEN, Ferit H.; Borçlar Hukuku Dersleri Umumi Hükümler, İstanbul 1950.

SAYMEN, Ferit H./ ELBİR, Halid K.; Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler, İstanbul 1958.

SELİÇİ, Özer; Borçlar Kanunu'na Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1976.

ŞAHİNİZ, Cevdet Salih; Teoride ve Uygulamada Eser Sözleşmelerinde Yüklenicinin Eksik İfa (Eksik İş) ve Ayıplı İfadan Sorumluluğu, İstanbul 2014.

ŞAHAN, Gökhan; Kefalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Ankara 2009.

ŞEN, Elif; Kısmi İfa, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nisan 2018.

ŞENER, Esat; Eski ve Yeni Miras Hukuku Şerh, Ankara 1988.

ŞENGÜL, Mehmet; Prof. Dr. İsmet Sungurbey' e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları, İfa (Kavram; Kişi, Konu, Yer, Zaman Unsurları), c. 1, İstanbul, 2014, s.278-320.

ŞENGÜL, Mehmet; Seçimlik Borçlara İlişkin Temel Özellikler ve Seçimlik Borçların İfası, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Dergisi, Cilt XV, Sayı 3-4, Erzincan 2011, s.207-248, (Kısaltılmışı: ŞENGÜL, Seçimlik).

ŞENYÜZ, Doğan; Borçlar Hukuku Genel ve Özel Hükümler, Bursa 2012.

ŞEKER, Muzaffer; Borcun Hiç veya Gereği Gibi İfa Edilmemiş Olmasından (Borca Aykırı Davranıştan) Kaynaklanan Maddi ve Özellikle Manevi Zararın Tazmini, Legal Hukuk Dergisi, 2007, c. 5, S. 60, s. 3763-3778.

TEKBEN, Tuğçe; Takasın Hüküm ve Sonuçları, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2011, S. 1, s. 125-170.

TEKİNAY, S. Sulhi/ AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1988.

TOMBALOĞLU, M. Lütfi; Kira Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar, Ankara 2015.

TOPUZ, Murat; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkilerine Dair Yargılamalarda Geçici Ödemeler, Prof. Dr. Cevdet YAVUZ'a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 2011, s. 259-297.

TUNAY, Can/ÇIPLAK, Dilara; Haksız Fiilde Geçici Ödeme (Ya Da Geçici Ceza), Legal Hukuk Dergisi, 2018, c. 16, S. 16, s. 2749-2782.

TUNÇOMAĞ, Kenan; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 5. Bası, İstanbul 1972.

TURANBOY, K. Nuri; İbraz Sözleşmesi, Ankara 1998.

UYGUR, Turgut; Açıklamalı – İçtihatlı Borçlar Kanunu Genel Hükümler, 1990.

ÜNLÜTEPE, Mustafa; 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Taksitle Satış Sözleşmesi, Ankara Barosu Dergisi, 2014, S. 2, s. 291-358.

VON THUR, Andreas; Borçlar Hukuku Umumi Hükümler, Ankara 1983.

YALMAN, Süleyman; Edime Uygun İfa Kuralının İstisnaları, SÜHFD Prof. Dr. Halil CİN' e Selçuk Üniversitesinde 10. Hizmet Yılı Armağanı, S. 14, Konya 1995, s.495-512.

YAVUZ, Cevdet; Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul 2014.

YAVUZ, Nihat; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Ankara 2013.

YAVUZ, Nihat; Ayıplı İfa, Ankara 2016 (Kısaltılmışı : YAVUZ, Ayıplı).

YILDIRIM, Abdulkerim; Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015.

YILMAZ, Halil; Borçların İfasında İhtirazı Kayıt İleri Sürülmesi ve Uygulaması, Ankara 2007.

YILMAZ, Halil; İhtirazi Kayıt İradesinin Açıklanması (İhtirazi Kayıt İleri Sürme Hakkının Kullanılması), Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2006, S. 66, s.307-329.

YILMAZ, Merve; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kefalet Sözleşmesinde Kefilin Sorumluluğu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2011, S. 97, s. 155-170.

YILMAZ, Süleyman; Yargıtay Kararları Işığında 6570 Sayılı Kanun Kapsamındaki Kira Sözleşmelerinde Kefilin Sorumluluğu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara 2008, c. 57, S. 3, s. 753-778.

ZEVKLİLER, Aydın; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004.

ZEVKLİLER, Aydın/GÖKYAYLA K. Emre; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, İstanbul 2013.